

Q'U B'A'NLA CHAJ KAM B'ANEL

(Hechos)

Yol ti' u u' tza'

Aatz u u' tza', a' tz'ib'an u Lucas. Anko'xhtu' a' va'l tz'ib'an va't u u' va'l “Lucas” ib'ii. Ye' ootzajimal til atichka aas itz'ib'ata'. Loq' analen aas ma'tich tiltu ikaaka u Pablo tu tze' tu Roma. Ta'xh nitalche' aas kamal a' itz'ib'ata' tixo'l q'u ya'b' 61 — 63 m.t.J. Kamal a' atichku tu Macedoonia.

Aatz vib'ii u u' tza' va'l “Hechos de los apóstoles” tu kastiya utz, “Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel” tu kuyolb'al, yit' a' koj oksan je'. Pek a' oksan q'u niman tetz u Jesusu tu u ya'b' 200 m.t.J. Utz a' koj chit niyolonku ti' va'l i'an kajay q'ul ichaj u Jesusu. Pek b'iil ko'xh niyolon ti' sikajayil tixe'teb'al. Pek aal a' chit maas nitale' kam i'an u Lu' tuch' u Pablo tu u Tioxhla Espiiritu.

Nital u 1.1 aas a' itz'ib'av b'en xe' u Teoofilo. Aatz u Teoofilo tzi' utz, tamiigoich tib' tuch' u Lucas. Utz atich tijle'm tu ma'l q'atb'al tzii. Echtzixe't nichtal q'u kam te ti' u Jesusu utz, ti' u b'a'nla chusb'al; aya' u evangeelio.

Aatz u Lucas, u tz'ib'an tetz u u' tza', nixe'tiyolon ti' vib'enje' u Jesusu tu Amlika. Nipaal tiq'o b'iil ivi' u u' Lucas. Ech tek nital ti' u tuleb'al u Tioxhla Espiiritu. Nik'uche' aas a' aq'on iyak'il q'ul ichaj u Jesusu ti' vixe'ti' paxsal itziil u b'a'nla chusb'al, k'uxh paal tu k'axk'o ti'. Nital majte kani'ch inimal u Jesusu i'an q'u aanima, k'uxh Israeel utz, k'uxh puera aanima yit' Israeel koj. Aya' q'u'l “gentil” chu te'l tu kastiya. Nik'uch majte aas kani'ch chit iyak'in u b'a'nla chusb'al xo'l q'u niman tetz u Jesusu q'u'l puera aanima tan, kamal puera aanimaich u Lucas.

A' u jatxb'al tib' q'u yol tu u u' tza'.

- 1) 1.1—8.3 Nitale' kani'ch ixet' q'u niman tetz u Jesusu tu u vatz amlika tx'ava' tza'. Echa' u tuleb'al u Tioxhla Espiiritu tuch' u taq'ax ixamlil utz, tuch' q'u mamaj txaichil i'an tu Jerusalem. Nital ti' u tojchal q'u niman tetz u Jesusu majte echa' u Esteban.
- 2) 8.4—9.43 Nital ti' vipax paal itziil u b'a'nla chusb'al naja'ch u Jerusalem, tikuenta Judea, tuch' tikuenta Samaaria, tuch' tzi' u mar. Echa' va'l i'an u Lu' tuch' u Felipe. Nipajtale' kani'ch tok u Saulo ti' inimal u Jesusu.
- 3) 10.1—28.31 Nital ti' q'u b'en chil i'an u Pablo ti' en ipaxsat itziil u b'a'nla chusb'al tu sib'al tenam. Aya' u b'en chil tu “ju'teb'al u vatz amlika tx'ava'” nital Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 1.8; ti'

vichiktu u yolb'al Tiohx tuch' q'ul imol tu q'u tenam tzian chaj.
Aya' u: Eefeso, Corinto, Tesaloonica, Galaacia, tuch' tu u Filipos
utz, tuch' tu tere'n tenam.

Aatz q'u kam ib'o'q'ol tu u u' tza', aya' va'l inuk' q'u q'esala xo'l q'u
niman tetz u Jesuus. Motx ik'ujb'a' aas yit' ministeer koj sanimal u o'tla
mantaar tu q'u puera aanima niniman u Jesuus. Yit' sa'kojya'lul ti' inimal u
o'tla mantaar.

K'uxh tu tza'l paalku q'ul ichaj u Jesuus b'axa, kaana ixamlil atiche.
Kaana itxumb'al ti' u yolb'al Tiohx. Atich u Tiohx k'atza tu q'u kam paalka.
B'a'n sakusaji ok qetz ti' va'l motx i'an q'ul ichaj u Jesuus ti' vik'uje' ik'u'l
ti' u Tiohx utz, ti' vixamlil u Tioxhla Espiiritu k'atza.

Q'U B'A'NLA CHAJ KAM B'ANEL

(Hechos)

Vich'ial tul u Tioxhla Espiiritu

1 1 Teoofilo, aatz tu u b'axa u' va'l untz'ib'a b'en tzaxe', a' yolonk'in ti' kajay q'u kam q'u'l i'an u Jesus utz, q'u kam ichusa aas ixete'.^a **2** A' tzojpiq ti' q'u kam q'u'l i'an, tu u q'ii aas b'enje' tu Amlika. Tan aatz ye'-sajich ib'ena', taq'ka mantaar ti-txumb'al u Tioxhla Espiiritu tu q'ul ichaj q'u'l itxaa. **3** Utz k'uxh ma'tich ikame', q'aav itz'pi. Utz nichichee siatz. Kam ko'n xheeny a'ana, techlal aas nojchit itz'lele. **40** q'ii i'an ech tzi'. A' nichtal viQ'esalail u Tioxh te.

4 Utz aatz molomich tib' tuch' q'ul ichusulib', tal u Jesus te aas ye'k samotxelb'en tu Jerusaleen. Tal te ech tza': —Sa'nalmotxech'ia tul u Tioxhla Espiiritu va'l ala'tzi'imal sete tu vunTat utz, alel sete vaq'o.^b

5 Tan tu ko'n a' ib'anvu vautisaar q'u aanima u Xhan, pek ech koj ex tan, tu u Tioxhla Espiiritu sab'anaxku vautisaarex tu ko'xh ka'xva't q'ii cheel.— Texh te.

U talax tu q'u chusulib' aas se'nipaxsa itziil u b'a'nla chusb'al

6 Unchee' aatz q'u'l molich tib' tuch' u Jesus, motx ich'oti te ech tza': —KuB'aal çsatz q'aav ooksa ijlenal tu kuxo'l cheel aas getz Israeelil?— Texh te.^c

7 Tzaq'b'el tu u Jesus ech tza': —Ye'k etokeb'al ti' tootzaj-ile' jatu utz, kam tuul so'oki tan, aye'n tiq'ab' vunTat. **8** Pek aatz ex, sek'ul examlil aas ma't iku' u Tioxhla Espiiritu setib'a. Ech se'netal paal kajay va'l netile' etab'i sunk'atza tza' tu Jerusaleen, tikuenta kajay u Judea, tuch' tikuenta kajay u

^a **1.1** Choktaj U Lucas 1.3-4. Aatz u Teoofilo, nimanich tetz u Jesus utz, a' u vinaj va'l taq'vu b'en ka'va'l tu u Lucas. A' q'u u' taq' b'en tzixe', U Lucas tuch' Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos).

^b **1.4** Choktaj U Lucas 24.49.

^c **1.6** Aatz tu u tiempo va'l ul u Jesus, aatz q'u Israeel, ye'kich tijlenal ato'k. Tan ootich tokeb'el tu u Roma. Ech sa'kojveeti so'ok ijlenal tuul tan, atich koj sijunal. Pek aye'nich tiq'ab' q'u'l okeb'en. Ech jolol ko'n gobernador q'u'l atiche. Utz jolol aa Roma majte. Aatz q'u Israeel utz, nichmotxtütz'a aas ijlenalil si'chi'an u Jesus tixo'l. A' sik'u'l aas u Jesus saeesan tiq'ab' q'u' aa Roma. Echtzixe't motx ich'oti tu u Jesus aas jatu si'chq'aavo'k iq'atb'al tzii aas tetz chit u Israeel.

Samaaria utz, oponnalex tiju'te-b'al u vatz amlika tx'ava'.— Texh u Jesusus.

Vib'enje' u Jesusus tu Amlika

9 Ech ta'xh veet tal q'u yol tzi', siatz chit q'ul ichusulib' iq'ol b'en tixo'l. B'enje' tu Amlika. Ok tu ma'l u sutz'. Ech sutzka ivatz ti'.

10 Ech tuul anko'xh tii nich-motxisajin je' tu amlika ti' isajil b'en, ye'k talche' til ichee ka'va'l vinaj sik'atza, poloxh saj oksa'm.

11 Ech q'ilal tu q'u vinaj tzi', tal te ech tza': —Vinaj aa Galilea, ¿kantu' anko'xh nesajin je' tu amlika? Tan tu Amlika ma'tku u Jesusus va'l eesali b'en texo'l atzi'. Utz echat chit iq'aavu'l sa-q'aavu'l echa' mutelb'en tzi'.— Texh ka'va'l q'u vinaj te.

Vib'ens kab'laal q'ul ichaj u Jesusus tika'paj

12 Unchee' motx tek k'asu'l q'u chusulib' vi' u muunte va'l Olivo utz, ul tu Jerusaleen. Tan inaja'chich ko'n u Jerusaleen. Kamal ma'j kilometro ixo'l tuch'. Tan aya'l va'l saveeti sixaa tu ilanb'al q'ii. 13 Ech ta'xh motx oponi, motx b'enje' tu u ka' chupul otzotz va'l jolol atichka sikajayil. Utz a' q'ul ib'ii tza': u Lu', u Jacobo, u Xhan, u Lixh, u Felipe, u Maxh, u Bartolomee, u Tio, u Jacobo, vik'aol u Alfeo, u Xhim va'l atich ok xo'l q'u cananista utz, tuch' u Judas, vik'aol u Jacobo. 14 Ech ma'lich

chit iatz q'u chusulib' sikajayil. Nichimolo tib' ti' iq'ilal sik'lel Tiohx. Ant a' u Li', vinan u Jesusus utz, tuch' q'ul itza'q' u Jesusus, tuch' unjoltu q'u ixoj.

15 Unchee' aatz i'an tu q'u q'ii tzi', txake' u Lu' xo'l q'u niman tetz u Jesusus molich tib'; ma'lich 120 ixaane'. Utz tal ech tza':

16 —Hermanos, ministeer chit itzojpu u yol tz'ib'amalka. Aya' va'l tal u Tioxhla Espiiritu titzi' u Daviid, ti' u Judas, va'l k'uchun u Jesusus tu q'u txayol, 17 k'uxh a'ich kumol utz, antu atich tijle'm tu u aq'on ti' Tiohx.

18 Aatz veti'ana, iloq' untanul itx'ava' ti' u puaj, u ja'mel tonkonil. Utz ex iyatz' je' tib' tuul. A' ku' ivi' vatz tx'ava' utz, yakich q'ixmoj tuul. Ech nilp elu'l tuul tuul. 19 Utz pax chit itziiul xo'l kajay q'u aa Jerusaleen va'l i'ana tzi'. Ech tek taq'ax b'en Aceeldama u tx'ava' tzi'. “Ja'mel kaj” chu u tokeb'al tu yolb'al arameo. 20 Utz ech chit i'ana u yol tz'ib'amalka tu u Salmos va'l nital ech tza':

«Tz'ine'ojka u tatib'al.

Ab'ilich tere'n atin tuul.» Chia. Utz nital majte:

«Okoy ich'exel tu u tijle'm.»

Chia.^d

21 Ech ministeer saok ich'exel u Judas. A' so'ok ma'l tu q'u vinaj q'u'l a' kumol tu jatva'l u tiempo i'an u kuB'aal Jesusus tu kuxo'l. 22 A' nal kumol aya'x-chen ib'anax vautisaar u Jesusus

^d 1.20 Choktaj u Salmos 69.25; 109.8.

tu u Xhan utz, anko'xh a' kumol aas eesal b'en u Jesus tu kuxo'l b'enje' tu Amlika. Ech a' va't tu kuxo'l sitxakb'a' tib' ti' talax u q'aavtitz'peb'al u Jesus.— Texh u Lu'.

23 Ech motx itxaate'l ka'va'l vinaj. Ma'l, Xhep, Justo ib'ii majte, ik'aol ma'l u vinaj Sabaas ib'ii. Utz va't, Yaxh ib'ii. **24** Ech motx iq'ila sik'le Tiohx. Motx tal ech tza': —KuB'aal, axh ootzajin tetz taanima junun aanima. Ech k'uch qe ab'iste atxaaom tu ka'va'l q'u vinaj tza'. **25** Ech so'oks achaj. Sa'aq'onin sai' tu u aq'on tza' va'l vettelab'eka u Judas. Tan ma't tu va'l sa'chit-b'enku ti' ichool vipaav.— Texhtu'.

26 Unchee' motx i'an ti' vatz Tiohx, ti' tilta' ab'il so'oki. Utz a' ku'k ti' u Yaxh. Ech yakich ko'xh okoj tu u tijle'm xo'l junlaal q'ul ichaj u Jesus tzi'.^e

Vipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al tu Jerusalem

2 **1** Unchee' aatz i'an tu u nimla q'ii va'l Pentecostees, ma'l iatz kajay q'u niman tetz u Jesus molich tib' tu ma'l u atib'al.

U tul u Tioxhla Espiiritu

2 Utz ye'k talche', ul ma'l xumkab'inchil tu amlika. Echa' ixumkab'in mam kajiql'. Yakich

jumkab'inoj toko'p tu u otzotz va'l molichku tib'. **3** Utz echa' taq' xamal chee tib'a. Motx ijatz tib' utz, je' tivi' sijununil. **4** Ech tiira ok u Tioxhla Espiiritu k'atza b'a'nil. Utz motx tek xe't iyolon tunjolt yolb'al. Loq' u Tioxhla Espiiritu nichyolonsan tunjolt q'u yolb'al q'u'l ye' tootzaj.

5 Unchee' kaana aanima Israeel atich opon tu Jerusalem, xo'van Tiohx. Til chaj ko'xh motx k'asku'l tu u vatz amlika tx'ava'. **6** Ech aatz ab'il u xumkab'inchil tzi', mam tenam imol tib' ti' q'u niman tetz u Jesus. Utz tiira motx sotz ik'u'l q'u aanima taq'o tan, tab'i aas nichiyolb'el vi-yolb'al tu q'u niman tetz u Jesus. **7** Tiira motx tz'e'jx ik'u'l. Utz sotz ik'u'l. Ech motx tek tal tib'ilaj ech tza': —Jolol aa Galilea q'u'l niyol-one' atzi'. **8** Utz ¿kan chaj toke' aas nimotxix'ol yol tu q'u kuyolb'al qitz'peb'al? **9** Nimotxiyolon tu yolb'al aa Paartia, aa Meedia, aa Elam, aa Mesopotaamia, aa Judea, aa Capadoocia, aa Ponto tuch' aa tikuenta Aasia, **10-11** aa Friigia, aa Panfiilia, aa Egipto, aa tikuenta Liibia naja'ch Cirene utz, tiyolb'al q'u aa Roma jejlel tza'. At niyolon tu yolb'al aa Creta tuch' yolb'al aa Araabia. Utz ela niqab'i taltu q'u mamaj kam ti' u Tiohx tu q'u kuyolb'al. Niqab'i o' Israeel tu u qitz'peb'al utz, k'uxh oknajko'no' ti' u tuq'ayb'al q'u

^e **1.26** Aatz u yol “q'ul ichaj u Jesus”, aya' u yol “apóstol” tu kastiya. Tan “chaj” chu u tokeb'al u yol tu griego. A' q'ul ichusulib' b'axa, pek xamtel chajax ti' ipaxsal paal viyol aas b'en u Jesus tu Amlika.

Vitx'ava' q'u aanima q'u'l tab'i u yolb'al Tiohx tiyolb'al

Hechos 2.9

Israeel.— Texhtu'. **12** Ech tiira tz'ejxinajich ik'u'l utz, sotznaj ik'u'l nichmotxtal sivatzaj ech tza': —¿Kam tek tok u kam tzi'?— Texhtu'. **13** Pek at unjolte, nichko'nteesa iq'ii. Nichtal ech tza': —Q'ab'a'm a' nimotxb'anon tzi'.— Texhtu'.

U talax u k'axa k'u'l ti' paav
i'an u Lu'

14 Unchee' txake' tek u Lu', tuch' junlaat q'ul ichaj u Jesus utz, jank'al iyak'il tal ech tza':

—Vinaj Israeel, tuch' ex jejlelex tu u Jerusalem tza', ab'itaj va'l savale' tza'. Ootzajitaj b'a'nil. **15** Aatz q'u aanima tza', yit' q'ab'areel koj atzi', echa' netale'. Tan q'ala'm cheel, anal alas 9. **16** Pek aatz va'l nituche' tzi', a' nitzojpe' q'u yol tal u

Joel u alol tetz u yolb'al Tiohx, aas tal ech tza':

17 « Aatz si'an tu q'u motxe - b'al q'ii, savaq' ku' vunTioxhla Espiiritu tib'a kajay q'u aanima. Chu u Tiohx.

Ech aatz q'ul ek'aol eme'al, samotxtale'l q'ul unyol. Aatz q'u xiak tuch' q'u ixviak, sunk'uch kam te tu visioon. Utz aatz q'u q'esla chaj aanima, sunk'uch kam te tu vatzi'k'.

18 Sa'atin vunTioxhla Espiiritu k'atz q'u vinaj tuch' k'atz q'u ixoj niman vetz.

Ech samotxtale'l q'ul unyol. **19** Utz sunk'uch txachil tu amlika, sunk'uch xheenya vatz tx'ava'. Sunk'uch xheenya ti' kajal, xheenya ti' xamal utz,

xheenya ti' ib'ukin ije' sib'.

Chu u Tiohx.

20 Utz aatz si'ane' aas ye'sajen
tul u kuB'aal tu u mam
techalla tuleb'al,
saok aq'b'al vatz u q'ii utz,
sab'ens echa' kajal u ich'.

21 Ech kajay q'u'l

laq'ilan

sik'len vib'ii u Tiohx,

sael vatz u choob'al paav.» Chu
u Joeel.—^f

Texh u Lu'.

22 Tal paj ech tza': —Vinaj

Israeel, ab'itaj q'u yol tza'.

Aatz u Jesusus aa Nazareet,
nojchit iTxaaom u Tiohx. Tan
kam ko'n b'a'nil i'ana, kam
ko'n txaichil tuch' xheenya.

Utz tiq'aq'al u Tiohx k'uxh ech

i'an texo'l. Ech ootzajimal q'u

kam setaq'o tzi'. **23** Loq' k'uxh

ech q'u b'a'nil vetik'ucha,

txayax setaq'o. Ech ex alon

iyatz'pu tiq'ab' q'u onkonla

aanima vatz kurus. Aya'l kala

mam aa paavla aanima sevatz.

Loq' titxumb'al u Tiohx k'uxh

ech vetpaalka tan, ech va'l

k'ajel ti' taq'o. **24** Pek k'uxh

kami tan, q'aav ko'n itz'pixsal

tu u Tiohx xo'l q'u kamnaj.

Vetteesa vatz u kamchil. Ye'n

ole' u kamchil ti' aas ta'n

so'okka tikuenta. **25** Ech tok

va'l tal u Daviid aas tal ech

tza':

«B'enamem nivil vunB'aals

Amlika sunvatz.

Atil tunseb'al,

ech ye'xhab'il ko'xh

sa'aq'onku'in.

26 Echtzixe't

techal itxuq'txun vaanima,

kaana ichi'b' unb'itze'.

K'ujlel ik'u'l vunchi'l sai' k'uxh

lakamin.

27 Tan sa'kojaaq' tzii aas ta'n

sakaa'in tu jul xo'l q'u

kamnaj.

Utz sa'kojaaq' tzii aas saq'ee

vichi'l vaTxaaom.

28 Tan vetvootzajil u b'ey tetz

tiichajil saaq'o.

Ech tiira ta'n satxuq'txunin aas

la'atinin tzaxe'.» Chia.^g

29 Unchee' tinujul saval sete

aas yit' u Daviid koj nital je'

tib'. Tan aatz u kuk'uy kumam

Daviid, kami utz, mujli.

Anko'xh atil u mujb'al tetz tu

kuxo'l cheel. **30** Pek axhib'i

alolich tetz iyol u Tiohx.

Tootzajich teku'en aas so'ok

ijlenalil ma'l tu q'ul itu'xh

ixalam; aya' viTxaaom u Tiohx.

Tan ma'tich tala'tzi'il te tu u

Tiohx.^h **31** Ech ma'tich

ik'uchax el tu u Daviid u q'aav-

titz'peb'al u Jesusus. Tan yolon

ti' u q'aavtitz'peb'al viTxaaom

u Tiohx. Tala aas ye'k sakaa u

taanxelal tu u tatib'al q'u

kamnaj. Utz tal majte aas ye'k

^f **2.21** Choktaj u Joeel 2.28-32.

^g **2.28** Choktaj u Salmos 16.8-11.

^h **2.30** Choktaj u Salmos 132.11; u Samueel II 7.12-13.

saq'ee vichi'l.ⁱ **32** Ech nojchit u Tiohx q'aav itz'pixsan u Jesusus. Tan nojchit qila qab'i utz, ni-kutxakb'a' talax u q'aavtitz'pe'.

33 Ech iq'oli je' tu Amlika. K'ujey'y tiseb'al u Tiohx. Vet-ik'u'llu u Tiohxla Espiiritu va'l alel te tu viTat. Ech vettaq' ku' qib'a. Aya' va'l netile' netab'i tza'. **34** Yit' u Daviid koj b'enje' tu Amlika aas tal ech tza':

«Aatz u Tiohx, tal tu vunB'aal ech tza':

K'ujach tunseb'al.

35 Sa'nalvaq'ka q'ul akoontra satzeq'leb'al. Texh te.» Chu u Daviid.^j

36 Ech etootzajitaj b'a'nil jank'al ex, ex Israeel tan, aatz u Jesusus, va'l etal ije' vatz kurus, aq'axyu tijle'm tu u Tiohx. A' tek kuB'aal utz, iTxaaom u Tiohx.— Texh u Lu'.

37 Unchee' aatz tek tab'i q'u yol q'u aanima, motx ilin taanima taq'o. Utz motx tek tal tu u Lu' tuch' tu tere'n q'ul ichaj u Jesusus ech tza': —Qitz'in qatzik, ¿kam sakub'ane' unchee'?— Texhtu'.

38 Ech aatz u Lu', tal te ech tza': —K'axataj q'ul epaav. Utz tib'ii u Jesucristo seb'an evautiismo sejunuil. Ech sakuyax q'ul epaav. Utz saok u

Tiohxla Espiiritu sek'atza majte va'l aya'l ik'u'l u Tiohx nitaq'e'.

39 Tan etetz u Tiohxla Espiiritu va'l alel. Tetz q'ul ek'aol eme'al. Utz tetz q'u'l k'uxh tzian atilku cheel, ye'saj inimat u Jesusus. Tetz jank'al q'u'l ni-sik'lel tu u Tiohx, u kuB'aal.— Texh u Lu'.

40 Utz sib' ko'xh tere'n yol nichtal te, oksab' tetz tu jik utz, moxb'eb' tetz. Nichtal ech tza': —Xaanojelex k'atz q'u aanima q'u'l eesanal tu b'ey tu u tiempo tza'.— Texh te.

41 Unchee' motx ib'an ivautiismo kajay q'u aanima q'u'l niman q'u yol tal u Lu'. Kamal 3,000 ixaan q'u aanima q'u'l anal ok ti' u Jesusus i'an tu u q'ii tzi'.

42 Ech tiira jonal atich ok ti' inimal u chusb'al va'l nichtaq' q'ul ichaj u Jesusus. Tiira ma'l chit itzii tib'ilaj sivatzaj, tuul molmochil tatine'. Nichijatx u kaxhlaan tx'ix. Utz ma'lich chit iatz ti' iq'ilal isik'lel Tiohx.^k

Vib'antu ma'l iatz q'u niman tetz u Jesusus

43 Unchee' kajay q'u aanima chee tek ma'l xo'val k'atza ti' q'u mamaj txaichil tuch' q'u xheenyu nichmotxi'an q'ul ichaj u Jesusus.

44 Pek aatz q'u niman tetz u

ⁱ **2.31** Choktaj u Salmos 16.10.

^j **2.35** Choktaj u Salmos 110.1.

^k **2.42** Ech vixe't u santa cena xo'l q'u niman tetz u Jesusus tzi'.

Jesuus, tiira molmoch tatine'. Utz komon tatin kajay q'u kam sivatzaj. **45** Atia nichik'ayi untanoj itx'ava'; oj kam ko'xh ma'j tetz nichik'ayi majte. Utz nichijatz vija'mel xo'l q'ul niya'ta tetz. A' ni'enku ti' vi-me'b'i'l sijununil. **46** Utz ma'l chit itzii nichib'en tu viq'analil u totztiohx.¹ Utz nichmotxijatz u kaxhlaan tx'ix tu q'u atib'al. Chi'b'eb'alich itx'a'n tib'ilaj ni-motxi'ane'. Ye'k je'chil vatz xe'taanima sivatzaj. **47** Techal toksat iq'ii Tiohx. Utz tiira b'a'nich ik'u'l aanima ti'. Atich chit iatz Tiohx ti' tan, jun q'ii nichtak'b'u q'u'l nichtok tixo'l. Aya' q'u'l sa'chitchitpu tu q'ul ipaav.

Vib'antu b'a'n ma'l u ko'x

3 **1** Unchee' aatz u Lu' tuch' u Xhan, motx b'en tu viq'analil u totztiohx ti' iq'ilal isik'lel Tiohx alas 3 ku'q'ii. Tan a' u oora nituch oponchil ti' iq'ilal isik'lel Tiohx. **2** Utz atich ma'l u vinaj ko'x tu titz'eb'al. Jun q'ii nichtiq'ol opon tzi' u okeb'alop va'l "Tx'anel" chu te'le'. Nijoyon tu q'u aanima q'u'l nitopon tu viq'analil u totztiohx. **3** Ech ta'xh til u ko'x aas aalich tek toko'p u Lu' tuch' u Xhan tu viq'analil u totztiohx, ijaj ipuaj te.

4 Aatz u Lu' tuch' u Xhan, tii isaji utz, tal te ech tza': —Saji'o'.— Texh te. **5** Ech tii sajil tu u ko'x. A' nichtitz'a kam ma'j tetz sa'aq'axi. **6** Pek aatz u Lu', tal te ech tza': —Ye'k b'a'nla saj ch'ich' puaj tzunxe'. Niko'xh b'a'nla q'an ch'ich' puaj. Pek kam va'l atil sunk'atza savaq'eetz. Tib'ii u Jesucristo aa Nazareet lakpen utz, xaan.— Texh te.

7 Ech itxay seb'al iq'ab' u ko'x. Ilak je'. Utz yakich cheeoj iyak'il q'u tajan tuch' q'u chupb'al tib'. **8** Utz yuq'pu je'. Yakich txake'oj. Ech xe't ixaane'. B'eno'k ti' u Lu' tuch' u Xhan tu viq'analil u totztiohx. Xaaom tek ib'eno'k. Va'lich iyuq'pe'. Utz techal toksat iq'ii u Tiohx.

9 Ech til kajay q'u aanima atich opon, aas nitekixaane' utz, va'l toksat iq'ii u Tiohx. **10** Tiira motx tz'ejx ik'u'l utz, motx xo'v tu u kam tzi'. Tan til iatz aas a' u ko'x va'l nichik'uje' ti' ijoyax ipuaj tzi' u okeb'alop tu viq'analil u totztiohx va'l "Tx'anel" chu te'le'.

U talax u tijle'm u Jesuus i'an u Lu'

11 Unchee' aatz u ko'x, va'l ma'tich ib'antu b'a'n, tii techit txayelich u Lu' tuch' u Xhan

¹ **2.46** Aatz u b'enchil tu totztiohx nital tza', yit' ech koj a' va'l nib'anax cheel aas jik nitoko'p q'u aanima tu u totztiohx. Tan aatz tu u tiempo tzi', ta'xh nichtoko'p tu u totztiohx q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx tuch' q'u oksan yol. Pek aatz va'l nichib'anaxe' tan, nichko'niq'ilal sik'lel Tiohx q'anal, vatz u totztiohx.

taq'o. Ech aatz q'u aanima q'u'l tz'ejxinajich ik'u'l ti', motx imol tib'. Motx opon k'atz q'u chusulib' tu va'l "Xo'l Piraal Tetz Saloomon". **12** Ech aatz til q'u aanima u Lu', tal te ech tza':

—Aanima Israeel, ¿kantu' nitz'ejx ek'u'l ti' u kam tzi'? Utz ¿kantu' aas tii nesaji'o' ti'. Aya'l kala o' tuch' kuyak'il utz, tuch' kub'a'nil vetkuxaansa u ko'x tilon tu q'u'l neb'ane' tzi'?

13 Tan iq'aq'al u Jesusus atzi', va'l etoksa tiq'ab' u Pilato utz, ye't ko'n motx esa'a aas si'chchajpuli. A' viTxaaom u Tiohx va'l taq' tijle'm, va'l nimamal tu q'u kuk'uy kumam, u Abrahaam, u Isaac tuch' u Jacoob.^m **14** Ye't ko'n esa'a si'chchajpul u Tioxhla Vinaj, u Jikomla Vinaj. Utz ta'n ejaj ichajpul ma'l u yatz'ol aanima. **15** Ech ex yatz'on u aq'ol tetz u vatz kuq'ii kusaj va'l q'aav itz'pixsali xo'l q'u kamnaj tu u Tiohx. Utz o' texhtiigo aas itz'lel tek tika'paj.

16 Utz ti' ko'n vik'uje' kuk'u'l ti' vib'ii u Jesusus k'uxh vetib'anlu b'a'n u ko'x sevatz sekajayil tzi', va'l netile' utz, etootzaj. Ech ti' ko'n inimal u Jesusus, tiira veti'anlu b'a'n u vinaj tzi'.

17 Loq' vitz'in vatzik, ipaav ye' etootzaj tuch' q'u q'atol tzii k'uxh kam veteb'an tu u Jesusus. **18** Tan ech chit itzojpu viyol u

Tiohx tzi' va'l b'axab'samal talax taq'o tu q'u alol tetz viyol, aas ministeer chit ikam viTxaaom u Tiohx.

19 Echtzixe't k'axataj q'ul epaav. Ch'exputaj q'ul etxumb'al. Ech sasotzsal q'ul epaav. Ech laul u b'a'nla tiempo tzexe' tu u Tiohx. Ech siloch'o'. **20** Utz sichaju'l u Jesucristo tika'paj. Aya' va'l alal nal taq'o, sauli. **21** Loq' ministeer ta'n a' sa'atin-ku u Jesusus tu Amlika. Anal sauli aas sa'tektoksa kajay q'u kam u Tiohx tu jik tu u vatz amlika tx'ava'. Echa' va'l tal titzi' q'u alol tetz viyol xaanaj el k'atz paav atich o'tene. **22** Utz antu u Moisees alon tu q'u kuk'uy kumam ech tza':

«Sa'nalicheesa ma'l alol tetz viyolb'al u kuB'aal Tiohx texo'l echa' in tza'.

Utz lamotxenima kajayil kam va'l latala.

23 Tan oj ab'il ye' laniman, sotzchil si'an xo'l vitenam u Tiohx.»ⁿ
Texhtu'.

24 Ech antu tere'n q'u alol tetz u yolb'al Tiohx taab'aul tza', motx yolon ti' q'u kam nituch cheel. A' b'axal xe't alon u Samueel. **25** Utz ex vetilon itzojpu q'u kam tal q'u alol tetz u yolb'al Tiohx ti' ko'xtene. Ex

^m **3.13** Choktaj u Isaias 52.13-53; Q'u Niman Tetz U Jesusus Tu Filipos 2.7-9.

ⁿ **3.23** Choktaj u Deuteronomio 18.15-19; 34.10.

vetilon iq'aq'al u nuk'u va'l i'an
u Tiohx tuch' q'u kuk'uy kumam
u Abrahaam. Tan tal te ech tza':

«Kajay q'u aanima tu u vatz
amlika tx'ava',
sik'ul u b'a'nil k'atz vatu'xh
axalam.»^o

Texh te.

26 Echtzixe't a' b'axa vetichajvu
k'asu'l viTxaaom tzexe' aas
ma'tich q'aav titz'pe'. Tan a' isa'
ek'ultu q'u mamaj b'a'nil. Ech
junun ex sech'expu q'ul etxum-
b'al, setaq'ka q'u onkonil.—
Texh u Lu' tu q'u aanima.

**Vitzaq'b'u u Lu' tuch' u Xhan
vatz q'u q'atol tzii**

4 **1** Unchee' anko'xh nich-
iyolon u Lu' tuch' u Xhan
xo'l q'u tenam, tuul opon unjolol
q'u oksan yol vatz Tiohx. A'ich
imol u q'esal xeen tetz vikuentail
u totztiohx tuch' q'u q'esala xo'l
q'u saduceo. **2** Utz va'lich ichi'on
ik'u'l ti' u Lu' tuch' ti' u Xhan.
Tan nichichus tu q'u aanima aas
ma'tich iq'aav titz'pu u Jesusus
xo'l q'u kamnaj. **3** Ech motx
itxay u Lu' tuch' u Xhan. Ex taq'
ku' tu tze'. Tan ma'tich tek iku'
q'ii. Ech q'ejaleen tek si'chmotx-
tx'olax inujul. **4** Loq' mam tenam
niman u yolb'al Tiohx va'l tal u
Lu' xo'l q'u aanima. 5,000 q'u'l
niman. Utz aal ta'xh q'u vinaj ok
tu ach.

5 Unchee' aatz evtalich tek
iku' q'u chusulib' tu tze', imol
tib' q'u q'atol tzii q'u'l tu
Jerusaleen. Antich imol q'u
q'esal q'atol tzii tuch' q'u aa
txumb'al ti' u o'tla mantaar.

6 Antich imol u q'esal oksan yol
vatz Tiohx, va'l Anaas ib'ii. Antu
u Caifaas tuch' ka'va't vinaj ma'l,
Xhan utz; va't Alejandro utz,
tuch' q'u titz'in tatzik u q'esal
oksan yol vatz Tiohx. **7** Ech motx
tal tiq'ol ul u Lu' tuch' u Xhan.
Toksa tu xo'l utz, motx ich'oti te
ech tza': —¿Kam etijle'm b'atz'i?
Utz ¿ab'il vetaq'on tzii sete aas
neb'an q'u kam tzi'?— Texh te.

8 Unchee' aatz u Lu' tan, tiira
atich u Tioxhla Espiiritu k'atza
b'a'nil, tal te ech tza':

—Chajlentzik'ex q'esal q'atol
tzii tuch' ex q'esal tenam.

9 Aatz cheel nech'oti qe
kani'ch mik'ultu u b'a'nil u
ko'x tzi'. A' esa' setootzaji
kani'ch mi'antu b'a'n. **10** Ech
ootzajitaj b'a'nil utz, tootzaji
kajay u Israeel tza' aas tu
vib'ii u Jesucristo aa Nazareet
vetib'anvu b'a'n u ko'x va'l
atil sevatz tzi'. Tib'a'nil ko'n
niyolonka k'uxh b'a'ntu
teku'en. Tiq'aq'al ko'n u
Jesusus va'l etaq' je' vatz kurus
utz, q'aav itz'pixsal tu u Tiohx
xo'l q'u kamnaj. **11** Aatz u
Jesusus va'l niqal sete tza', tiira
ye'k itxa'k sete. Ech ko'n

^o **3.25** Choktaj u Geenesis 12.3; 22.18; Q'u Niman Tetz U Jesusus Tu
Galaacia 3.8.

ik'onax el ma'l Sivan tu q'u b'anol otzotz. Utz aal a' u Sivan va'l tiira ib'o'q'ol tetz xoob'al.^p **12** Tan ab'il koj va't Chitol tu paav atile. Ye'k ma'j aanima aq'el tijle'm tu u vatz amlika tx'ava' tza' aas Chitol getz tu paav.— Texh te.

13 Ech motx tz'e'jx ik'u'l q'u q'esala aas tila ye'kich ixo'val u Lu' tuch' u Xhan tu yol k'uxh yit' tek' koj elnaj ti' tz'ib'.

Yakich til majte aas antu xo'l q'u'l xamb'u ti' u Jesusu.

14 Ech kam tere'n koj yaaom i'ana tan, txaklich ok u vinaj tixo'l va'l ma'tich ib'a'nixe'.

15 Ech motx ichaj elu'l u Lu' tuch' u Xhan, k'asu'l xo'l q'u q'atol tzii. Utz motx yolonka sivatjaz.

16 Nichmotxtal ech tza': —¿Kam sakub'an tu q'u vinaj tzi'? Tan nojchit veti'anlu txaichil. Utz ilaxyu tu q'u aanima jejlel tu Jerusalem tza'. Utz ye'xh ko'xh kani'ch ve't imujax q'u kam tzi'.

17 Pek aatz sakub'ane', sakupoyi tu kamchil. Ech ye'k sipaxsa paal tere'n itzi'ul vib'ii u Jesusu xo'l tenam; cheel utz, taab'ab'en majte.— Texhtu'. **18** Ech motx paj isik'le q'ul ichaj u Jesusu. Utz tiira motx tal te aas ye'kan siyole' utz, ye'kan sachusun tib'ii u Jesusu.

19 Pek aatz u Lu' tuch' u Xhan, motx tzaq'b'u ech tza':

—Nachtaj b'a'nil. ¿Ijikomal tzik vatz Tiohx nenache' aas aal ex b'axa sakunima'ex siatz u Tiohx? **20** Tan ye'xhkani'ch kuya'sat talax q'u kam q'u'l ilel ab'imal qa'q'o.— Texh te.

21 Loq' motx paj ipoyi tu kamchil, ech motx ichajpu. Ye'xhkam ma'j motx i'an te tan, nichixo'va q'u tenam. Tan sib'la aanima va'lich toksat iq'ii Tiohx tu u txaichil uchi. **22** Tan maasich tek 40 iya'b' u vinaj va'l b'anax u txaichil te tzi'.

Vijajtu ixamlil q'ul ichaj u Jesusu tu u Tiohx

23 Unchee' ta'xh chajpul u Lu' tuch' u Xhan, motx b'en xo'l q'ul imol. Utz motx chit tala kam q'u yol alax te tu q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx tuch' tu q'u q'esal q'atol tzii.

24 Ech ta'xh motx tab'i q'u yol tala tzi', ma'l chit itzii motx je' ivi' ti' iq'ilal isik'lel Tiohx. Motx tal ech tza':

—Ta'xh ma'l axh kuB'aal. Axh u Tiohx b'anol tetz u amlika tuch' u tx'ava' tza' tuch' u mar utz, tuch' kajay q'u kam atil tuul. **25** Axh yolonaxh ti-txumb'al u Tioxhla Espiiritu titzi' u Daviid, u niman eetz, ech tza':

«¿Kam toke' nimotxipaasa tib' q'u tenam tzi'?

^p 4.11 Choktaj u Salmos 118.22.

Utz ¿kantu' nimotxtitz'a
ib'anax kam aas ye'k itxa'k?

26 Nimotximol tib' q'u ijlenal tu
u vatz tx'ava'.

Nimotxi'an ma'l iatz q'u q'esal
tenam.

A' nimotxinuk' i'antu tu u
Tiohx tuch' tu viTxaaom u
Tiohx.»^q

Texhich'axh.

27 Utz nojchit imol tib' q'u
q'esala tu u tenam tza'. Inuk'a aas
kani'ch ib'anax tu u Tioxhla
aTxaaom va'l axh aq'on tijle'm. A'
b'anon u Herodes, u Pooncio
Pilato, ant imol q'u puerala
aanima utz, tuch' unjoltu q'u
Israeel tu u tenam tza'. **28** Motx
i'an kajay q'u kam q'u'l alichnal-
ka saaq'o aas si'ane'. A' tzojpu
vayol.

29 Pek aatz cheel kuB'aal, ila
tan, nib'anax qi' o' niman eetz.
Pek aq' tzii aas tiira ye'k kuxo'val
samotxqal paal vayolb'al. **30** Utz
b'an atxumb'al ech si'an b'a'n q'u
ya'v qaq'o. Utz kam ko'n xheenya
tuch' txaichil satiq'o tib' tu vib'ii
u Tioxhla aK'aol u Jesusus.—
Texhtu'.

31 Unchee' ta'xh veet motx
iq'ilat isik'let Tiohx, yakich
yikunoj u atib'al va'l molichku
tib'. Utz ok u Tioxhla Espiiritu
k'atza b'a'nil sikajayil. Ech
ye'kich tek ixo'val, tuch' techit
xamlil nichmotxtal paal u yolb'al
Tiohx.

**U tatin q'u niman tetz u Jesusus
tib'ilaj**

32 Unchee' tiira ma'lich
teko'n itxumb'al kajay q'u
aanima q'u'l nimanich tek tetz u
Jesusus. Utz ma'l iatz. Ab'ilich koj
ma'j aas: —Vetz sunjunal atzi'.—
Chaj ti' q'u tetz. Pek tiira junal
komon tatin kajay q'u kam
siaztaj.

33 Ech tiira iq'omich iyak'il
q'u'l ichaj u Jesusus ti' ipaxsal
itziil u q'aavtitz'pu u kuB'aal
Jesusus. Utz techal mamaj b'a'nil
atich k'atza tu u Tiohx sikajayil.
34 Ech ye'xhab'il ko'xh ma'j
nichiya'ta tetz tixo'l. Tan ab'il a'
atich untanoj itx'ava', oj ma'j
totzotz, nichik'ayi utz, nichtiq'o
ul vija'mel. **35** Nichtaq' tu q'u'l
ichaj u Jesusus. Ech nichipaxsa el.
A' nichmotxb'enku ti' isav tetz
sijununi.

36-37 Echat i'an ma'l u vinaj
Xhep ib'ii, va'l Bernabee tek ib'ii
oksal tu q'u'l ichaj u Jesusus.
Ik'ayi untanul itx'ava'. Utz tiq'o
ul vija'mel vatz q'u'l ichaj u
Jesusus. Aatz u b'ii Bernabee tzi'
utz, “aq'ol nimal k'u'l” chu u
tokeb'al. Aatzich u vinaj tzi',
itu'xh ixalamich u Levii utz, aa
Chipreich.

Vikam u Ananias tuch' u Safira

5 **1** Unchee' aatz i'an ma'l u
vinaj majte, Ananias ib'ii
utz, Safira u tixoj. Ik'ayi
untanul itx'ava'. **2** Loq' inuk'

^q 4.26 Choktaj u Salmos 2.1-2.

tuch' u tixoj tzi' aas sateesaka untx'ajul vija'mel vitx'ava'. Ech untx'ajtu ko'n ex taq' tu q'ul ichaj u Jesusus. Loq' tz'ajel aas nichtale'.

3 Ech aatz u Lu' tan, tal te ech tza': —Ananias ¿kam toke' aas ma'xh okyu u tx'i'li'inaj tavaanima? Tan vetatxub'a'li u Tioxhla Espiiritu. Veteesalka untx'ajul vija'mel u tx'ava' vetak'ayi. **4** Tan eetz u tx'ava'. Utz k'uxh vetak'ayi, ¿yit' tzik eetz koj u puaj tzik? Pek ¿kantul' vetiitza' u onkonil tavaanima tzi'? Tan yit' aanima koj vetatxub'a'lila', pek u Tioxh.— Texh u Lu' te.

5 Ech ta'xh tab'i q'u yol u Ananias tzi', yakich nettz'oj ku' vatz tx'ava' utz, kami. Ech yakich motx xo'voj kajay q'u aanima taq'o q'u'l motx ilon ab'in. **6** Ech opon q'u xiak. Motx ib'ach vichi'l. Motx teesa k'asu'l utz, ex imujka.

7 Kamal oxvoj oora tuul, opon u Safira, u tixojich u Ananias. Ye'ich tootzaj kam va'l ma'tich tuhe'. **8** Aatz u Lu', tal te ech tza': —Al ve, ¿echil tzik vetek'ayiv b'en vetx'ava' tza'?— Texh te.

—Ee'. Echil a' va'l naale' tzi'.— Texh u Safira.

9 Tzaq'b'el tu u Lu' ech tza': —¿Kam toke' aas nuk'u veteb'an ti' itxub'a'lil u Tioxhla Espiiritu tetz u kuB'aal? Pek saji iile; tul q'u xiak q'u'l ex mujunyuka vavinaj. Utz axh tek ul tiq'ob'en-axh majte.— Texh u Lu' te.

10 Ech tu ko'xh unmu'k'ul,

nettz'u ku' u ixoj vatz tajan u Lu' utz, yakich kamoj. Ech ta'xh oko'p q'u xiak, tila aas ma'tich ikame'. Utz tiq'o paj b'en. Ex imujka k'atz vivinaj.

11 Ech techalich tek ixo'v q'u niman tetz u Jesusus taq'o tuch' q'u aanima q'u'l ab'in q'u kam tza'.

Q'u txaichil i'an q'ul ichaj u Jesusus

12 Unchee' kaana xheenya tuch' txaichil nichmotxi'an q'ul ichaj u Jesusus xo'l q'u tenam. Molmochich chit tatin tu vi-q'analil u totztioxh tu va'l Xo'l Piraal Tetz Salomoon. **13** Pek aatz unjoltu q'u aanima, ye'ich isa' moloib' tuch' tu xo'val, k'uxh aal tiira techalich tok iq'ii tu tere'n q'u aanima. **14** Ech ak'b'i-chil chit nich'i'an q'u'l niman u kuB'aal Jesusus, sib'al vinajs ixoj nichtoke'.

15 Aal nichtekichelel elu'l q'u ya'v tu b'ey vi' talaj tx'ach tuch' vi' cheleb' ya'v. Nichmotxich'ia ipaal u Lu' tu b'ey. Ech tuch' ko'xhtu' saku' visulich tib'a q'u ya'v, si'an b'a'n. **16** Utz sib' aanima nichik'asu'l tu q'u tenam naja'ch u Jerusaleen, iq'omal q'ul iya'v taq'o. Atia techalich tujlixsal tu u tioxhil tx'i'li'inaj. Utz ma'l chit i'antu b'a'n sikajayil.

U teesal q'ul ichaj u Jesusus tu tze'

17 Unchee' aatz u q'esal oksan yol vatz Tioxh, lakp ivi' tuch' q'u'l atich k'atza. Aya' q'u'l saduceo ib'ii u tuq'ayb'al. Motx ko'xh

taq'an ichi'on taanima.^r **18** Ech motx ul itxay q'ul ichaj u Jesusus utz, motx ex taq' ku' tu tze'.

19 Pek aatz i'an tu aq'b'al, ul ma'l u aanjel tetz Tiohx utz, ex ijaj vijub'alil u tze'. Ech tiq'o elu'l q'u chusulib' utz, tal te ech tza':

20 —B'enojex tu viq'analil u totztiohx. Paxsataj itziil u b'a'nla yol tetz tiichajil.— Texh u aanjel.

21 Ech inima. Q'ala'm chit motx b'en tu viq'analil u totztiohx. Nichteko'npajmotxichusun ti' u yolb'al Tiohx.

Tuul aatz u q'esal oksan yol vatz Tiohx tuch' q'ul imol, motx imol tib' tuch' q'u q'esal q'atb'al tzii. Aya' kajay q'u q'esal q'atol tzii tu Israeel. Ech tal tiq'ol opon q'u chusulib' siatz. Ex iq'olaj tu tze' taq'o. **22** Pek aatz oko'p q'u polesi'y tu u tze', ye'kanich ve't q'u chusulib'. Ech oora motx q'aavi. **23** Motx ex tal ech tza': —B'a'nla katx'umal u tze' vetopono'. Utz liista chit q'u xeen tze' vatz jub'al. Pek aatz vetkujaj u tze', vetoko'p'o' tuul utz, jab'il koj va'tioj atile! ¡Ye'xhab'il!— Texhtu'.

24 Unchee' ta'xh motx tab'i u yol u q'esal oksan yol vatz Tiohx, sotz chit ik'u'l taq'o. Ant imol u q'esal xeen tetz vikuentail u totztiohx utz, tuch' unjoltu q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx. Motx tek tal tib'ilaj: —¿Kam saya'k u kam tzi'?— Texhtu'. **25** Ech tuul

anko'xh nichmotxiyole', opon ma'l u vinaj utz, tal te ech tza': —Aatz q'u vinaj q'u'l etoksa tu tze', atil teko'n paj tu viq'analil u totztiohx. Nipajmotxichus tenam.— Texh te.

26 Unchee' b'en u q'esal xeen tetz vikuentail u totztiohx, ant imol q'u polesi'y. Jik ko'xh motx ex tiq'o k'asu'l q'ul ichaj u Jesusus. Ye't motx ik'axb'ixsa tan, nichmotxixo'va ipaq'ax sivan tu q'u tenam.

27 Unchee' ta'xh motx oponi, motx ex taq' vatz q'u q'esal q'atb'al tzii molich tib'. Utz ch'otil itzi' tu u q'esal oksan yol vatz Tiohx. **28** Tal te ech tza': —¿Ye'n qal sete tzik aas ye'kan sachusunex ti' u b'ii tzi'? Tan ma'xh motx epaxsal itziil vechusb'al tu u Jerusaleen tza'. Utz o' tek netaq'b'eno' ataj paav ti' vikam u vinaj tzi'.— Texh te.

29 Unchee' tzaq'b'el tu u Lu' tuch' tu tere'n q'ul ichaj u Jesusus. Motx tal tza': —Ministeer a' b'axal sakunima u Tiohx vatz q'u aanima.

30 Tan aatz u Tiohx, viTiohx q'u kuk'uy kumam, a' q'aav itz'pixsan u Jesusus va'l etal ije' vatz kurus. **31** Utz vetik'ujb'a'l u Jesusus sik'atza tu Amlika. Vet-taq'lu b'ens q'esala. Utz vettaq'lu tijle'm ti' ichtipul aanima tipaav. A' isa' saq'aavo'k q'u Israeel k'atza ech sikuy vipaav. **32** Utz

^r **5.17** Aatz q'u “saduceo” nital tza' aya' q'u niman tetz ma'l u uq'ayb'al va'l ninima aas ye'k saq'aavitz'pu q'u kamnaj; ela nikam u aanxel tuch' u chi'l ninomxtale'.

nojchit o' ilon ab'in q'u kam niqale' tza'. Antu u Tioxhla Espiiritu majte va'll vettaq'lu u Tioxh tu q'u niman tetz.— Texh te.

33 Ech ta'xh tab'i q'u yol tzi', yakich motx pultoj taanima tu k'a'nal taq'o. Utz si'chtekmotx-iyatz'e' tala. **34** Pek txake' ma'l u fariseo tu xo'l, Gamalieel ib'ii, aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Tiira atil tatin vatz kajay q'u tenam. Txake'i utz, tal telu'l unmu'k'ul q'ul ichaj u Jesusus q'anal. **35** Tal tek ech tza': —Vinaj Israeel, nachtaj b'a'nal kam seb'an tu q'u vinaj tzi'. **36** Tan atich ma'l u vinaj ko'xten majte, Teudes ib'ii. Nichtaq' b'ens tib' mam vinaj. Atil tijle'm nichtale'. Utz nojchit mam tenam ok ti'. Kamal 400. Pek yatz'axi utz, motx texh ipaxi tib' q'u'l ma'tich tok ti'. Ta'n sotchil i'ana.

37 Pek xamtel paj tuul, chee ko'n paj va'te, Judas ib'ii, aa Galilea; a' chit nichtel tachul kajay q'u aanima. Utz tenam paj chit ok ti'. Pek yatz'axi utz, motx ko'n paj ipaxika tib' q'u'l ok ti'.

38 Ech tok nival sete cheel. Sajitaj ko'n q'u vinaj tzi'. Ye' eq'ila ok. Tan oj tetz ko'n vinaj q'u chusb'al tuch' q'u kam ni'ane' tzi', toj ko'xh sotzoj atzi'. **39** Pek oj nojchit tetz Tioxh, tech

koj ex ti' isotzsale'. Aal b'antaj kuenta etib' tan, ma'l si'ane' aas a' oj emol Tioxh neb'an ch'a'o tu q'u'l neb'ane' tzi'.— Texh u Gamalieel te.

40 Utz ech chit motx i'ana. Q'aav isik'le oko'p q'ul ichaj u Jesusus utz, tz'u'mamal texh motx i'ana. Aatz veet motx itz'u'mata', tiira tal te aas ta'n samotxiya'sa talax paal q'u yol tu vib'ii u Jesusus. Ech ichajputa'. **41** Ech ik'asu'l q'ul ichaj u Jesusus tu u molb'al tib' q'u q'atol tzii. Utz va'lich ko'n motx itxuq'-txun ti' tan, u Tioxh aq'on tzii te aas eesal iq'ii ti' vib'ii u Jesusus.

42 Utz jun chit q'ii nichmotx-ichusun tu viq'analil u totztioxh tuch' tulaj atib'al. Nichipaxsa itziil u b'a'nla chusb'al ti' u Jesusus, aya' u Cristo.

Vipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al i'an u Esteban

6 1 Unchee' ak'b'ichil chit nichian u tachul q'u niman tetz u Jesusus tu u tiempo tzi'. Ech aatz i'ana, xochon q'u Israeel q'u'l griego iyolb'al vatz q'ul ichaj u Jesusus. Motx ixoch q'u'l hebreo iyolb'al tan, yit' ela koj ivatz nichib'anche'. Utz yit' tz'ajel koj telo'p techb'ub'al q'u txakay ixoj q'u'l griego iyolb'al nichib'anax tu q'u hebreo.^s

^s **6.1** Aatz q'u aanima q'u'l griego iyolb'al nital tza', jolol Israeel majte. Pek a' nichiyolb'e u griego tan, aye'nich xo'l puera aanima niyolonka. Pek aatz q'u'l hebreo iyolb'al nitale' tzi', aya' q'u'l meero a' iyolb'al u arameo. A' q'u Israeel q'u'l a' jelicchu tu Jerusalem. Meero a' nichiyolb'e u arameo siatzaj, pek u hebreo nichixakunsa ti' isik'lel u Yolb'al Tioxh.

2 Ech aatz tek kab'laal q'ul ichaj u Jesus, motx imol q'u niman tetz u Jesus. Utz motx tal te ech tza': —Yit' ijikomol koj aas sakuya'sa talax u yolb'al Tiohx ti' ijatxax echb'ub'al. 3 Pek aatz cheel, txaataj jujva'l vinaj texo'l aas nojchit b'a'n talche'. Utz atil u Tioxhla Espiiritu k'atza b'a'n timer, tek' atil itxumb'al. Ech saqaq' u aq'on te tzi'. 4 Tan aatz o', a' tzuk'el sakuq'ila sik'le Tiohx utz, sakupaxsa itziil u yolb'al Tiohx.— Texh q'ul ichaj u Jesus.

5 Utz tiira b'a'n b'enku q'u yol tu q'u niman tetz u Jesus tzi'. Ech motx itxaal u Esteban. Ma'l vinaj aas tiira k'ujlel ik'u'l ti' Tiohx b'a'n timer, atil u Tioxhla Espiiritu k'atza b'a'n timer. Utz ant itxaael majte q'u vinaj tza': u Felipe, u Proocoro, u Nicanoor, u Timoon, tuch' u Parmenas utz, tuch' u Laxh aa Antioquia, va'l oknajich ti' u tuq'ayb'al q'u Israeel, k'uxh yit' Israeel koj tu titz'peb'al. Pek nimanich tek tetz u Jesus.^t

6 Ech motx tiq'o opon vatz q'ul ichaj u Jesus. Motx taq' je' iq'ab' tib'a utz, motx iq'ila isik'le Tiohx ti'.

7 Utz kaanaich ipax paal itziil u yolb'al Tiohx. Techalich

tak'b'u u tachul q'u niman tetz u Jesus tu Jerusaleen. Utz sib'al q'u oksan yol vatz Tiohx nich-niman majte.

Vitxaypu u Esteban tu q'u q'atol tzii

8 Aatz u Esteban tan, techalich ixamlil aq'el tu u Tiohx. Utz atich vib'a'n timer u Tiohx k'atza majte. Techal b'oj txaichil tuch' xheenya nich'an xo'l q'u tenam. 9 Pek motx lakpivi' unjolol q'u Israeel ti'. Aya' q'u aanima q'u'l “q'u chajpumal” chu te'le'. Ant unjolol aa Cirene, aa Alejandria, aa Ciliicia tuch' unjot aa Aasia. Nichmotxiyaa yoli tib' tuch'.^u 10 Pek nichkoj-isub' u Esteban tu yol tan, techal itxumb'al aq'ich tu u Tioxhla Espiiritu.

11 Unchee' aatz tek motx i'ana, ipuaji ivatz unjolol vinaj; a' isa' satal ech tza': —Vetqab'i tuch' kuxichin aas niteesa iq'ii Tiohx u Esteban utz, niteesa iq'ii q'ul imantaar u Moisees majte.— Chaj. 12 Ech motx ilak q'u tenam tuch' q'u q'esal q'atol tzii, tuch' q'u aa txumb'al ti' u o'tla mantaar. Utz motx ex itxay u Esteban. Motx tiq'o b'en

^t 6.5 Aatz va'l i'an u Laxh tzi', k'asu'l tu Antioquia utz, opon tu Jerusaleen. Ok tek ti' u tuq'ayb'al q'u Israeel. Ech tok u yol “prosélito” tu kastiya. Pek xamtele ok ti' inimal u Jesus.

^u 6.9 Aatz q'u'l “chajpumal” chu te'le' tzi', a'ich a' unjolol q'u Israeel q'u'l preexhuich tikuenta Roma. Pek motx chajpuli, ech ul tu Jerusaleen. Utz motx ilak atib'al molb'al tib', chusb'al tetz u o'tla mantaar, tetz ko'xh q'u'l preexhuich tzi'.

vatz q'u q'atol tzii molich tib'.^v
13 Utz motx paj toksa txakb'a'n
 txub'a'l majte. Motx tal ech
 tza': —Aatz u vinaj tzi', ye'xh
 niya' ti' iyoq'ax u mantaar tuch'
 u totztioxh tza'. **14** Vetqab'i
 talta' aas su'laq'axoj ku' vi-
 kuentail u totztioxh tu u Jesusus
 u aa Nazareet tza'. Nital majte
 aas siya'sa q'u kostuumbre q'u'l
 aq'elka tu u Moisees.—
 Texhtu'.^w

15 Unchee' aatz q'u q'esala
 q'u'l ch'uxhlich opon tu u mol-
 b'alib' tzi', tii nichmotxisaji u
 Esteban. Utz tila aas ech tek
 ivatz aanjel vivatz u Esteban.

Viyolon u Esteban vatz q'u q'atol tzii

7 **1** Unchee' aatz u q'esal
 oksan yol vatz Tioxh, ich'oti
 tek tu u Esteban ech tza':
 —¿Nojchixh q'u yol nitalax sai'
 tzi'?— Texh te.

2 Tzaq'b'u u Esteban utz, tal
 ech tza':

—Vitz'in vatzik, tuch' ex
 q'esal tenam, tz'inb'a'taj exichin
 etile'. Tan aatz i'an u kutechalla
 Tioxh, chee vatz u kuk'uy
 kumam u Abrahaam, a' chit atich
 tikuenta u tx'ava' Mesopotaamia,
 ye'sajenich en jeje'oj tu u tx'ava'
 va'l Haraan.^x **3** Utz tal u Tioxh te
 ech tza': «Elenb'en tu vatz'ava'
 va'l atilk'axh tzi'. Aq'ka q'ul
 iitz'in aatzik utz, a' se'enk'axh tu
 u tx'ava' va'l sunk'uch see.» Texh
 u Tioxh te.

4 Unchee' ech ik'asu'l u
 Abrahaam tikuenta vitx'ava' q'u
 caldeo utz, ex jeje'oj tu u tx'ava'
 Haraan. A' kamku vitat tzi'. Ech
 u Tioxh paj alon tul tu u tx'ava'
 va'l atilk'o' cheel tza'. **5** Loq' ye't
 aq'ax itx'ava' tu u Tioxh. Niko'xh
 b'oj ku'eb'al tajan. Pek b'a'ntan
 tal te aas sataq'e' analen ma't
 ikame'. Loq' tetz q'u'l itu'xh
 ixalam si'ane' aas lakami tala,
 k'uxh aal ye'kich ma'j initxa'a tu
 u tiempo tzi'. **6** Tal u Tioxh te
 ech tza': «Aatz q'ul atu'xh

^v **6.12** Aatz q'u q'esal q'atb'al tzii nital tza', echa' u “congreso” tuch' u
 “corte suprema de justicia” tu kastiya sukuvatz. Tetz kajay u nacioon,
 niyolonka.

^w **6.14** Atich ka'va'l mantaar vatz q'u Israeel. Ma'l aya' u o'tla mantaar va'l
 tal u Tioxh tu u Moisees. Aatz va'te, aya' unjolol mantaar tz'ib'amal tu q'u
 aa txumb'al xo'l q'u Israeel. Tz'ajsab' tetz utz, lochb'al tetz u o'tla mantaar
 aas nitale'. “Kostuumbre Tetz Ik'uy Imam Tz'ib'amal” chu te'le'. Echa'
 “codigo civil” b'enku xo'l q'ul q'atol tzii tu Israeel. Loq' kaana talaj pitz'kin
 mantaar atil tixo'l aas tza'l nimali utz, yit' a' koj va'l tal u o'tla mantaar.
 Ech tok nichiyaal q'u q'esala xo'l q'u Israeel tu u Jesusus ti' q'u
 kostuumbrela mantaar tza'. Choktaj U Tio 23.1-36.

^x **7.2** Aatz u Esteban, nika'paju kam va'l i'an q'u Israeel ko'xtene. Tz'ib'amal
 kajayil tu u Geenesis tuch' tu u Eexodo. A' nixe'tik tu u Geenesis 12 utz,
 niya' tu vimotxeb'al u Deuteronomio.

axalam sa'atin tu ma'l u tx'ava', yit' tetz koj. Puera ko'n tatin tuul si'ane'. Utz sa'xhoksal tu aq'on. Txumb'al iveet sab'anax tu ma'l 400 ya'b'. 7 Loq' xamtel sichoo q'u tenam vaq'o q'u'l saoksan tu aq'on. Utz samotxelk'asu'l q'ul atu'xh axalam tzi'. Samotx'ul tu u tx'ava' tza'. Utz samotx'ul-inach'in tza'.» Texh te.

8 Unchee' aatz u Tiohx tan, taq' ma'l u echlal tu u Abrahaam tetz u nuk'u'm i'an tuch'. Aya' va'l satzok'ax el b'iil ichi'l q'u vinaj. Ech aatz u Abrahaam tan, inima. Aatz itz'pu vik'aol va'l Isaac, itzok'e'l b'iil ichi'l aas tz'aj vaaxajil q'ii titz'pe'. Echat ko'xh i'an u Isaac tu vik'aol majte va'l Jacoob. Utz echat paj i'an u Jacoob majte, motx itzok'e'l b'iil ichi'l kab'laal q'ul ik'aol. Aya' q'u kuk'uy kumam, o' Israeel.

9 Pek aatz i'an q'u kuk'uy kumam, q'ul ik'aol u Jacoob, motx chi'on taanima ti' vitza'q', aya' u Xhep. Ech motx ik'ayi b'en tu Egipto. Loq' atich Tiohx k'atz u Xhep. 10 Ech u Tiohx eesan tu q'u tza'l paalka utz, taq' itxumb'al. Ech tiira b'a'n u Xhep til u ijlenal faraoon tu Egipto. Ech toksat ka'b' ijlenalil k'atza utz, ilol tetz q'ul ime'b'i'l tu tatib'al majte.

11 Unchee' ul mam va'y tu jank'al u tx'ava' tikuenta Egipto tuch' tikuenta u tx'ava' Canaan majte. Motx ok tu mam il tza'l. Ye' nichichee ve't titz'leb'al q'u kuk'uy kumam. 12 Ech aatz tab'i u Jacoob aas atich itz'leb'al tu Egipto, ichaj b'en q'ul ik'aol ti'

tiq'ol triigo. Aya' q'u kuk'uy kumam. A' u b'axa ib'en tu Egipto ti' echb'ub'al. 13 Ech tu tek ika'paj ib'ena', tal tek u Xhep tu q'u tatzik aas a' u tza'q'a. Ech tootzaji u faraoon majte aas kam aanimail u Xhep.

14 Unchee' aatz u Xhep, tal tek tiq'ol opon u Jacoob. Ant imol kajay q'u titz'in tatzik. 75 ixaane'. 15 Ech ib'eno'k u Jacoob tu Egipto. Xamtel tuul, a' tek kamku tzi' tuch' q'ul ik'aol aya' q'u kuk'uy kumam. 16 Loq' iq'ol b'en vichi'l u Jacoob tu Siqueem tikuenta Canaan. A' ex mujlojku tu u mujb'al va'l illoq' u Abrahaam tu q'ul ik'aol ma'l u vinaj Hamoor ib'ii.

17 Unchee' aatz tek nich-inajab' u tiempo ti' itzojpu vijol u Tiohx va'l tal tu u Abrahaam, ak'b'ichil chit nichian q'u Israeel tu Egipto. Ch'iichil chit nichian tachul. 18 Ech ok ko'xh va't u ijlenal tu Egipto tuul. Utz tootzajich koj ab'ilich u Xhep. 19 Ech aatz u ijlenal tzi', i'an onkonil tu q'u kuk'uy kumam. Nichiya'lu ti' toksat q'u talaj ne' vatz kamchil. Ech ye'k sa'ak'b'i.

20 Loq' aatz tu u tiempo tzi', itz'pu ma'l u tal xiak, Moisees ib'ii. Utz tiira tx'anelich vatz Tiohx. Pek oxva'l ko'n ich' i'an k'atz itxutx ib'aal. 21 Tan aatz ye't veet ve't imujle', oksal tek vatz kamchil. Pek sik'ax tu vime'al u faraoon. Utz a' tek ch'iisan. Taq' b'ens titz'in. 22 Ech chusax u Moisees tu

kajay q'u tootzajib'al q'u aa Egipto. Aq'elich ivi' q'ul iyol utz, aq'el ivi' vib'anone'.

23 Unchee' aatz tz'aj 40 iya'b', ul q'u tetz aa tenamil sik'u'l, aya' q'u Israeel. Ech ex tile'. **24** Utz tila aas nichiq'osax ma'l q'u Israeel tu ma'l u aa Egipto. Ech toksa tib' ti', yakich iyatz' u aa Egipto tzi'. A' ichoo taq'o kam va'l nichian tu u Israeel. **25** Tan nichtitz'a u Moisees aas sapaal itxumb'al q'u tetz aa tenamil tuul aas u Tiohx nichajon u Moisees ti' teesal tu tza'l. Loq' ye't motx paal itxumb'al tuul.

26 Unchee' aatz evtich tek tuul, opon paj u Moisees tixo'l. Utz tila aas nichmotxi'an ch'a'o ka'va'l q'u Israeel tib'ilaj. Ech si'chtoksa ib'a'n tib'ilaj tala. Tal te ech tza': «Emol etib' utz, ¿kantu' niko'xheq'os etib'?» Texh te.

27 Ech aatz va'l xe'tixsan u ch'a'o tan, ik'o'pi ko'n u Moisees utz, tal te ech tza': «¿Ab'il vetoksanaxh q'esalail tu kuxo'l b'atz'i? ¿Su'latx'ol kunujul naal tzik?

28 ¿Sayatz'in tzik echa' iyatz'ax u aa Egipto a'an eet?» Texh te.

29 Ech ta'xh tab'i u Moisees q'u yol alax te tzi', yakich tek oojoj. A' ex jeje'ojku tu ma'l u tx'ava' Madaan ib'ii. Puera anima ko'n tatin tzi'. Utz atin ka'va'l ik'aol latzi'.

30 Unchee' aatz paal 40 ya'b' tuul, chee ma'l u aanjel siatz tu u tz'inlich tzaji tx'ava' naja'ch u muunte Sinaii. Chee siatz tu u

xamal nichtoyvu ti' ma'l u jinkin ch'i'x. **31** Utz tz'ejxu chit ik'u'l u Moisees tu va'l nichtile' tzi'. Tan ye'xhkam nichitz'e' u ch'i'x. Ech ixaan opon k'atza. A' isa' si'ch-isaji b'a'n'il. Utz a' tek tab'i iq'ilal tu u Tiohx. Tal te ech tza': **32** «In viTiohx q'ul ak'uy amam. In iTiohx u Abrahaam, iTiohx u Isaac utz, iTiohx u Jacoob.» Texh u Tiohx te.

Ech va'lich tek it'unt'u'lan u Moisees tu xo'val. Ye't iq'i' ve't isajile'.

33 Utz tal paj u Tiohx te ech tza': «Eesa vapel xaab' taajan tzi'tan, vi' tioxhla tx'ava' atik'axh.

34 Saab'i tan, nojchit ma'xh villa' aas tiira txumb'al iatz vuntenam atil oko'p tu Egipto. Vetvab'il q'ul ixochon sunvatz. Ech toke' ku'yu'lin tu Amlika. Ul veesa tu q'u tza'l atilka. Pek ora'xh tan, saq'aavb'enaxh tu Egipto. Sunchajaxh ti' teesal k'asu'l tzi'.» Texh te.

35 Ech ichajax b'en u Moisees tu u Tiohx b'anaxi. Ichaj ti' ib'anax q'esalail xo'l q'u tetz aa tenamil utz, ti' teesal k'asu'l tu Egipto. A' lochon u aanjel va'l chee siatz k'atz u jinkin ch'i'x. A' q'esalain, k'uxh ma'tich ko'n talax te tu ma'l q'u tetz aa tenamil ech tza': «¿Ab'il unchajonaxh aas su'la'an q'esalail tu kuxo'l utz, su'latx'ol kunujul?» Texh te.

36 Ech u Moisees iq'on elu'l q'u kuk'uy kumam tu Egipto. Utz mamaj txachil tuch' xheenya ik'uch tu Egipto tuch'

tu u Kaj Mar. 40 ya'b' ik'uch txaichil tu u tz'inlich tzaji tx'ava' va'l motx paalka. **37** Utz u Moisees va'l alon tu q'u Israeel ech tza': «Aatz u Tiohx, sa'nalicheesa ma'l alol tetz vi-yolb'al texo'l, echa' in tza' a' va'l senima.» Texhtu'. **38** Utz anchit u Moisees q'esalain xo'l q'u Israeel tu tz'inlich tzaji tx'ava'. Antu atich vi' u muunte Sinaii. A' k'ulun q'u yol tetz tiichajil taq' u aanjel. A' chit a'ich imol q'u kuk'uy kumam.

39 Pek aatz q'u kuk'uy kumam, ye't ko'n inima. Motx ko'n taq'ka elo'p echil tzi'. Utz ta'n tii motx titz'a u Egipto.

40 Aal motx ko'n tal tu u Aroon ech tza': «B'an kutiohx, iq'on kub'ey. Tan ye' qootzaj kam nab' veti'anlu u Moisees b'a va'l iq'onelu'lo' tu Egipto.» Texh te.

41 Ech motx itz'aj ma'l vatzib'al vaakaxh. Utz motx chit toksa tx'olo'm vatz vib'anich tiohx tzi'. Kaana motx itxuq'txun ti' k'uxh itz'ajo'm ko'n tuch' iq'ab'.

42 Echtzixe't elab'eltekka tu u Tiohx. Taq' texh tzii te aas a' tek siq'ila isik'le q'u tx'umi'l tu amlika tuch' tere'n q'u txijtxu-b'al. Echa' va'l tz'ib'amalnalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx aas tal ech tza':

«Aatz ex Israeel, oj tzik in vet-eq'ila esik'le'in tuch' q'ul etx'olo'm tu u tz'inlich tzaji tx'ava' tu 40 ya'b'.

43 Pek a' atil tetaanima ve-b'anich tiohx Moloc tuch' vitx'umi'lil va't vetiohx va'l Refaan.

Utz ela ko'xh tuch' chelemaal u nachb'al tetz setaq'o.

A' q'u vatzib'al eb'ana tzi' utz, eq'ila esik'le.

Echtzixe't sunyake'sa b'enex tzian,

yaklel ex vatz b'en u Babi-loonia.» Chia.^y

44 Unchee' aatz nichipaal q'u kuk'uy kumam tu u tz'inlich tzaji tx'ava', atich u b'u'j totztiohx tzixe', u techlal u nuk'u'm va'l i'an u Tiohx tuch'. Aya' va'l u Tiohx alon tu u Moisees kani'ch iveet si'ane'. Utz ech chit iveet i'ana.

45 Utz ik'ul q'u kuk'uy kumam u b'u'j totztiohx tzi'. Ech a' motx iq'on opon tu q'u tx'ava' oponku u Josuee. Iq'omich taq'o aas b'ajax el q'u puera aanima tu u Tiohx vatz q'u kuk'uy kumam. Utz anko'xh atich u b'u'j totztiohx tikuenta u Daviid.

46 Unchee' b'a'n b'enku u Daviid vatz u Tiohx. Pek k'uxh tachva sataq' je' ma'l otzotz, tatib'al u Tiohx, viTiohx u Jacob, ye't i'ana. **47** Pek u Salomoon aq'on je' u totztiohx tzi'. **48** K'uxh aatz u T'an kin Tiohx, a' koj chit atilku tu otzotz ib'ano'm aanima. Tan echa' va'l alelka tu u alol tetz

^y 7.43 Choktaj u Croonicas II 36.11-23; u Amoos 5.25-27.

u yob'al Tiohx aas nital ech tza':

49 « A' unk'ujleb'al u Amlika.

Utz a' ku'eb'al vajan u vatz tx'ava'.

Ech çkam tek b'anel tu va't vatib'al setaq' je'?

Utz çab'iste tek u atib'al va'l sa-ilank'in netale'?

50 Tan çyit' tzik in koj unb'anon kajay q'u kam tzi' tzik? Chu u Tiohx.»

Texh u alol tetz u yob'al Tiohx.—

Texh u Esteban.

51 Utz tal paj u Esteban tu q'u q'atb'al tzii ech tza':

—Aatz ex, jolol ex txokop txumb'al tuch' q'ul etaanima. Aya'l kala ye' netab'i q'u kam tetz u Tiohx tilone'. Ye' nenima viyol tuch' etaanima. Echa' ex puera aanima k'atza. Echa' yit' tzok'el el b'iil echi'l tu vetxumb'al netoksa tzi'. Sako'nchitpaal etetz vatz u Tioxhla Espiiritu netxume'. ¡A' vetmotxexeti'q'o viqelon q'ul ek'uy emam!^z

52 Tan aatz q'ul ek'uy emam, motx tojcha kajay q'u alol tetz u yob'al Tiohx. Motx ko'n iyatz' q'u'l yolon ti' u tuleb'al u Jesusus, aya' vijikomal. Va'l vetko'n-exocha utz, ex unyatz'on. **53** Tan k'uxh titzi' chit aanjel nek'ulvu q'u mantaar Tiohx, niko'xh ma'-kojekola utz, ma'kojenima.—

Texh u Esteban.

Vikam u Esteban
ti' talax u yob'al Tiohx

54 Unchee' ta'xh motx tab'i q'u kam q'u q'atb'al tzii tza', motx pultu taanima tu k'a'nal ti'. Tiira motx ik'ux tib' tee taq'o.

55 Pek ech koj u Esteban tan, tiira atich u Tioxhla Espiiritu k'atza. Ech ta'xh sajin je' tu Amlika, til u mam itechalil u Tiohx. Utz til u Jesusus majte atich tiseb'al u Tiohx. **56** Ech ta'xh tila, tal ech tza':

—¡Sajitaj etile', nivil u Amlika jajlele! Utz ¡nivil u Jesusus, u K'aola va'l b'ennaj ko'n aanima, atil tiseb'al u Tiohx!—
Texh u Esteban.

57 Unchee' aatz tek q'u'l molich tib', motx ijup ixichin. Motx q'eq'un sikajayil. Ech ma'l chit motx ex itxaytu u Esteban.

58 Motx iqini elu'l ti' elu'l u tenam ech motx ipaq' sivan. Utz aatz q'u xochol tetz, q'u txak-b'a'n txub'a'l, motx taq'ka q'ul ikaapa k'atz ma'l u xiak, Saulo ib'ii.

59 Pek aatz u Esteban tan, nichko'niq'ila isik'le Tiohx tuul nichipaq'ax sivan. Utz tal ech tza': —UnB'aal Jesusus, k'ul topon u vaanxelal tza'.—
Texhtu'. **60** Ech peche'i utz, qetun taltu ech tza': —UnB'aal

^z 7.51 Choktaj u Isaias 63.10.

ooksach tetz vipaav q'u aanima tzi'.— Texhtu'. Ech ta'xh veet tala, kami.

8 1 Utz antu u Saulo tal iyol ti' vikam u Esteban.

Vipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al i'an u Felipe

Unchee' aatz tu u q'ii tzi' xe't ma'l mam txayo'm. A' nichichok-ax q'u niman tetz u Jesusus q'u'l atich tu Jerusaleen. Ech ipaxi tek b'en tib' tu unjot tenam. At b'en tikuenta Judea. Utz at b'en tikuenta Samaaria. Pek ech koj q'ul ichaj u Jesusus tan, ye't motx b'eni.

2 Unchee' unjolol q'u b'a'nla chaj vinaj mujun vichi'l u Esteban. Utz mam oq'el motx i'an ti'.

3 Ech koj u Saulo tan, va'lich ichoktu q'u niman tetz u Jesusus. Sisotzsa tala. Jun otzotz ib'ena'. Utz nichijuxu elu'l vinajs ixoj. Ech nichentaq' ku' tu tze'.

Vipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al tu Samaaria

4 Tuul aatz q'u niman tetz u Jesusus q'u'l motx ipaxi b'en tib'. Til ko'xh nichipaxsav itziil u b'a'nla chusb'al.

5 Aatz u Felipe, b'en tu ma'l u tenam tikuenta Samaaria. Nich-ipaxsa paal itziil u Jesusus viTxaaom u Tiohx tzi'. 6 Ech va'lich chit ib'en ik'u'l q'u aanima ti' tab'il q'u kam nichtal u Felipe. Tan nichmotxtil q'u txaichil nichiane'. 7 Sib'al q'u aanima atich tioxhil tx'i'li'inaj

k'atza nichian b'a'n. Nichiqetun tel q'u tioxhil tx'i'li'inaj. Utz sib'al q'u'l numtz'inajich ichi'l tuch' q'u ko'x nichian b'a'n majte. 8 Ech techalich b'oj itxuq'txun q'u aanima tu u tenam tzi'.

U toksal ma'l u aa q'ii tu jik vatz Tiohx

9 Utz atich ma'l u vinaj tu u tenam tzi', Xhim ib'ii. A' nichian aa q'iil. Utz tz'ejinaj chit q'u aa Samaaria ti'. Tan nictaq' b'en tib' mam vinaj. 10 Utz kajay aanima nichab'in u Xhim, ch'ooajs nimaj. Nichmotxtal ti' ech tza': —A' u mam yak'il tetz u Tiohx atzi'.— Chu ti'. 11 Utz b'ennajich chit ik'u'l ti' tan, o'tenich ko'xh isub'tu q'u aanima tu viq'liiane'.

12 Pek aatz q'u aanima, motx inima u b'a'nla chusb'al va'lich nichipaxsa itziil u Felipe ti' vi-Q'esalail u Tiohx tuch' ti' vib'ii u Jesucristo. Utz motx tek i'an ivautiismo vinaj ixoj. 13 Utz antu tek u Xhim, ok niman u Jesusus majte. Ib'an ivautiismo. Utz xamich techit ti' u Felipe. Utz tz'eix ik'u'l ti' q'u mamaj txaichil tuch' q'u xheenya nichiane'.

14 Utz tab'i q'ul ichaj u Jesusus q'u'l atich tu Jerusaleen aas ma'tich tok unjolol q'u aa Samaaria ti' inimal u yolb'al Tiohx. Ech ichaj b'en u Lu' tuch' u Xhan latzi'. 15 Ta'xh motx oponi, motx iq'ila isik'le Tiohx ti' q'u niman tetz u

Jesuus, ech saok u Tioxhla Espiiritu k'atza. **16** Tan ye'-sajich tok u Tioxhla Espiiritu k'atz ma'j. Pek ta'xh ma'tich motx ib'ant ivautiismo tib'ii u Jesuus. **17** Unchee' motx taq' je' iq'ab' q'u chusulib' tivi' q'u niman tetz u Jesuus. Ech ok u Tioxhla Espiiritu k'atza.

18 Utz aatz til u Xhim aas nichtok u Tioxhla Espiiritu k'atz q'u niman tetz u Jesuus tu ko'xh u taq'tu je' iq'ab' q'ul ichaj u Jesuus tivi', tala'tzi'i tek ipuaj.

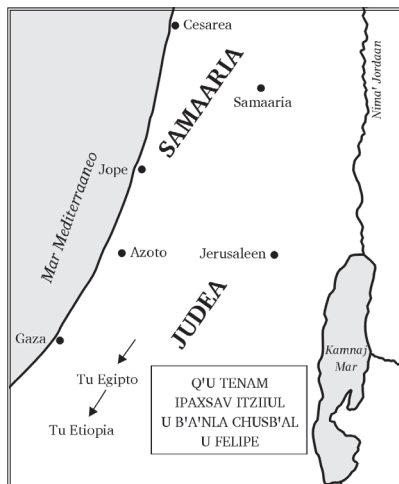
19 Tal te ech tza': —Aq'taj vetz u yak'il atil sek'atza tzi'. Ech ab'il i' savaq'vu je' unq'ab', yak sik'ul u Tioxhla Espiiritu majte.— Texh te.

20 Aatz tek u Lu' tan, tal te ech tza': —A' amol vatz apuaj sasotz'axh tzi'. Tan a' niitz'a aas tuch' puaj sak'ul u oya nitaq' u Tioxh. **21** Ech ye'k ookeb'al ti' u kam tzi' utz, ye'k sa'aq'ax see tan, yit' jikom koj vavaanima vatz u Tioxh. **22** Pek k'axa ak'u'l ti' vapaav utz, jajab'e u Tioxh ti'. Ech kamal likuyaxh ti' va'l niitz'a tavaanima tzi'. **23** Tan nivile' aas tiira k'ay val aatine' utz, txayelaxh tu onkonil.— Texh u Lu' te.

24 Unchee' tzaq'b'u tek u Xhim utz, tala: —Q'ilataj sik'le-taj u kuB'aal vi' ech ye'k saku' q'u kam vi' q'u'l vetetallu ve tzi'.— Texh te.

25 Unchee' aatz veet ichustu u yolb'al Tioxh q'ul ichaj u Jesuus, eltekb'en. Utz paal tal itziul u b'a'nla chusb'al tunjot talaj

tenam tikuenta Samaaria majte. Ech q'aavtekb'en tu Jerusaleen.

U talax u Jesucristo tu ma'l u aa Etiopia

26 Unchee' q'ilal u Felipe tu ma'l viaanjel u Tioxh. Tal te ech tza': —Kuxh. Aal ab'en tikuenta aal iku'e' ti' u b'ey nitelb'en tu Jerusaleen yak tu Gaza. Aya' u b'ey va'l nipaal tu tz'inlich tzaji tx'ava'.— Texh u aanjel te.

27 Ech ib'ena'. Utz aatz atich ok ti' vib'ey, til ma'l u vinaj aa Etiopia; q'esala k'atz u ixoj ijlenal tu Etiopia va'l Candase ib'ii. Kololich puaj k'atza. A' atichku kajay q'u tx'iib'al q'ii tiq'ab'. Utz Tioxh ul inach u vinaj tu Jerusaleen. **28** Aalich tek iq'aavb'en tu vitenam k'ujlich tu vikare't, tuul nich-isik'le u Yolb'al Tioxh va'l alich tu u Isaias.

29 Unchee' q'ilal u Felipe tu u Tioxhla Espiiritu, tal te ech tza':

—Xaan opon k'atz u vinaj ato'k tu u kare't tzi'.— Texh te.

30 Ech ixaan opon u Felipe. Utz tab'i aas nichisik'le untanul u Yolb'al Tiohx va'l b'axab'samal talax tu u Isaias. Utz ich'oti u Felipe te ech tza': —¿Ni tzik ipaal atxumb'al tu va'l nasik'le tzi'?— Texh te.

31 Tzaq'b'el tu u vinaj ech tza': —Kani'ch ipaal untxumb'al tuul tan, ab'il koj nichusunin te kam u tokeb'al.— Texh te. Ech ijaj b'a'nil tu u Felipe aas saje'op k'atza tu vikare't.

32 Utz aatz u Yolb'al Tiohx va'l nichisik'le, aya' va'l nital ech tza':

—Echa' tiq'ol b'en karne'l tu yatz'b'al tetz b'anaxi.

Echa' chelem karne'l aas

ye'xhkam niq'eq'un

tu q'u eesan tetz ixil'.

Itx'ajmi ko'xhtu'.

Tan ye'xhkam ijaj itzi' tu yol.

33 Eesal iq'ii.

Utz yit' jikom koj itx'olax inujul b'anaxi.

Eesal ku'en u vatz iq'ii isaj

tu u vatz tx'ava' tza'.

Utz ye'k yol ti' itu'xh ixalam.—

Chia.^a

34 Ech aatz u aa Etiopia, tal tu u Felipe ech tza': —B'an b'a'nil, al ve ab'il nital u alol tetz u yolb'al Tiohx tzi'. ¿A' tzik nital je' tib', pek oj ab'il i' nitalva?— Texh tu u Felipe.

35 Ech xe't iyolon u Felipe. A' xe'tik ti' va'l alich nal tu u Isaias. Utz motx chit tal u b'a'nla chusb'al te majte ti' u Jesusus.

36 Unchee' tuul atich ok ti' b'ey, opon k'atz ma'l u a'. Ech tal tek u aa Etiopia te ech tza': —¿Kam samajon unb'ant unvautiismo? Atil a' tza' uyta.— Texh te.

37 [Tzaq'b'el tu u Felipe ech tza': —Oj nanima u Tiohx tuch' avaanima, saveeti sa'an avautiismo.— Texh te.

Ech tzaq'b'i utz, tala: —Ee' nunnima aas nojchit ik'aol Tiohx u Jesucristo.— Texhtu'.]

38 Ech tal itxake' u kare't u aa Etiopia utz, motx ku'l sika'b'il. B'enku' tu a' utz, ech b'anax vautisaar tu u Felipe. **39** Utz ta'xh motx je'ul tzi' u a', iq'ol b'en u Felipe tu u Tiohxla Espiiritu. Ech ye't ilax ve't tu u aa Etiopia. Pek techalich itxuq'-txune' okb'en ti' vib'ey.

Vipaxsat itziul u b'a'nla chusb'al u Felipe tu unjot tenam

40 Unchee' aatz u Felipe, a' ex aq'b'ojku tu Azoto. Utz nichtal u b'a'nla chusb'al tu q'u talaj tenam nichpaalka oponnalich ko'xh tu Cesarea.

U tok u Saulo ti' inimal u Jesusus

9 **1** Unchee' aatz u Saulo, a' chit nichian ik'u'l ti' iyatz'ax q'u niman tetz u kuB'aa' Jesusus. **2** Aal ex ijaj ma'l tu' xe'

^a **8.33** Choktaj u Isaias 53.7-8.

q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx. Satiq'o b'en xe' q'u q'esala tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tu Damasco. Utz aq'ax te. A' nictal tuul aas oj sichab'a ma'j aanima tzi' ninima u b'a'nla chusb'al ti' u B'a'nla B'ey, sitxaye' utz, su'ltaq' tu tze' tu Jerusaleen. Ma'l itxaype' si'ane' k'luxh vinaj oj ixoj.

3 Unchee' aatz atich ok ti' vib'ey, ye'k talche' sutil ti' tu ma'l u rib'kin xamal ku'l tu Amlika. A' chit nictekinajab' topon tu Damasco. **4** Utz yakich ku'oj u Saulo vatz tx'ava' taq'o. Utz a' tek tab'i tuch ma'l u yol tal te ech tza': —Saulo, Saulo, ¿kantu' na'an ak'u'l vi', nacho-k'in?— Texh te.

5 Ech tzaq'b'u u Saulo tal ech tza': —UnB'aal, ¿ab'il axh?— Texhtu'.

Tzaq'b'el ech tza': —In u Jesus. In va'l na'an ak'u'l vi', nachok'in. Loq' niko'nab'an je' iib'. Ech na'ane' va'l ni'an u vaakaxh aas niko'nipaq'ka ajan u toch'b'al tetz utz; ye'xhat ni'enku te aas k'axb'ixsaib' ni'ane'.— Texh te.

6 [Ech techalich tek it'unt'u'-lan u Saulo tu xo'val. Utz tal ech tza': —UnB'aal ¿kam asa' sun-b'ane' unchee'?— Texh te.

Tzaq'b'el ech tza':] —Aatz cheel, lakpen utz, kuxho'k tu u tenam tzi'. Tan latzi' sa'alaxku see kam sa'ane'.— Texh te.

7 Ech jolol texh txaklich q'u vinaj xamich ti' u Saulo. Tiira sotch ik'u'l. Tan nojchit tab'i u

yol tzi', loq' ye'xhab'il ma'j til iatz.

8 Unchee' lakpu tek je' u Saulo vatz tx'ava'. Ijaj iatz tala, loq' ye't ilon ve'te'. Ech ch'ijimich tek ib'en siq'ab' b'anli. Iq'ol oko'p tu Damasco. **9** Oxva'l q'ii atin tzi'. Utz ye' nichtilone'. Ye't tx'a'ni; ye't uk'ai.

10 Unchee' atich ma'l u niman tetz u Jesus tu Damasco, Ananias ib'ii. Utz q'ilal tu u kuB'aal tu ma'l visioon. Tal te ech tza': —Ananias.— Texh te.

Tzaq'b'i utz, tala: —Atilin tza', unB'aal.— Texhtu'.

11 Utz tal u kuB'aal te ech tza': —Kuxh, aal ab'en tu u b'ey va'l Jikom. A' se'nachok ma'l u vinaj Saulo ib'ii aa Tarso. Atil xe' u Judas. Niq'ila sik'le'in tzi'.

12 Utz vettillu topon ma'l u vinaj tzixe' tu visioon. Ananias ib'ii. Nitaq' je' iq'ab' tib'a ech sailoni nitile'.— Texh te.

13 Ech tzaq'b'u tek u Ananias utz, tala: —UnB'aal, sib'ax alon ve ti' u vinaj tzi' aas kaana k'axk'o nipaasav q'u niman eetz q'u'l atil tu Jerusaleen. **14** Utz k'luxh ulyu tza' tan, a' ul itxay b'en ab'il niq'ilan sik'len vab'ii. A' niaq'on tijle'm q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx.— Texh te.

15 Tzaq'b'el tu u Jesus ech tza': —Ta'xh sab'enaxh tan, aatz u vinaj tzi', untxaaom. Utz sun-txakunsa ti' en talax vunb'ii xo'l q'u puera aanima. Satal vatz q'u q'esal tenam tixo'l utz, xo'l q'u Israeel majte. **16** Ech satil u tza'l

vaq'o va'l sapaalku ti' vunb'ii.—
Texh te.

17 Unchee' ech b'en u
Ananias. Aatz oko'p tu u atib'al,
taq' je' iq'ab' tib'a u Saulo. Utz
tal te ech tza': —Hermano Saulo,
vetichajin u kuB'aal tzaxe'. Aya'
u Jesusus, va'l vetq'ilanaxh tu
b'ey. A' isa' aas saq'aavilonaxh.
Utz tiira sa'atin u Tioxhla
Espiiiritu sak'atza.— Texh te.

18 Ech tu ko'xh u mu'k'ul tzi',
solk'e'l ma'l u kam tu b'aq' iatz
utz, q'aav tek iloni. Ech lakpi
utz, ib'an ivautiismo. **19** Tx'a'n
teku'en, ech chee iyak'il. Utz atin
ka'xva'l q'ii xo'l q'u niman tetz u
Jesusus q'u'l atich tu Damasco.

Vixe't taltu u yolb'al Tioxh u Saulo

20 Ech xe't u Saulo ti' ipaxsal
itziil u Jesusus viTxaaom u
Tioxh tu q'u aanima q'u'l
nichimol tib' tu q'u atib'al
chusb'al tetz u o'tla mantaar aas
a' viK'aol u Tioxh u Jesusus.

21 Ech motx sotz ik'u'l kajay
q'u aanima taq'o q'ul motx
ab'in. Utz motx tal ech tza':
—¿Yit' tzik a' u vinaj atzi' va'l
nichi'an ik'u'l ti' q'u q'ulan
sik'len tetz Jesusus tu
Jerusaleen? Tan aal a' paj ul
i'an tza'. Ul itxay b'en. Utz
se'ntaq' vatz q'u q'esal oksan
yol vatz Tioxh.— Texhtu'.

22 Pek aal ko'n maas nichtiq'o
iyak'il u Saulo. Nichitxakb'a' aas
a' viTxaaom u Tioxh u Jesusus.

Ech nichisotz ik'u'l q'u Israeel
taq'o q'u'l atich tu Damasco. Ye't
itx'ol itzaq'b'ele'.

Vib'antu ik'u'l q'u Israeel ti' u Saulo

23 Unchee' aatz paal sib'al q'ii
tuul, motx inuk' q'u Israeel
tib'ilaj aas siyatz' u Saulo. **24** Utz
nichtekmotxixeen q'iils aq'b'al
vatz q'ul ijob'alil u okeb'alop tu
u tenam, ti' iyatz'axe'. Pek opon
itziil vatz u Saulo va'l nichtitz'a
q'u vinaj tzi'. **25** Ech aatz i'an
q'u niman tetz u Jesusus, ipaasa
elu'l u Saulo tu aq'b'al vi' u mam
tz'ach tetz u tenam. Tu ma'l
mam txakatz ich'unpiv ku'l. Ech
eli.^b

Vipaxsat itziil u b'a'nla chusb'al u Saulo tu Jerusaleen

26 Unchee' opon tek u Saulo
tu Jerusaleen. Utz si'chimolo tib'
tuch' q'u niman tetz u Jesusus
tala. Pek kajay nichixo'v te. Ye'
nichmotxinima aas oj niman tek
tetz u Jesusus.

27 Ech iq'ol tek b'en tu u
Bernabee. Ex ik'uch vatz q'ul
ichaj u Jesusus. Utz tala
kani'ch ik'ulax u Saulo b'anax
tu b'ey tu u Jesusus utz,
kani'ch iyolon te. Utz tal
majte aas ye'k chit ixo'val u
Saulo yolon ti' vib'ii u Jesusus
tu Damasco.

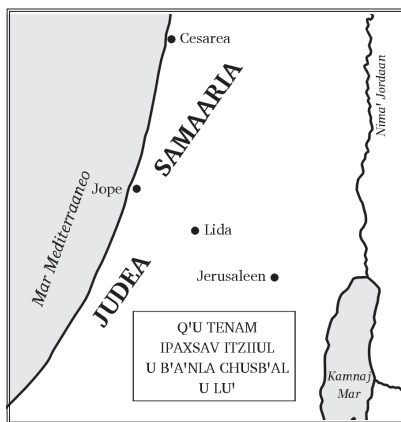
28 Ech atin tek u Saulo tixo'l
tu Jerusaleen. Utz nichtela' tok
ti' talax u yolb'al Tioxh tuch'.

^b 9.25 Choktaj u Ka'b' U' Tu Corinto 11.32-33.

29 Utz ye'k ixo'val ti' talax u yolb'al Tiohx tib'ii u Jesusus. Techal txayi'b' nichian tu yol tuch' q'u Israeel q'u'l griego iyolb'al. Pek aatz q'u Israeel tzi', a' nichmotxtitz'a iyatz'le'.

30 Ech aatz tab'i q'u niman tetz u Jesusus, motx tek tiq'o b'en u Saulo tu Cesarea. Utz ichaj b'en tu Tarso.

31 Ech tiira b'a'nich chit tatin q'u niman tetz u Jesusus q'u'l tikuenta Judea, Galilea tuch' Samaaria. Ch'iichil chit nichmotxi'an ti' tootzajil u yolb'al Tiohx. Xo'vamal chit Tiohx tipaale'. Yak'inchil utz, ak'b'ichil chit nichmotxi'an tu u Tioxhla Espiiritu.

U tok q'u aa Lida tuch' q'u aa Jope ti' inimal u Jesusus

32 Unchee' aatz u Lu', nich-niq'ila q'u niman tetz u Jesusus. Utz opon xe' unjolol tu ma'l u tenam Lida. **33** Utz til ma'l u vinaj, Eneas ib'ii, numtz'inajich ichi'l. Ma'tich tel

vaaxajil ya'b' iku' vatz tx'ach taq'o. **34** Utz tal u Lu' te ech tza': —Eneas, u Jesucristo sab'anon b'a'n see. Ech txakpen utz, lak vatx'ach tzi'.— Texh te. Ech yakich lakpi. **35** Utz kajay q'u aanima ilon q'u'l jejlich tu Lida tuch' q'u'l atich tu Saroon. Ech motx tek inima u Jesusus.

36 Unchee' aatz tek i'an tu ma'l u tenam Jope, atich ma'l u ixoj niman tetz u Jesusus. Tabita ib'ii tu yolb'al hebreo utz, Dorcas tu yolb'al griego. Aatz u ixoj tzi', sib'la chit locho'm nichian tu q'u me'b'a'. Mamaj b'a'nil nich-i'ane'. **37** Pek aatz i'an tu q'u q'ii tzi', ya'vb'ixi utz, kami. Ech tx'aal ti' utz, iq'ol b'en tika' chupul u otzotz.

38 Utz aatz q'u niman tetz u Jesusus, tab'i aas atich u Lu' tu Lida. Ech ichaj b'en ka'va'l vinaj ti' en eloj. Tan inaja'chich ko'n tib' u tenam Lida tuch' u Jope. Ex ijaj b'a'nil te ech tza': —Ni'axh quxe'. Utz b'atzi'ch uule'.— Texh te.

39 Ech oora lakpu u Lu'. Yakich k'asojul ti' q'u chaj. Utz ta'xh oponi, yakich iq'olaj je' tu va'l atichku u kamchil. Utz isepo'k tib' q'u txakay ixoj ti' tuul kaana toq'e'. Motx ik'uch q'u toksa'm te q'u'l taq'onib'al-ich u Dorcas.

40 Ech aatz u Lu' tan, tal telu'l kajay q'u aanima to'-otzotz. Utz peche'i, iq'ila sik'le Tiohx. Ech tek ipilq'u tib' tal te

ech tza': —Tabita, lakpen.—
 Texh te. Ech yakich q'aavojul
 taanima u Dorcas. Ech yakich
 sajinoj. Til u Lu'. **41** Ech
 itxayax siq'ab' tu u Lu', ilak je'.
 Utz isik'le oko'p q'u niman tetz
 u Jesusus tuch' q'u txakay ixoj.
 Itxakb'a' ok siatz, jitz'lel
 teku'en! **42** Kajay q'u aa Jope
 ab'in itziiul q'u kam uchi tzi'.
 Ech sib'al tek niman u kuB'aal
 Jesusus.

43 Utz sib'al q'ii i'anka u Lu'
 tu Jope. A' atinku tu atib'al xe'
 ma'l u vinaj Xhim ib'ii, txikol
 tz'u'm.

**U tok u Corneelio
 ti' inimal u Jesusus**

10 **1** Aatz tu Cesarea, atich
 ma'l u vinaj Corneelio
 ib'ii. Q'esala tetz u 100 sol va'l
 “Italiana” ib'ii. **2** Aatz u
 Corneelio tan, suula vinaj,
 xo'van Tiohx tuch' ik'aol ime'al.
 Utz lochol tetz me'b'a' tu Israeel.
 B'enamen chit nichiq'ila isik'le
 Tiohx.

3 Unchee' aatz i'ana,
 k'uchax ma'l visioon te, tiira
 vatzsaj. Kamal alas 3 ku'q'ii til
 ma'l u aanjel tetz Tiohx. Til
 toko'p tu va'l atichka utz, tal
 te ech tza': —Corneelio.—
 Texh te.

4 Utz tii chit sajil tu u
 Corneelio. Ech tuch' xo'val tal
 ech tza': —¿Kiimb'i unB'aal?—
 Texh te.

Alax te ech tza': —Aatz
 valochtu q'u me'b'a' tuch'
 vaq'ilat asik'let Tiohx, atil k'u'l

u Tiohx. **5** Ech aatz cheel, chaj
 b'en achaj tu Jope. Se'ntiq'o
 ma'l u vinaj Xhim ib'ii, va'l
 Lu' chu te'l majte. **6** A' atilku
 xe' va't u vinaj Xhim paj ib'ii,
 txikol tz'u'm. A' atik tatib'al
 tzi' mar. Ech a' sa'alon see
 kam sa'ane'.— Texh u aanjel.

7 Unchee' ta'xh elb'en u
 aanjel, yakich isik'le ka'va'l
 taq'onom u Corneelio. Antu
 va't sol, nacholich Tiohx majte
 utz, k'ujleb'al k'u'l. **8** Utz tal
 q'u yol te, ech ichaj b'en tu
 Jope.

U visioon til u Lu' ti' u b'u'j

9 Unchee' tu tek va't q'ii
 tuul, si'chtekchaq'aan q'ii,
 b'enje' u Lu' vi' atib'al. Ex iq'ila
 isik'le Tiohx. A' chit nichtek-
 inajab' topon q'ul ichaj u
 Corneelio. **10** Utz ul ma'l mam
 va'y k'atz u Lu'. Tx'a'omich tek
 isa'. Pek tuul ko'xh nichib'anax
 tuch' techb'ub'al, k'uchax ma'l
 visioon te. **11** Tila aas jajlich u
 amlika. Utz a' tek til iku'l ma'l
 u mam liikin b'u'j qitzich junun
 q'u'l ixoob'al. Aal iku'l vatz
 tx'ava'.

12 Utz kajay vatzul txokop
 atich tu u liikin b'u'j tzi'. Atich
 txokop kaava'l ik'o'leb'al. Atil
 txokpil a'. Utz atich xich'omla
 txokop majte, aya' q'u'l nipaal
 tu amlika. **13** Utz tab'i ma'l u
 yol tal te ech tza': —Lu', yatz'
 q'u txokop tzi' utz, chi'a.—
 Texh te'le'.

14 Aatz tek u Lu' tan, tala:
 —Ye'ka unB'aal tan, ye'xhjat

nivechb'u tzu'kin kam. Tan txaa'.— Texh u Lu'.^c

15 Unchee' q'aav paj q'ilal tika'paj. Alax te ech tza': —Ye' ko'xh aal txaa' ti' q'u kam q'u'l tx'aatx'och tek tu u Tiohx.— Texh te'le'.

16 Ox pajul chit til u kam u Lu' tzi' utz, nichiq'aavjolax je' u mam liikin b'u'j tu amlika.

17 Unchee' tuul nichichokon taanima u Lu' ti' u tokeb'al u visioon va'l k'uchax te tzi', opon q'u chaj vatz jub'al q'u'l chajax tu u Corneelio. Tan ma'tich ich'otita' til atilku tatib'al u Xhim. **18** Ech motx uq'ay q'u chaj. Utz motx ich'oti atil tzik ma'l u vinaj tu u atib'al tzi', Xhim ib'ii, va'l Lu' chu te'l majte.

19 Ech anko'xh nichtitz'a u kam u Lu' tzi' va'l til tu visioon, q'ilal tu u Tioxhla Espiiritu tal te ech tza': —Nichok'axh oxva'l q'u vinaj. **20** Kuxh ku' utz, lab'enaxh ti'. Ka'tziiunich'axh tan, in vet-chajon.— Texh te.

21 Unchee' ku'tek'ul u Lu' vatz q'u vinaj utz, tal te ech tza': —In va'l nechok'in. ¿Kam echaj aas ulyex tza'?— Texh te.

22 Ech motx tal q'u vinaj te ech tza': —O' ichaj u Corneelio, u q'esala tetz 100 sol. Ma'l vinaj xo'van Tiohx utz, jikom. Tiira

b'a'n talchu vatz kajay q'u Israeel. Pek vetalax te tu ma'l u tioxhla aanjel aas satal opon otzotz tzixe'. Utz satab'i q'u'l ayol.— Texh te. **23** Ech motx tal toko'p q'u vinaj to'otzotz utz, a' vatku tzixe'.

U topon u Lu' xe' u Corneelio

Unchee' ech tek q'ejal tuul, k'asu'l u Lu' ti'. Utz k'asu'l unjot niman tetz u Jesusus aa Jope majte. **24** Ech tu tek va't q'ii tuul, motx opon tu Cesarea. Utz nichich'ial tu u Corneelio. Ma'tich imoltu q'u titz'in tatzik tuch' q'u'l tiira tamiigo.

25 Utz ta'xh opon u Lu', oora ul k'ulaxoj tu u Corneelio. Yakich peche'oj ku' siatz utz, toksa iq'ii.

26 Pek tal u Lu' te ech tza': —Lakpen tan, in ko'n vinaj echa' axh.— Texh te. **27** Ech yolon u Lu' tuch'. B'eno'k to'otzotz. Utz tila aas sib'al chit aanima molich tib'. **28** Ech yolon u Lu', tal ech tza': —Etootzajle aas tiira ye'xtxoj vatz u kumantaar aas simolo tib' q'u Israeel tuch' puera aanima. Utz ye'xtxoj so'oko'p to'otzotz tzixe'. Pek Tiohx vetk'uchun ve aas k'uxh puera q'u aanima, ye'k savaq' b'ens ye'xtxoj utz, tzu'kin.

^c **10.14** Nital u o'tla mantaar ab'iste txokop te b'a'n saechb'uli utz, ab'iste txaa' siatz q'u Israeel. Choktaj u Leviitico 11.41-47. Aatz q'u txokop til u Lu' tu vivisioon, tiira txaa' echb'ul vatz q'u Israeel. Echa' q'u txokop q'u'l juxuib' ib'en vatz tx'ava'. Echa' q'u kan, q'u o'an utz, tuch' q'u pachaq'. Ta'xh nichechb'un q'u puera aanima utz, tzu'kin aas nital q'u Israeel. Ech toke' ye't isa'a u Lu' tib'axa.

29 Echtzixe't aatz vet'ex-sik'lelojin, vetk'asu'lin. Ye'n unb'an ka'l unk'u'l. Pek aatz cheel, nivab'i sete, ¿kam toke' vetetal vule'?— Texhtu'.

30 Unchee' tal tek u Corneelio te ech tza': —Kaava'x q'ii cheel echat ko'xh oora tza', alas 3, atichku'in ti' ikuyax unva'y, ti' iq'ilal sik'lel Tiohx. Utz aatz i'ana, tuul nichunq'ila sik'le Tiohx to'otzotz. A' tek vil itxake' ma'l u vinaj sunvatz, rib'kin poloxh saj oksa'm. **31** Utz ech tal ve tza': «Corneelio, aatz u Tiohx, vettab'il vaq'ilat asik'leta' utz, atil sik'u'l kajay va'l na'an ti' ilochax q'u me'b'a'. **32** Pek aatz cheel, chaj b'en achaj tu Jope. Utz al tul ma'l u vinaj Xhim ib'ii, va'l Lu' chu te'l majte. A' atilku xe' va't u vinaj Xhim ib'ii, txikol tz'u'm. A' atik u tatib'al tzi' mar. Ech aatz lu'uli, sayolon see.» Texh ve.

33 Echtzixe't vetunchaj savsan eetz. Utz ta'ntiohx qe'l ulyaxh. Ech kajay o' atilo' vatz Tiohx cheel tza' utz, saqab'i kam va'l saal qe tu u Tiohx.— Texhtu'.

34 Unchee' aatz u Lu', xe't iyolone' utz, tal ech tza':

—Anal cheel paalyu untxum-b'al tuul aas nojchit ye'k pe'k tel aanima vatz u Tiohx tzi'.^d

35 Tan k'uxh til ko'xh itenam u aanima, nik'ulax tu u Tiohx oj xo'vamal Tiohx taq'o utz, ni'an vijikomal vatz u Tiohx.

36 Tan aatz u Tiohx tzi', taq'u'l viyol xo'l q'u Israeel; aya' u b'a'nla chusb'al ti' u Jesucristo. Tan a' u oksan kub'a'n tuch' u Tiohx. Utz ta'xh ma'l B'aala tetz kajay q'u aanima. **37** Utz etootzajle kam q'u kam uch tu vikuenta u Judea. A' xe'tik k'asu'l tikuenta Galilea a' chit ma'tich iya' u Xhan ti' ipaxsat itziil u vautiismo tu q'u aanima. **38** Etootzaj majte aas tokxa vi-Tiohxla Espiiritu u Tiohx k'atz u Jesus aa Nazareet b'a'nil. Utz taq' mam tijle'm. Ech kam ko'n mamaj b'a'nil paal i'ana. I'an b'a'n tu kajay q'u aanima q'u'l nictuleb'el tu u tx'i'li'inaj tan, nojchit Tiohx atich k'atza.

39 Utz nojchit o' ilon ab'in q'u kam i'an u Jesus tzi'. Qila qab'i q'u'l i'an tikuenta Judea tuch' tu Jerusaleen. Pek yatz'ax ku'en; aq'ax je' vatz kurus. **40** Loq' itz'pixsal ko'n u Jesus tu u Tiohx titoxva' q'ii. Utz chee sukuvatz. **41** Loq' kajay koj aanima ilon. Pek ta'xh cheek vatz q'u'l txaach nal el tu u Tiohx, q'u'l ilon ab'in. Ech tx'a'no' uk'a'o' tuch' aas ma'tich q'aavtitz'pu tika'paj xo'l q'u kamnaj. **42** Utz talka qe b'a'nil aas sakupaxsa itziil tu kajay aanima aas a' va'l oknaj tijle'm tu u Tiohx ti' itx'olax inujul q'u aanima q'u'l itz'lele tuch' q'u kamnaj. **43** Tan ti' u Jesus yolonku kajay q'u alol tetz u yolb'al Tiohx. Tala aas ab'il q'u'l

^d **10.34** Choktaj u Deuteronomio 10.17-19.

saniman, sik'ul kuyb'al ti' q'ul
ipaav tu vib'ii.—
Texh u Lu'.

44 Unchee' tuul anko'xh
nichtal q'u yol u Lu' tzi', ok u
Tioxhla Espiiritu k'atz kajay q'u
aanima q'u'l nichab'in q'u yol.

45 Ech sotz chit ik'u'l q'u
Israeel, niman tetz u Jesusus.
Aya' q'ul imol u Lu' oponi, aas
motx til tok u Tioxhla Espiiritu
k'atz q'u puera aanima, u toya u
Tioxh. 46 Tan nichmotxtab'i
iyolon q'u puera aanima tunjot
yolb'al utz, nichtoksa iq'ii u
Tioxh.

47 Unchee' yolon tek u Lu',
tala: —Ye'xhkani'ch imajax
ib'ant ivautiismo q'u niman tetz
u Jesusus tza', q'u'l okyu u
Tioxhla Espiiritu k'atza, echa'
o'.— Texhtu'. 48 Ech tal tek u
Lu' tu q'u aanima aas si'an
ivautiismo tib'ii u kuB'aal
Jesusus.

Unchee' aatz tek q'u aanima,
motx ijaj b'a'n'il tu u Lu' aas
sakaa ka'xva'toj q'ii tzixe'.

U taltu u Lu' aas ye'k samajax tok
q'u puera aanima ti' u Jesusus

11 1 Unchee' tab'i q'ul ichaj
u Jesusus tuch' q'u niman
tetz u Jesusus q'u'l atich tu Judea
aas antu q'u puera aanima
niman u yolb'al Tioxh. 2 Ech
aatz opon u Lu' tu Jerusaleen,
yaal tu unjolol q'u Israeel q'u'l
niman tetz u o'tla mantaar ti'

itzok'ax el b'iil chi'l. 3 Motx tal
tu u Lu' ech tza': —¿Kam toke'
vet'oko'p'axh to'otzotz xe' puera
aanima ye' tzok'el el b'iil chi'l?
Utz ¿kantu' vettx'a'naxh tuch'?—
Texh te.^e

4 Unchee' aatz u Lu' tan, tzi'-
tzoch chit talax te i'an ech tza':
5 —Aatz unb'ana, a' chit atich'in
tu Jope. Nichunq'ila sik'le Tioxh
utz, ye'k talche' k'uchax ma'l u
kam ve tu visioon. Vil iku'l ma'l
u kam tu amlika. Echa' ma'l
mam liikin b'u'j. Qitzel junun
q'ul ixoob'al. Aalich iku'l sunvatz
vila. 6 Ech unsaji chit b'a'n'il utz,
a' tek vila atich unjolol txokop
tuul. Atia kaava'l ik'o'leb'al vatz
tx'ava'il txokpil. At chi'olla
txokop. At txokpil a'. Utz at
xich'omla txokop tu amlika.
7 Utz a' tek vab'i tuch ma'l u yol,
tal ve ech tza': «Lu', yatz' q'u
txokop tzi' utz, chi'a.» Texhtu'.

8 Aatz in tan, val te ech tza':
«Ye'ka unb'aal tan, ye'xhjatu ni-
vechb'u tzu'kin kam. Tan txaa'»
Texhin te.

9 Unchee' iq'ilapajk'asu'lin tu
Amlika tika'paj utz, tal ech tza':
«Ye' ko'xh aal txaa' ti' q'u kam
q'u'l tx'aatx'och tek tu u Tioxh.»
Texhtu'. 10 Ech ox pajul chit vil
u kam tzi'. Utz q'aav iq'ol je' tu
amlika.

11 Ech tuul tek opon oxva'l
vinaj tzunxe' tu u otzotz va'l
atichk'in. A' chajlik k'asu'l tu
Cesarea. 12 Utz tal u Tioxhla
Espiiritu ve aas ye'k saka'tziun

^e 11.3 Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 15.1-2; 20.21-22.

unb'en ti'. Ech antu b'en vaajil niman tetz u Jesus vi' tzuta. Utz oko'p'o' to'otzotz xe' ma'l u vinaj.

13 Aatz oko'p'o', tal qe kani'ch tiltu ma'l u aanjel tu tatib'al. Txake' ok u aanjel siatz chi utz, tal te ech tza': «Chaj b'en achaj tu Jope, se'ntiq'o u Xhim, va'l Lu' chu te'l majte. **14** Tan a' sa'alon see kani'ch eel tu q'ul apaav tuch' ak'aol ame'al kajayil.» Texh tu u vinaj chi.

15 Unchee' aatz analich ko'xh xe't unyolon tixo'l, ok u Tioxhla Espiiritu k'atza, echa' tok sukuk'atza b'axa majte. **16** Ech ul tek sunk'u'l va'l tal u kuB'aal Jesus aas tal ech tza': «Tu ko'n a' ni'anvu vautisaar aanima u Xhan. Pek aatz ex tan, u Tioxhla Espiiritu saok sek'atza.» Texhich.

17 Ech ¿kam vijle'm aas sa-ko'xhunmaj iatz u Tioxh? Tan u Tioxh vet'oksan u Tioxhla Espiiritu k'atza, echa' va'l toksa sukuk'atza jatva'l o', o' Israeel niman tetz u kuB'aal Jesucristo.— Texh u Lu'.

18 Ech aatz motx tab'i q'u kam tzi', ye'xhkam ve't motx tala. Aal motx tek toksa iq'ii Tioxh. Ech motx tal tza': —¡Antu pe'k q'u puera aanima aq'el tzii te tu u Tioxh aas samotxik'axa ik'u'l ti' q'ul ipaav! Ech

samotxopon tu u atinchil tu u b'enq'ii b'ensaj.— Texhtu'.^f

Vixe't q'u niman tetz u Jesusu tu Antioquia tikuenta Siiria

19 Unchee' aatz ma'tich ikam u Esteban, xe't ichokax q'u niman tetz u Jesusu, satxayli. Ech motx tek ipaxi tib'. Atia b'en tikuenta Feniicia. At tikuenta Chipre. Utz at tu Antioquia. Nichipaxsa talax u yolb'al Tioxh. Loq' ab'il ko'nkoxh e nitchalva, pek ta'xh nitchalvu tu q'u'l Israeel.

20 Pek atich ok unjolol vinaj tixo'l aa Chipre tuch' aa Cirene. Utz kajay e nitchalva. Tan ta'xh opon tu Antioquia, xe't motx tal u b'a'nla chusb'al tetz u kuB'aal Jesusu tu q'u aanima q'u'l griego iyolb'al. **21** Ech atich chit u kuB'aal Jesusu ti' ilochaxe'. Utz sib' chit u tachul q'u aanima q'u'l motx nimani. Ok ti' u Jesusu.

U taq'ax nimal ik'u'l q'u niman tetz u Jesusu tu Antioquia

22 Unchee' opon itziil q'u kam vatz q'u niman tetz u Jesusu q'u'l atich tu Jerusaleen. Ech ichaj tek b'en u Bernabee tu Antioquia. **23** Utz ta'xh opon u Bernabee, yakich til vib'a'nil u Tioxh va'l ma'tich i'antu tixo'l

^f **11.18** Aatz q'u aanima q'u'l yit' Israeel koj itenam, tiira tz'ejxinajla aanima vatz q'u Israeel. Paat kam koj itxa'k vatz Tioxh aas nimotxtale'. Tan yit' itenam Tioxh koj. Echtzixe't nichkojmotxix'a'n tuch'. Niko'xh nichkojtopon tu otzotz tzixe'. Ech ti' tiira motx tz'ejx ik'u'l aas antu sakuyax ipaav tu u Tioxh.

q'u aanima. Ech txuq'txuni. Utz taq' nimal ik'u'l q'u niman tetz u Jesusus. Tal te aas tuch' chit taanima sa'tere'nxaano'k k'atz u Jesusus. **24** Ech sib'la paj chit tenam ok ti' u Jesusus tan, nojchit b'a'nla vinaj u Bernabee. Tiira atil u Tioxhla Espiiritu k'atza. Utz tek' k'ujlel ik'u'l ti' u Tioxh.

25 Unchee' xamtel teku'en, b'en u Bernabee tu Tarso; ex ichok u Saulo. **26** Aatz ichab'a, tiq'o ul tu Antioquia. Utz ma'l ya'b' motx i'an xol q'u niman tetz u Jesusus tzi'. Sib'al aanima nich-ichuse'. Ech a' chit b'axa xe'tik talaxku Cristiano tu q'u niman tetz u Jesusus tu Antioquia tzi'.

Vilochon b'en q'u aa Antioquia tu q'u niman tetz u Jesusus tikuenta Judea

27 Unchee' aatz i'an tu q'u q'ii tzi', elb'en unjolol q'u alol tetz u yolb'al Tioxh tu Jerusalem utz,

opon tu Antioquia. **28** Utz aatz ma'l te, Agabo ib'ii, yolon u Tioxhla Espiiritu k'atza. Utz tala aas su'ul ma'l mam va'y tikuenta kajay u tx'ava' va'al atich ok tikuenta Roma. Ech nojchit ul u mam va'y tzi'. A' chit ijlenalich u Claudio. [§]

29 Ech aatz tek q'u niman tetz u Jesusus, q'u'l tu Antioquia, motx taq' ku' tib'eyil sijununil aas salochon b'en. Sataq'e' kam sachee tzixe'. Utz sataq' b'en tu q'u niman tetz u Jesusus q'u'l jejlel tu Judea.

30 Ech nojchit ech motx i'ana. A' taq'vu b'en xe' q'u ansiano. A' iq'on b'en u Bernabee taq'o tuch' u Saulo.

Vichi'k'ulal q'u niman tetz u Jesusus i'an u Herodes Agripa

12 **1** Unchee' aatz tu u tiempo tzi', aatz u ijlenal Herodes, itxay unjolol q'u niman tetz u Jesusus. Motx

§ 11.28 Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 21.10.

chit tuleb'e. **2** Utz tal iyatz'ax u Jacobo tu ch'ich', vitza'q' u Xhan.^h **3** Utz tila aas b'a'n b'enku u kam tu q'u q'esal uq'ayb'al tzi', ech a' tek itxay u Lu'. A' chit tuich u nimla q'ii Tx'a'b'al Kaxhlaan Tx'ix Ye'k Itx'amil. **4** Itxaya utz, taq' ku' tu tze'. Utz toksaka tikuenta kaa tanul sol. Kaava'l sol ato'k tunchaj tanul. Utz paalnalich u nimla q'ii ti' u Elchil Vatz Kamchil Tu Egipto si'chtiq'o elu'l nichtale'. Anal si'chtoksa vatz q'u tenam.

5 Ech atich u Lu' tu tze', b'oono ixeele'. Tuul tzuk'el nich-iq'ila sik'le Tiohx q'u niman tetz u Jesus ti'.

**U tel u Lu' tu tze'
titxumb'al u Tiohx**

6 Unchee' aatz u Lu', vatchich ko'n tu aq'b'al. A' chit ech tek q'ejal si'chtiq'ol elu'l vatz q'u tenam. Atich ok xo'l ka'va'l sol, xeen tetz. Utz b'a'nla qitzel tu ka'va'l kadeena. Utz atich paj xeenal vatz ijub'alil u tze' majte.

7 Ech ye'k talche' chee ma'l viaanjel u kuB'aal utz, yakich itxijtxu tuul u tze'. Ech it'ok txala tuul u Lu'. Ik'assa utz, tal te ech tza': —Lakpen cheel.— Texh te. Ech yakich chajpoj el q'u kadeena tiq'ab' u Lu', u qitzb'al tetz. **8** Utz tal u aanjel te ech tza': —B'an tok ooksa'm utz, oksa vapel xaab' taajan tzi'.— Texh te.

Unchee' i'an u Lu' kam va'l alax te.

Utz alax paj te tu u aanjel: —Oksa vachake't tzi' utz, xamb'en vi'.— Texh te.

9 Ech elu'l utz, xamich u Lu' ti'. Loq' ye'xh b'oj sik'u'l u Lu' aas oj nojchit va'l nich'i'an u aanjel. Kamal visioon nichtile' aas tala. **10** Pek paal vatz u b'axa tuch' vatz u ka'b' xeenal. Ech opon tek vatz u ch'ich' jub'al; aya' u elab'alul tu b'ey. Utz jajpu ko'xh u ch'ich' jub'al sijunal. Ech motx ipaal elu'l. Utz ta'xh ma'tich ixaab'et ma'l xo'l b'ey, elab'elka tu u aanjel.

11 Ech nal tek nachon u Lu' b'a'nil utz, tala: —iAnal tek cheel elyu untxumb'al tuul aas nojchit u kuB'aal Jesus vet-chajon viaanjel ti' ul veesal tiq'ab' u Herodes! Utz jvet-teesalin vatz q'u kam majte q'u'l b'anich tek ti' tu q'u q'esal uq'ayb'al aas si'an ve!— Texhtu'. **12** Ta'xh tek til u Lu' b'a'nil tzi' aas ma'tich ichajpe', yakich tek b'en otzotz xe' u Li', vinan u Xhan, va'l Kuxh chu te'l majte. Sib'al q'u niman tetz u Jesus molich tib' latzi' ti' iq'ilal isik'lel Tiohx.

13 Unchee' opon u Lu' vatz jub'al q'anal, sik'leni. Utz elu'l ma'l u ixviak, Rode ib'ii. Ul tile' ab'il. **14** Utz ta'xh tab'i aas ivi' u Lu', tu tek txuq'-txunchil ye't ijaj oko'p, pek

^h **12.2** Aatz u Jacobo nital tza', anko'xhtu' vichaj u Jesus nital tu U Tio 10.2; 26.37.

t'aspi ib'eno'k to'otzotz. Ex tal oko'p aas atich u Lu' vatz jub'al.

15 Pek alax ko'n te ech tza': —iKamal neel b'oj tu b'ey!— Texh ko'n te'le'.

Pek aatz u ixviak tan, ta'xh tala: —iNojchit a' i!— Chia.

Pek alax te: —Viaanjel atzi'.— Texh te'le'.

16 Tuul nichkojiya' u Lu' tu sik'le'm. Ech ijajax oko'p. Utz tiira motx tz'e'jx ik'u'l aas motx tila. **17** Ech i'an tek xheeny a u Lu' te tiq'ab' aas samotxjutze'i. Ech motx chit tal te kani'ch teesal elu'l tu tze' b'anax tu u kuB'aal Jesuus. Utz tal paj ech tza': —Altaj q'u kam tu u Jacobo tza' tuch' tu tere'n q'u niman tetz u Jesuus.— Texhtu'.ⁱ Ech ik'asu'l utz, b'en sunjalite.

18 Unchee' aatz tek sajb'i, mam txab'kin uch xo'l q'u sol tan, ye'kanich u Lu' tu tze'. Ye' tootzajich kan chaj veti'ana.

19 Ech aatz u Herodes tan, tal ichokpu u Lu'. Loq' ye't cheei. Utz motx ich'oti itzi' q'u xeenal b'a'nil. Loq' ye'xhab'il ma'j tu q'u xeenal ootzajin tetz. Ech alax tek iyatz'pe'.

Xamtel tek ti' u kam tzi', elb'en u Herodes tu Judea utz, b'en tu Cesarea. A' tek atinku tzi'.

Vikam u Herodes

20 Unchee' aatz i'ana tan, tiira lakpinajich ivi' u ijlenal Herodes ti' q'u aanima tikuenta Tiro tuch' u Sidoon. Pek aatz motx i'an q'u aanima tzi', motx imolo ul tib' vatz u Herodes ti' ijajax tok ib'a'n tuch'. Tan aatzich ka'va'l q'u tenam tzi', a' nichmotxoponku techb'ub'al tikuenta vitenam u ijlenal tzi'. Ech ichok ma'l oksan iyol vatz u ijlenal, Blasto ib'ii. Q'esal taq'onomich u ijlenal Herodes.

21 Ech aatz i'an tu u q'ii va'l q'atich teku'en, aya' u toponb'al q'u aanima, aatz u Herodes, toksa b'a'nla oksa'm tetz ijlenal utz, k'uje' tu u b'anb'al topiisyo. Ech xe't iyolone'.

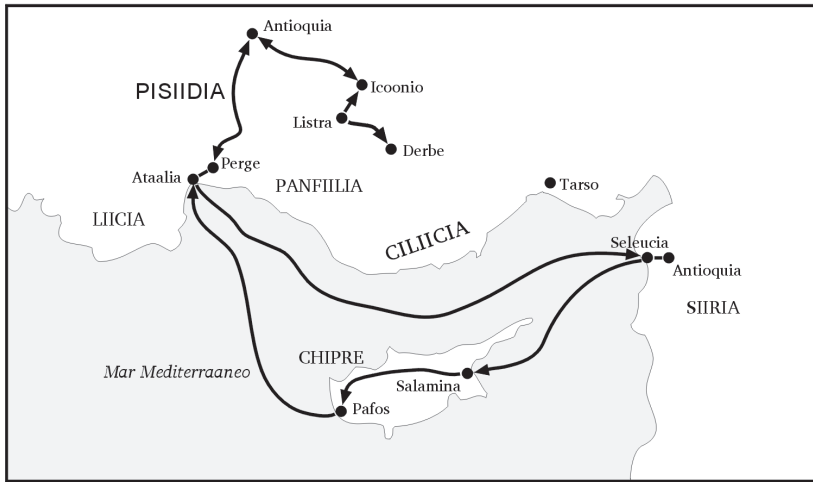
22 Utz ma'l chit ije' ivi' q'u tenam tal ech tza': —iIyolon tioxh ni'ane', yit' iyolon koj vinaj ni'ane'!— Texh q'u tenam ti' u Herodes.

23 Ech tu u mu'k'ul tzi', ul ma'l u aanjel tetz u kuB'aal. Toksa ma'l yaab'il k'atza tan, ye't toksa iql'ii u Tioxh. Ech motx chee no'y ti' utz, kam taq'o.

24 Pek aatz u yolb'al u Tioxh tan, til chaj ko'xh nichpaxk itzi'ul. Utz ch'iichil chit nich'i'ane'.

25 Unchee' ta'xh motx tzojpu u Bernabee tuch' u Saulo ti' vichaj tu Jerusaleen, motx

ⁱ **12.17** Aatz u Jacobo nital tza', aya' vitza'q' u Jesuus va'l q'esalaich xo'l q'u niman tetz u Jesuus. Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos)15.13.

Q'u tx'ava' paalku u Pablo tu vib'axa ib'en
ti' ipaxsal itziil u yolb'al Tiohx
46 — 48 m.t.J.

Hechos 13.1—14.28

q'aavb'en tu Antioquia. Imolo b'en u Xhan ti', va'l Kuxh chu te'le'.

Vib'axa ib'en u Pablo tuch' u Bernabee ti' en ipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al

13 1 Unchee' aatz xo'l q'u niman tetz u Jesus q'u'l atich tikuenta Antioquia, atich alol tetz u yolb'al Tiohx tuch' chusul. Utz aya' q'u vinaj tza': u Bernabee, u Xhim, va'l Q'ej chu te'le', u Luucio, va'l aa Cirene, u Saulo, tuch' u Manaeen majte, u tetz ch'iiel u Herodes, u gobernador tikuenta Galilea.

2 Ech aatz q'u vinaj tzi', jolol atich ku' ti' ikuyax iva'y. Utz tuul nichiq'ila isik'le Tiohx,

yolon u Tioxhla Espiiritu tixo'l, tal ech tza': —Txaataj u Bernabee tuch' u Saulo tzi' tan, si'an u aq'on va'l nivitz'a ti'. —Texhtu'.

3 Unchee' ta'xh tek ma'tich motx ikuyt iva'y utz, ma'tich motx iq'ilat sik'let Tiohx, motx taq' je' iq'ab' tib'a u Saulo tuch' u Bernabee. Ech motx ichajtu b'en ti' talax u yolb'al Tiohx.

U topon u b'a'nla chusb'al tu Chipre

4 Ech motx b'eni. A' chajon b'en u Tioxhla Espiiritu. Aalich motx ib'en tu Seleucia. Latzi' motx elkub'en tu vaarko. A' yakichku tu u sepin tx'ava' nik'a a' va'l Chipre ib'ii.^j

^j 13.4 Aatz u tx'ava' Chipre nital tza', a' va'l atichku u Bernabee. Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 4.36.

5 Unchee' aatz opon tu Salamina, tikuenta Chipre, motx ipaxsa talax u yolb'al Tiohx tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tetz q'u Israeel. Antich u Khan, lochol tetz b'eni.

6 Unchee' motx isoli tuul q'u tenam, ya' opon tu Pafos. Utz motx til ma'l u vinaj latzi', istan. Barjesuus ib'ii. Chulin alol tetz u yolb'al Tiohx utz, Israeelich. 7 Aatz u istan tzi', a' atichku xe' u gobernador, Seerjio Paulo, u tzak'kin vinaj. Aatz u gobernador tzi', tal isik'lel opon u Bernabee tuch' u Saulo tzixe'. A' isa' tab'it u yolb'al Tiohx. 8 Pek aatz u istan Barjesuus tzi' va'l Elimas ib'ii majte, nichimaj iatz u Pablo tuch' u Bernabee. A' isa' aas ye'k so'ok u gobernador ti' inimal u yolb'al Tiohx.

9 Ech aatz u Saulo va'l Pablo ib'ii majte, tiira atich u Tioxhla Espiiritu k'atza. Utz tii chit isaji u istan tzi'. 10 Utz tal te ech tza': —jK'aol tx'i'li'inaj, tiira axh mam eesanal tu b'ey! ¡Tiira axh b'anol onkonil alol txub'a'l! Utz jaxh koontrain tetz vijikom-al majte! ¿Jatu saya' atxub'a'l ti' vijikomla b'ey u Tiohx?

11 Pek aatz cheel, satzott'axh; u kuB'aal Jesus sab'anon see. Ye'k siil u q'ii u saj tu ma'l tiempo.— Texh te.

Ech tu ko'xh unmu'k'ul, ok aq'b'al tiatz. Utz nichtexhichonon ti'aj chaj. A' nijaj b'a'nil ab'il sach'ijin b'en siq'ab'.

12 Unchee' ta'xh til u kam u gobernador tzi', yakich inima u yolb'al Tiohx. Utz tz'ejxu chit ik'u'l ti' u b'a'nla chusb'al ti' u kuB'aal Jesus.

**U topon u b'a'nla chusb'al
tu Antioquia tikuenta Pisiidia
tu u Pablo**

13 Unchee' elb'en u Pablo tuch' q'ul imol tu Pafos. Okb'en tu vaarko utz, motx ik'aj b'en tu Perge tikuenta Panfiilia. Pek aatz u Khan tan, teesaka tib' ti' utz, q'aavb'en tu Jerusaleen.

14 Ech paj elb'en tu Perge utz, a' tek motx oponku tu Antioquia tikuenta Pisiidia. Motx oko'p tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tu ilanb'al q'ii. Utz motx k'uje'i.

15 Unchee' sik'lel untanul u mantaar, tuch' untanul Q'ul Iyol Q'u Alol Tetz U Yolb'al Tiohx Tz'ib'amal. Utz ta'xh veet isik'-lele', aatz q'u q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar, motx tal opon tu u Pablo tuch' tu u Bernabee ech tza': —Hermanos, oj atil ma'j eyol ti' taq'ax nimal ik'u'l u tenam tzi', altaj.— Texhtu'.

16 Ech aatz u Pablo, ch'ine' je'. I'an ko'n xheeny a tiq'ab' aas sauch jutze'chil utz, xe't tal ech tza':

—Vinaj Israeel tuch' ex puera aanima xo'van Tiohx, ab'itaj.

17 Aatz u Tiohx tetz q'u Israeel, a' txaonnaj el tetz q'u kuk'uy kumam o'te. Utz a' ak'b'ixsan

q'ul ik'aol ime'al majte, k'uxh aal pueraich ko'n tatin tikuenta u tx'ava' Egipto. Utz u Tiohx at chit ex eesan k'asu'l latzi' tu u mam tijle'm. **18** Utz tu ko'n vimamala b'a'nil k'uxh itx'ak q'ul iqelb'alil 40 ya'b' tu u tz'inlich tzaji tx'ava'. **19** Utz aatz ma'tich isotsat jujva'l q'u mam tenam tikuenta u mam tx'ava' Canaan, taq' q'u tx'ava' te. **20** Tu 450 ya'b' i'anvu u Tiohx u kam tzi'.

Utz toksa q'atol tzii u Tiohx tixo'l, oponnalich ko'xh titiempo u Samueel, u alol tetz u yolb'al Tiohx. **21** Ech motx tek ijaj tok tijlenal q'u Israeel. Utz toksa u Sauul u Tiohx vik'aol u Cis vitu'xh ixalam u Benjamiin. 40 ya'b' i'ano'k.

22 Ech aatz tek eesal u Sauul tu u Tiohx, a' tek toksas ijlenalil u Daviid. Utz tal u Tiohx ti' ech tza': «Vetvillu u Daviid b'a'nil, vik'aol u Isaii, aas nojchit a' ma'l vinaj echa' va'l nital u vaanima. Tan sa'xhi'an kajay va'l unsa'.» Texh ti'.

23 Ech aatz xo'l q'ul itu'xh ixalam u Daviid, itz'pu u Jesusus. Aya' va'l alich nal tu u Tiohx aas a' u Chitol tetz q'u Israeel tu paav. **24** Utz aatz ye'sajich tul u Jesusus, nichipaxsa talax u k'axa paav u Xhan xo'l q'u Israeel, tuch' vib'anax u vautiismo techlal ik'axal paav. Utz techlal q'aavich ok k'atz Tiohx.

25 Ech aatz tzojpu tek u Xhan, tal ech tza': «Aatz va'l netitz'a

aas in iTxaaom u Tiohx, yit' in koj. Pek tulka vi' utz, sib' u tijle'm. Tan aal ye' nik'ulo'k vi' so'ok'ins chitol el ixaab' tu tajan.» Texhtu'.

26 Echtzixe't hermanos, itu'xh ixalam u Abrahaam tuch' ex puera aanima xo'van tetz u Tiohx, sete niqalvu u yol tza' tetz chitpichil tu paav. **27** Pek ye't paal itxumb'al q'u aa Jerusaleen tuul, tuch' q'u q'atb'al tzii aas ab'il u Jesusus. Utz ye't paal itxumb'al tu q'ul iyol q'u alol tetz u Yolb'al Tiohx tz'ib'amal majte, va'l nisik'lel jun ilanb'al q'ii. Tan aal anat ko'xh tzojpin je' u Yolb'al Tiohx ti' iyatz'ax u Jesusus. **28** Ta'xh motx ijaj tu u Pilato aas sakami, k'uxh ye'k ma'j paav ichab'a k'atza aas sik'ul-o'k ti' sakami. **29** Ech ta'xh tzojpu kajay q'u kam q'u'l tz'ib'amalichka ti' u Jesusus tzi', iq'ol ku'l vatz u kurus utz, ex mujloj.

30 Pek aatz u Tiohx tan, titz'pixsa ko'n je' xo'l q'u kamnaj. **31** Utz sib'at q'ii chee vatz q'u'l ichusulib'. Utz ela elb'en tuch' tu Galilea, aas ib'en tu Jerusaleen. Ech a' ilon utz, a' tek q'u alol tetz vatz tenam cheel.

32 Utz echat o' majte, niqal u b'a'nla chusb'al sete va'l tal-a'tzi'i u Tiohx tu q'u kuk'uy kumam. **33** Utz vetitzojpil u Tiohx qe, o' itu'xh ixalam q'u kuk'uy kumam tan, vetq'aav-titz'pixsal u Jesusus. Aya' va'l

tz'ib'amal tu u u' Salmos tu u ka'b' k'ujul ech tza':

«Akh unK'aol; vetvitz'pixsa'axh cheel.» Chia.^k

34 Utz vetq'aavitz'pixsal u Jesuus tu u Tiohx xo'l q'u kamnaj. Ech jatu tere'n koj sa-q'aavkami. Tan nipajtal u Yolb'al Tiohx ech tza':

«Nojchit savaq' u mam b'a'nil see va'l ael tu u Daviid vaq'o.» Chia.^l

35 Ech toke' aas nipajtal tu u Salmos tu untantu ech tza':

«Sa'kojaaq' tzii saq'ee vichi'l vaTioxhla Txaaom.» Chia.^m

36 Tan aatz u Daviid tzi', kami. Imolo tib' tuch' q'ul ik'uy imam. Utz q'ee vichi'l, k'uxh inima vitxumb'al u Tiohx tu u tiempo, xo'l q'u aanima tzi' q'u'l ela paal tu u vatz iq'ii saj tuch'. **37** Pek ech koj u Jesuus va'l q'aav itz'pixsal tu u Tiohx tan, ye't q'ee vichi'l.

38 Ech ootzajitaj q'u kam niqale' tza' hermanos. Tan ti' ko'n vib'a'nil u Jesuus tzi' k'uxh atil u kuyb'al paav niqal sete tza'. **39** Ti' vinimat u Jesuus, nitaq'ax b'ens b'a'n vatz Tiohx q'u aanima aa

paav. Tan ye'xhkam nib'ens b'a'n vatz Tiohx q'u aanima k'uxh sinima u o'tla mantaar. **40** Ech nachtaj, b'antaj kuenta etib' tan, ku'ich q'u kam seti' q'u'l ael tu q'u alol tetz u yolb'al Tiohx.

41 Tan tal ech tza':

«Ab'itaj va'l tza', ex eesan iq'ii Tiohx.

Tz'ejxoj ek'u'l tan, sasotz'ex. Sunb'an ma'l u ak' kam sevatz tu u vatz eq'ii esaj.

Ma'l mam kam aas sa'kojenima k'uxh ab'il sa'alón sete.»

Chia.—ⁿ

Texh u Pablo.

42 Unchee' aatz tek elu'l u Pablo tuch' u Bernabee tu u chusb'al tetz u o'tla mantaar, jajax b'a'nil te tu q'u puera aanima q'u'l yit' Israeel aas la'pajtal q'u kam te tu va't ilanb'al q'ii tzi'. **43** Ech motx tek ipaxi tib' q'u aanima. Utz sib'al q'u Israeel tuch' q'u puera aanima oknaj nal ti' u tuq'ayb'al q'u Israeel, b'en ti' u Pablo tuch' u Bernabee. Utz nichtaq'ax nimal ik'u'l tu u Pablo. Tal te aas tii atoj tu u b'a'nil va'l vetsik'lelik ok tu u Tiohx.

Vichi'k'ulal u Pablo tuch' u Bernabee tu Pisiidia

44 Unchee' tu tepaj va't ilanb'al q'ii tuul, jank'at ko'xh

^k 13.33 Choktaj u Salmos 2.7.

^l 13.34 Choktaj u Isaías 53.3.

^m 13.35 Choktaj u Salmos 16.10.

ⁿ 13.41 Choktaj u Habacuuc 1.5.

ye't motx opon kajay q'u aanima tu u tenam ti' tab'il u yolb'al Tiohx. **45** Pek ta'xh motx til q'u Israeel aas mam tenam imol tib', motx chi'on taanima. Utz tzaq'ab' ko'n xe't motx itzaq'b'et u Pablo ti' q'ul iyol. Nichiyog' majte.

46 Unchee' aatz tek u Pablo tuch' u Bernabee tan, iq'omich iyak'il, tal ech tza':

—Nojchit ministeer a' b'axa saqalvu u yolb'al Tiohx sete b'anel, ex Israeel. Pek ye' ko'n esa'. Niko'xhetaq'ka elo'p u b'enchil tu u b'enq'ii b'ensaj echil tzi'. Ech aatz cheel, sab'eno' xo'l q'u puera aanima. A' se'nqalvu u yolb'al Tiohx te. **47** Tan ech chit alel qe tu u Tiohx aas tal ech tza':

«In vetoksanaxh txijtxub'al vatz q'u puera aanima.

Axh se'naq'on vunyol tetz chitpichil tu paav tu kajay u vatz tx'ava'.» Chia.—^o

Texh u Pablo.

48 Ech aatz tab'i q'u yol q'u puera aanima, motx chit txuq'-txuni. Utz motx tek toksa iq'ii vi-yolb'al u Tiohx. Motx tek inima u kuB'aal q'u'l k'ajel nal ti' aas sab'en tu b'enq'ii b'ensaj. **49** Ech paxinchil chit nichian itziil u yolb'al u Tiohx tikuenta u tx'ava' Pisiidia.

50 Pek aatz q'u Israeel, motx ichok unjolol q'u ixog' yit' Israeel

koj. Aya' q'u'l atil tijle'm. Antu q'u q'esal tenam ichoka. Utz ichajtzi'i. Ech motx tojcha k'asu'l u Pablo tuch' u Bernabee taq'o tikuenta vitx'ava'.

51 Ech aatz tek u Pablo tuch' u Bernabee, motx ipujika el pojo tu tajan, ti' q'u aanima q'u'l ixvan.^p Utz a' tek motx b'enku tu va't u tenam Icoonio.

52 Pek ech koj q'u niman tetz u Jesusus, techal motx itxuq'-txune'. Utz tiira atich u Tioxhla Espiiritu k'atza.

U topon u b'a'nla chusb'al tu Icoonio, tu Listra, tuch' tu Derbe

14 **1** Unchee' aatz i'an u Pablo tuch' u Bernabee, motx b'eno'k tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tetz q'u Israeel tu Icoonio. Tan ech nal nichiane'. Xe't tal u b'a'nla chusb'al latzi'. Ech sib'la chit aanima motx niman. At Israeel utz, at griego, puera aanima.

2 Pek aatz unjot q'u Israeel q'u'l ye't motx nimani, motx ichajtzi'i q'u puera aanima. Toksa ixa'v sik'u'l ti' q'u niman tetz u Jesusus. **3** Pek k'uxh echi, sib'al tiempo i'an u Pablo tuch' u Bernabee latzi'. Iq'omal iyak'il ti' talax u yolb'al Tiohx. Ech kaana xheenyu tuch' txaichil nichian taq'o ti' viyolb'al, techlal aas a' imol Tiohx. **4** Loq' jolol tek jatxich tib' iatz q'u aanima tu u tenam tzi'. Untanul a aye'n k'atz

^o **13.47** Choktaj u Isaias 42.6; 49.6.

^p **13.51** Choktaj U Tio 10.14.

q'u Israeel. Utz untante aye'n k'atz q'ul ichaj u Jesusus.

5 Ech aatz q'u'l ye' nichniman u Jesusus, aya' q'u Israeel tuch' unjolol q'u puera aanima, motx i'an ma'l iatz tuch' q'ul iq'atb'al tzii. Si'chmotxib'an tu u Pablo tuch' u Bernabee tala. Si'chmotx- ipaq' sivan. 6 Pek tab'i u kam u Pablo tuch' u Bernabee tzi', ech motx ooji. A' ik'aj tu Listra tuch' tu Derbe, tikuenta Licaonia. Utz motx paal tu q'u tenam sinaja'ch chaj majte. 7 Motx ipaxsa itziiul u b'a'nla chusb'al tu q'u tenam tzi'.

U topon u b'a'nla chusb'al tu Listra

8 Unchee' aatz tu Listra, atich ma'l u vinaj, ko'x tu titz'eb'al. K'ujliche. Paat ye' nichixaane'.

9 Nichtab'i iyolon u Pablo. Utz aatz u Pablo, tii isaji utz, at b'enku te aas k'ujlich ik'u'l ti' Tiohx si'an b'a'n. 10 Ech qetun taltu te ech tza': —jLakpen utz, b'an jikom atxake'a'!— Texh te. Ech yuq'pu je' u vinaj utz, yakich xe'toj ixaane'.

11 Unchee' ta'xh til q'u aanima kam va'l i'an u Pablo, qetuni. Motx tal tu yolb'al Licaonia ech tza': —jUlyu unjolol tioxh tu kuxo'! jAq'el ko'n b'en tib's vinaj!— Texhtu'.

12 Ech motx oksal va't ib'ii tu q'u aanima. Aatz u Bernabee utz, Juupiter motx taq'vu b'en. Pek

aatz u Pablo utz, Mercurio ib'ii toksa tan, a' va'l nichiyolone'.^q

13 Unchee' a' atichku u totztiohx tetz u Juupiter tu u tenam tzi'. Ech aatz u oksan yol vatz u b'anich tioxh tzi', tuch' q'u tenam, tiq'o ul tooro vaakaxh tuch' vijb'al b'a'nla chaj xu'm vatz q'u okeb'alop tu u tenam. Si'chtekmotxtoksa tx'olo'm vatz u Pablo tuch' u Bernabee tala.

14 Pek aatz tab'i q'u kam u Pablo tuch' u Bernabee, q'ul ichaj u Jesusus, motx ib'it' je' toksa'm k'atza. Utz motx jutzin tok xo'l q'u tenam. Motx qetuni.

15 Motx tal ech tza':

—Kam ech eb'ana. Tan o' ko'n vinaj, echa' ex tzi'. Pek ta'n niqal sete aas setaq'ka q'u kam q'u'l ye'k itxa'k neb'ane' utz, so'ok'ex k'atz u itz'lich Tiohx, u b'anol tetz u vatz amlika tx'ava', u mar utz, tuch' kajay q'u kam atile.

16 Tan aatz tu q'u tiempo paal-najka, itx'ajmi ko'xh u Tiohx aas sako'xhi'ane' kam si'an q'u aanima. 17 Pek ye't iya'sa ik'uchax vib'a'nil. Tan nichaj ku'l u jab'al tu amlika utz, nitatin b'a'nla vatz chikob'e'm taq'o. Ech nitaq' tzujb'eb' etetz u Tiohx. Utz nichib'ixsa etaanima.— Texh u Pablo.

18 Ech peena chit ole' ti' imajax iatz q'u tenam ti' aas ye'k satoksa u tx'olo'm siatz.

^q 14.12 Aatz q'u b'ii “Júpiter” tuch' “Mercurio”, yolb'al latiín utz, “Zeus” tuch' “Hermes” tu u yolb'al griego. Utz a'ich vib'ii q'ul itiohx q'u aanima tzi'.

19 Unchee' tuul opon unjolol q'u Israeel, q'u'l jejlich tu Antioquia tuch' tu Icoonio. Motx ex ichajtzi'i q'u tenam. Utz motx ipaq' sivan u Pablo. Ech ta'xh veet i'antu te, ijuxu elo'p tzi' tenam. Kamyá nichmotxtale'.

20 Pek sepich tek tib' q'u niman tetz u Jesusus k'atza. Ech lakpi utz, b'eno'k tu u tenam. Ech tu tek va't q'ii tuul, elb'en tuch' u Bernabee, b'en tu Derbe.

Viq'aav u Pablo tuch' u Bernabee ti' taq'ax nimal ik'u'l q'u aanima ok ti' u Jesusus

21 Utz ipaxsa itziil u b'a'nla chusb'al tu Derbe. Sib'al aanima toksaka niman tetz u Jesusus tzi'. Ech motx q'aavb'en tu Listra, tu Icoonio utz, tuch' tu Antioquia.

22 A' nichtaq' nimal ik'u'l q'u niman tetz u Jesusus. Nichmotxtal te aas tii ik'uje' ik'u'l ti' Tiohx. Ech tal te tza': —Ministeer tuch' chit sib'la tza'l sapaalk'o', ech so'oko'p'o' tu viQ'esalail u Tiohx.— Texh te.

23 Ech motx toksaka ansiano tu junun totztiohx tu q'u tenam paalka. Motx ikuy iva'y, motx iq'ilal isik'le Tiohx ti', ech motx taq'ka tiq'ab' u kuB'aal Jesusus va'l nimamalich tek taq'o.

Vipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al tu unjot tenam

24 Ech motx paal tikuenta Pisiidia utz, motx opon tikuenta Panfiilia. **25** Utz motx ipaxsa itziil u yolb'al Tiohx tu u tenam Perge. Ech b'en tu Ataalia.

26 Unchee' motx elb'en tu u tenam Ataalia utz, motx okb'en tu jukub'. Motx q'aavopon tu Antioquia tikuenta Siiria. Aya' u tenam va'l chajlik k'asu'l, va'l q'ilalik sik'lelik Tiohx ti' utz, aq'ax tiq'ab' u Jesusus, ti' en itzojpil u aq'on va'l alax te tu u Tiohx.

27 Utz aatz motx opon tu Antioquia, motx imol kajay q'u niman tetz u Jesusus. Utz motx chit tal kajay q'u mamala chaj kam q'u'l i'an u Tiohx k'atza. Utz tala kani'ch tok q'u puera aanima ti' u Tiohx; kani'ch ik'uje' ik'u'l ti' u Jesusus. **28** Ech sib' tiempo i'an u Pablo tuch' u Bernabee xo'l q'u niman tetz u Jesusus tu Antioquia.

Vik'ujb'a'l q'u mantaar sinima q'u puera aanima

15 **1** Unchee' aatz i'an unjolol q'u aanima a' k'asku'l tu Judea, motx opon xo'l q'u niman tetz u Jesusus tu Antioquia. Utz ech nichtal tu q'ul ichusune' tza': —Ye'k kuyb'al tetz q'ul epaav, oj ye'k satzok'ax el b'iil echi'l. Echa' va'l nital u mantaar tetz u Moisees.— Texhtu'.

2 Ech aatz tek u Pablo tuch' u Bernabee, kaana txayi'b' i'an tu yol tuch' q'u aanima tzi'. Ech tek motx titz'a aas samotxb'en tu Jerusalem ti' iyolax q'u kam tuch' q'ul ichaj u Jesusus utz, tuch' q'u ansiano. Ech a' b'en u Pablo. Ant imol u Bernabee tuch' ka'xva't q'u niman tetz u Jesusus.

3 Unchee' motx ex chajpul-
ojka tu q'u niman tetz u Jesusus.
Aalich ipaal tikuenta Feniicia
tuch' tikuenta Samaaria. Utz
nichpaaltal tu q'u niman tetz u
Jesusus aas kaana tok q'u puera
aanima ti' inimal u Jesusus. Ech
kaana itxuq'txun taq'o.

4 Unchee' opon u Pablo tuch' u
Bernabee tu Jerusaleen. Utz
b'a'nla k'ulich topon tu q'u niman
tetz u Jesusus tuch' tu q'u ansiano
tuch' tu q'ul ichaj u Jesusus. Ech
motx tal kajay q'u kam q'u'l
ma'tich i'antu u Tiohx k'atza.

5 Pek aatz i'an unjolol q'u
niman tetz u Jesusus q'u'l
fariseoich, motx lakpu tu xo'l
utz, tal ech tza': —Ministeer sa-
tzok'ax el b'iil ichi'l q'u puera
aanima q'u'l nimanya tzi'. Sa-
motx'alchu te b'a'nil aas sikol u
mantaar aq'el tu u Moisees.—
Texhtu'.

6 Ech imol tek tib' q'ul ichaj
u Jesusus tuch' q'u ansiano ti'
iyolaxe' kam saelku q'u kam
tzi'.

7 Aatz tek sib'al ma'tich motx
iyolta', lakpu u Lu' tu xo'l utz,
tal ech tza':

—Hermanos, etootzaj b'a'nil
aas anaxh tab'i b'axa u b'a'nla
chusb'al q'u puera aanima vaq'o.
Tan u Tiohx chajonin ti' ipaxsal
itziiul tixo'l. Utz motx inimala'.

8 Utz a' u techlal aas k'ulaxyu tu
u Tiohx tan, ok u Tiohxla Espiiritu
k'atza majte, echa' o'. Tan u
Tiohx ootzajin tetz u taanima q'u
aanima. **9** Ye'xhkam jalb'al qib' o'
Israeel tuch' q'u puera aanima
vatz u Tiohx. Ela vetich'exu q'u
qaanima ti' vik'uje' kuk'u'l ti' u
Jesusus. Tx'aatx'och tek tatin
siatz.

10 Pek aatz cheel, ¿kantu'
sepaasa etib' vi' u Tiohx? Netaq'
je' mam ijatz ti' q'u niman tetz u
Jesusus. Ma'l ijatz aas niko'xh q'u
kuk'uy kumam tuch' o', nikoj-
gole' ti' inimale'. **11** Tan aatz o',
a' nikunima aas tu ko'n u mam
ib'a'nil u kuB'aal Jesusus chitp'o'
tu q'u paav. Utz echat q'u puera
aanima majte.— Texh u Lu'.'

^r 15.11 I'an yol u Pablo tuch' q'ul ichaj u Jesusus tza' tan, at paxsan tetz u
b'a'nla chusb'al nichalon aas ministeer sitzok'e'l b'iil chi'l q'u aanima q'u'l
nitok ti' inimal u Jesusus, ech sakuyax q'ul ipaav. Ta'xh b'anel satxakun u
o'tla mantaar nichmotxtale'. Pek motx taq' ku' tib'eyil aas yit' ministeer koj.
Chuspi ko'xh vik'uje' ik'u'l u aanima ti' u Jesusus, ech sakuyax q'ul ipaav.
Ech nital Q'u Niman Tetz U Jesusus Tu Galaacia 3.21-26. Pek aatz unjolol
q'u fariseo q'u'l ma'tich inimat u Jesusus, ta'xh txumich taq'o aas sinima u
o'tla mantaar q'u niman tetz u Jesusus majte. Ech ye'k toksa tetz u mantaar
va'l ik'ujb'a' q'u chusulib' tu Jerusaleen. Ech ti' u kam tzi', mam jatxib'
toksa xo'l q'u niman tetz u Jesusus q'u'l matich tok titiempo u Pablo. Tan
motx ex ichajtzi'i ta'xh sinima u o'tla mantaar majte, k'uxh ninima u
Jesusus. Ech ok unjolol ti' utz, sib'al ye't oki. Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam
B'anel (Hechos) 11.1-4, 18; 15.1-2; 20.21-22; 21.25.

12 Ech itz'inb'a' tek tib' kajay q'u aanima. A' tek nichtab'i u Bernabee tuch' u Pablo. Tan nichmotxtale' kam q'u mamaj xheenyatuch' q'u txaichil nichian' u Tiohx k'atza xo'l q'u puera aanima.

13 Ta'xh ya' iyolon u Pablo tuch' u Bernabee, a' tek yolon u Jacobo. Tal ech tza':

—Hermanos, ab'itaj va'l saval sete tza'. 14 Vettallu u Lu' tzi' aas kani'ch chit mutaq'tu tzii u Tiohx aas so'opon vi-yolb'al xo'l unjolol q'u puera aanima b'axa. Tan antu nitxaa ti' ib'ens niman tetz. 15 Utz aatz u kam tzi', nik'ul tib' tuch' q'ul iyol q'u alol tetz u yolb'al Tiohx. Aya' va'l tz'ib'amalka ech tza':

16 « Aatz ma't ipaal q'u kam tza', saq'aavu'lin utz, saq'aavunlak u ijlenalil va'l echa' u tetz u Daviid.

Tan echa' maj' ku'naj otzotz aas sunsik' q'ul ichanaj utz, saq'aavvaq' b'ens vatinb'al tixo'l.

17 Ech samotxichok'in untx'ajtu q'u aanima tuch' kajay q'u puera aanima q'u'l niq'ila isik'le vunb'ii.

18 Chu u kuB'aals Amlika va'l alel nal viyol taq'o ko'xtene.» Chu u alol tetz u yolb'al Tiohx.^s

19 Ech tok nivale' aas ye'k si'ane' saqaq' je' ijatz ti' q'u puera aanima q'u'l nimotxtok ti' u Tiohx tzi'. 20 Pek ta'xh samotxtz'ib'al b'en talax te aas samotxi'an kuenta tib' ti' inachax q'u b'anich tioxh; ye'k satechb'u q'u echb'ub'al q'u'l nipaasal vatz b'anich tioxh niyolonka. Ye'k sateesa tib' tu b'ey tuch' aanima. Utz sa'alax b'en te majte aas ye'k sichi' q'u txokop q'u'l chumimal iqu, ye' elnaj ikajal. Utz ye'k satechb'u kaj majte.^t

21 Pek ech koj tu kuxo'l tan, jun ko'xh ilanb'al q'ii nisik'lel vi-mantaar u Moisees. Qootzaj nal ko'xhtu' tan, ko'xten nal atin q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tu junun tenam. A' nialaxku tuul.— Texh u Jacobo.

Vitz'ib'at b'en q'ul ichaj u Jesusus aas yit' ministeer sanimal u o'tla mantaar

22 Unchee' b'a'n b'enku q'u kam te tzi'. Ma'l chit iatz q'ul ichaj u Jesusus tuch' q'u ansiano utz, tuch' tu q'u niman tetz u

^s 15.18 Choktaj u Amoos 9.11-12; u Isaias 45.21.

^t 15.20 Choktaj u Eexodo 34.15-17; u Leviitico 17.10; 18.6-23. Toksa unjolol kam q'ul ichaj u Jesusus aas ministeer sinima q'u puera aanima q'u'l nitok ti' u Jesusus, k'uxh u o'tla mantaar nialon. Loq' motx ko'nkoxh talo'k, pek a' isa' aas paat sataq'ka q'ul ib'anich tioxh q'u aanima tzi'. Tan ech nichmotxi'an ti' toksal iq'ii q'u b'anich tioxh.

Jesuus tala aas samotxitxaa unjot vinaj tixo'l. Ech sab'en ti' u Pablo tuch' u Bernabee tu Antioquia. Utz a' txaale'l u Judas, va'l Barsabaas ib'ii, tuch' u Silas. Tan a' q'u vinaj q'esala tatin xo'l q'u niman tetz u Jesuus. **23** Ech taq'tu b'en ma'l u' ti' q'u vinaj tzi'. Ech nictal tuul tza':

—Aatz o', o' ichaj u Jesuus tuch' q'u ansiano utz, tuch' q'u niman tetz u Jesuus tza', niqaq' opon echajlichil, jatva'l ex, ex hermanos xo'l q'u puera aanima atilex tu Antioquia tuch' ex tunjot q'u tenam tikuenta Siiria utz, tuch' tikuenta Ciliicia, b'a'n a' b'a'n koj ex.

24 Aatz cheel saqal sete aas vetqab'ila' vetmotxexisotzsa ek'u'l unjolol aanima tu yol aas vetmotxib'an ya'lex ti' etzok'te'l b'iil echi'l. Utz nitale' aas senima q'ul imantaar u Moisees majte. A' vetmotxelkub'en tu kuxo'l loq', yit' kutzii koj te ech satale'.

25 Pek b'a'n nikunache' vetkutxaa el unjolol vinaj tu kuxo'l. Ech se'ntilex; samotxb'en ti' u kuhermanos Pablo tuch' u Bernabee, q'u'l tiichit'o' ti'.

26 Tan aatz u Pablo tuch' u Bernabee, junal vinaj aas nojchit k'ayimal tib' tu kamchil ti' talax paal vib'ii u kuB'aal Jesucristo.

27 Ech a' nikuchaj u Judas tuch' u Silas. A' sa'alón sete tuch' itzi'

majte kam q'u'l tz'ib'amal tu u' tza'.

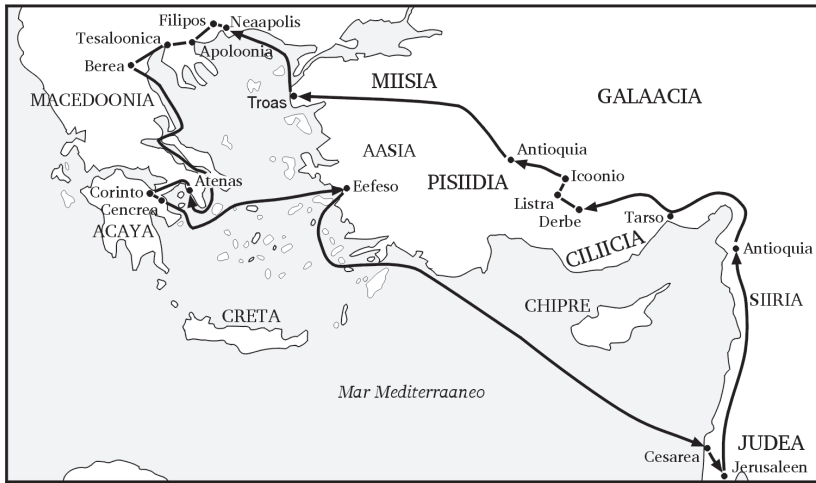
28 Tan b'a'n ni'enku tu u Tioxhla Espiiritu utz, b'a'n ni'enku qe majte aas ye'k va't ijatz saqaq' je' seti'. Pek ta'xh saqal sete aas ministeer seb'an q'u kam tza'. **29** Semaj etib' ti' techb'ul q'u echb'ub'al q'u'l nipaasal vatz b'anich tioxh. Ye'k setechb'u kaj. Ye'k sechi' q'u chi'o txokop oj ye' elnaj ikajal. Utz ye'k seteesa etib' tu b'ey tuch' aanima. Ech oj setx'ol inimal q'u kam tzi', tiira b'a'n neb'ane'.

Laqil qib', b'a'n koj paalk'ex.—
Texh tu u u'.

30 Unchee' motx tek b'en q'u vinaj q'u'l motx chajaxi. B'en tu Antioquia. Ech imol kajay q'u niman tetz u Jesuus. Utz taq' u u' te. **31** Ech motx isik'le. Utz techal itxuq'txun q'u niman tetz u Jesuus taq'o tan, aq'ax nimal ik'u'l. **32** Aatz u Judas tuch' u Silas, taq' nimal ik'u'l majte utz, imoxb'e tu b'a'nla chaj yol. Tan axhib'i jolol alolich tetz u yolb'al Tioxh sika'b'il.

33 Unchee' aatz ma'tich tel b'iil tiempo tatin u Judas tuch' u Silas tzi', motx tek q'aavu'l xe' q'u'l motx chajon tu Jerusaleen. Ech motx chajax k'asu'l tuch' b'a'nil Tioxh tu q'u niman tetz u Jesuus. **34** [Loq' tachva kaachil u Silas tu Antioquia.]

35 Aatz u Pablo tuch' u Bernabee tan, ta'xh b'anel motx

Q'u tx'ava' paalku u Pablo tu vika'paj ib'en
ti' ipaxsal itziil u yolb'al Tiohx
49 — 52 m.t.J.

Hechos 15.36—18.22

atin tu Antioquia. Nichichus u b'a'nla chusb'al tetz u kuB'aal Jesusutz, nichipaxsa itziil tuch' sib'at imol.

Vika'paj ib'en u Pablo ti' en ipaxsat itziil u b'a'nla chusb'al

36 Ech aatz paal ka'xva'l q'ii tuul, tal u Pablo tu u Bernabee ech tza': —Saq'aavenkuq'ila q'u niman tetz u Jesusu tu kajay q'u tenam q'u'l vetpaalqalvu vi-yolb'al u kuB'aal Jesusu. Se'n-qile' kam b'anel taq'o.— Texh te.

37 Utz aatz u Bernabee tan, a' isa' si'chtiq'o b'en u Xhan ti', va'l Kuxh ib'ii majte. 38 Pek ye't i'an tu u Pablo. Tan q'aavko'nka u Xhan tu Panfilia. Ye't b'en ti' ib'anax u aq'on ti' u Tiohx. 39 Utz ech motx ok ixo'l utz, motx tek ijatx tib' iatz. Aatz u Bernabee, tiq'o b'en u Kuxh ti'.

Okb'en tu vaarko. Aal ib'en tu Chipre b'eni.

40 Aatz u Pablo tan, a' itxaa u Silas. Ech aatz q'u niman tetz u Jesusu tu Antioquia tan, iq'ila isik'le Tiohx ti'. Toksa b'en tiq'ab' u kuB'aal. 41 Ech b'eni. Aalich ipaal u Pablo tuch' u Silas tikuenta Siiria tuch' tu Ciliicia. Nimotxpaaltaq' nimal ik'u'l q'u niman tetz u Jesusu.

Vixe't ixamb'u u Timoteo ti' u Pablo tuch' u Silas

16 1 Unchee' xamtich tek tuul opon u Pablo tuch' u Silas tu Derbe tuch' tu Listra. Utz atich ma'l u niman tetz u Jesusu tzi', Timoteo ib'ii. Titz'inich ma'l u ixoj Israeel, niman tetz u Jesusu; pek griego vitat. 2 Utz aatz q'u niman tetz u Jesusu q'u'l jejluch tu Listra tuch'

tu Icoonio, tiira b'a'n chit iyol ti' u Timoteo. **3** Ech b'a'n til u Pablo aas simolo b'en u Timoteo ti'. Loq' b'axal nal tzok'ax el b'iil ichi'l. A' isa' aas ye'xhkam samotxtal q'u Israeel q'u'l atil tu q'u tenam q'u'l si'chmotxpaalka. Tan jolol tootzajich aas ik'aol griego u Timoteo.

4 Utz aatz nichipaal tu q'u tenam, nichtal tu q'u niman tetz u Jesusus q'u mantaar q'u'l aq'ax ku' tib'eyil tu q'ul ichaj u Jesusus. A' imol q'u ansiano aas imoltu tib' tu Jerusalem.

5 Ech aatz q'u niman tetz u Jesusus, ni'xhichtaq'ax nimal ik'u'l ti' inimal u Jesusus. Utz ak'b'ichil chit nichian u tachul jun q'ii.

U topon u b'a'nla chusb'al tu Filipos

6 Unchee' elb'en u Pablo tuch' u Silas tu va'l atichka, motx paal iq'expuka vikuenta u Galaacia tuch' u Friigia. Si'chmotxpaaltal u yolb'al Tiohx tikuenta Aasia tala. Pek ye't ko'n aq'ax tzii te tu u Tioxhla Espiiritu. **7** Ech opon tu u tx'ava' Miisia. Utz si'chb'en tikuenta Bitiinia tala. Pek ye't ko'n paj aq'ax tzii te tu u Tioxhla Espiiritu tetz u Jesusus.

8 Ech motx teko'n paal iq'expuka u Miisia utz, b'enku' tu u tenam Troas. **9** Utz aatz i'an tu ma'l u aq'b'al, k'uchax ma'l visioon tu u Pablo. Til ma'l u

vinaj txaklich siatz, aa tu Macedoonia. Utz nichijaj b'a'n'il te ech tza': —Paalen tu Macedoonia utz, loch'o'.— Texh te. **10** Ech ta'xh veet til u visioon u Pablo tzi', kub'an tek ti' aas sab'eno' tu Macedoonia. Tan nojchit u Tiohx nisik'lenb'eno' ti' en talax u b'a'nla chusb'al tzi'.^u

11 Unchee' eltekb'eno' tu Troas. Okb'eno' tu vaarko yakich'o' tu Samotraacia. Ech tu va't q'ii tuul, a' tek oponk'o' tu Neapolis. **12** Elb'eno' tzi', a' tek oponk'o' tu Filipos, u q'esal tenam tikuenta Macedoonia va'l jejlelku q'u aa Roma. Utz kaa ka'xva'l q'ii o' tzi'.

13 Unchee' aatz kub'an tu ma'l u ilanb'al q'ii, elu'lo' ti' elu'l u okeb'alop tu u tenam utz, b'eno' tzi' u nima'. Tan nichiq'ilal isik'lel Tiohx tzi'. K'uje'o' utz, qal u yolb'al Tiohx tu q'u ixoj q'u'l molich tib' tzi'.

14 Utz atich ma'l u ixoj tixo'l, Liidia ib'ii, aa Tiatira; k'ayin b'a'nla kaj b'u'j. Utz oksan iq'ii Tiohx. Ech t'okax taanima tu u kuB'aal. Itz'ich techit ixichin ti' va'l nichtal u Pablo. **15** Ech ib'an ivautiismo u ixoj tuch' kajay q'u titz'in tatzik. Utz tal tek qe ech tza': —Untz'oj nojchit in tek niman tetz u kuB'aal Jesusus netile'. Ko'taj votzotz. Atinojex quxe'.— Texhtu'. Ech b'o'tzi'mal chit kub'en i'ana.

^u **16.10** Aatz u Lucas va'l tz'ib'an u u' tza', anal nixe'ttal tu u 16.10 aas antu pe'k xamich ti' u Pablo tu kajay q'u kam paalka. Anal nital tib'.

**Vib'antu b'a'n ma'l u ixoj
atich tioxhil tx'i'li'inaj k'atza**

16 Unchee' aatz kub'ana, a' chit kub'en tu va'l niq'ilalik sik'lelik Tiohx. Ok ma'l u ixviak tu kub'ey. Atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza. Nichiq'iaan taq'o. Mam puaj nichitx'ak q'u b'aal taq'on tu viq'iane' tan, aq'onomich tzixe'. **17** Utz xamb'u b'en u ixviak qi' tzi'. Va'l iquetun taltu ech tza': —¡Aatz q'u vinaj tzi', jolol taq'onom utz, niman tetz u T'ankin Tiohx atzi! A' nital paal texo'l u b'ey tetz chitpichil tu paav.— Texhich. **18** Utz jatva'l ko'n q'ii ech nichian tzi'.

Ech tiira paal tek ik'u'l u Pablo taq'o. Ech isuchq'it tib' utz, tal tu u tioxhil tx'i'li'inaj ech tza': —¡Tu vib'ii u Jesucristo nival see aas saelaxh k'atz u ixviak tzi!— Texh te. Ech tu ko'xh unmu'k'ul eli.

19 Unchee' aatz til q'u b'aal taq'on u ixviak tzi' aas ye'xh-kani'ch ve't itx'ak tipuaj tu vi-q'iane', motx tek itxay u Pablo tuch' u Silas. Utz motx tiq'o opon vatz q'ul iq'atol tzii tu k'ayib'al. **20** Motx toksa vatz q'u q'atol tzii utz, motx tal ti' ech tza': —¡Aatz q'u vinaj Israeel tza', niko'xh-motxilak txab'kin tu kutenam tza! **21** Va'l motx ipaxsat itziil unjot chusb'al aas yit' sa'koj-i'ane' sakuk'ule' utz, sakunima. Tan o' aa Roma.— Texhtu'.

22 Ech imoltu tib' q'u tenam ti' u Pablo tuch' u Silas. Utz

q'ixax el toksa'm k'atza tu q'u q'atol tzii tzi'. Ech tal itz'u'male'. **23** Aatz ma'tich tek itz'u'mat b'a'nil, motx ex taq' ku' tu tze'. Utz talka tu u xeen tze' aas b'oono ixeel si'ane'. **24** Aatz tab'i u xeen tze' tzi' aas ech alax te, tiira a' tek ex taq'v oko'p tu tuul oko'p u tze'. Utz toksaka q'u qul tajan tiqopo'lil u seepo.

U tel u Pablo tuch' u Silas tu tze'

25 Pek aatz nik'atnajich aq'b'al, nichmotxiq'ila isik'le Tiohx u Pablo tuch' u Silas tu tze'. Utz nichib'itza u Tiohx. Tuul nichtab'in tere'n q'u preexhu. **26** Utz ye'k talche' paal ma'l mam kab'naano. Techalich b'oj it'ana'pun u tze' taq'o tuch' vixe'. Ech yakich jajpu kajay q'ul ijub'alil u tze'. Utz chitme'l q'u kadeena, qitzb'al tetz kajay q'u preexhu.

27 Unchee' k'as u xeen tze' taq'o. Utz aatz tila aas jajlich tek q'ul ijub'alil u tze', ijuu vi-ch'ich'. Si'chtekiyatz' je' tib' tala. Tan a' titz'a aas ma't tooj kajay q'u preexhu. **28** Pek qetun elu'l u Pablo, tal te ech tza': —¡Kamich a'ana! ¡Ayatz'chil je' iib' tan, atilo' tza' sukukajayil!— Texh te.

29 Ech aatz tek u xeen tze', tal ije' txijtxub'al utz, b'eno'k tu u tze'. Tuul techal iyikyolan tu xo'val. Peche' ku' vatz u Pablo tuch' u Silas. **30** Utz tiq'o elu'l tu tze'. Tal te ech tza': —Chaj vinaj, ¿kam sunb'ane' ech sachitp'in tu q'ul unpaav?— Texhtu'.

31 Tal u Pablo tuch' u Silas te ech tza': —Nima u kuB'aal Jesucristo, ech sachitp'axh tu q'ul apaav. Echat q'ul iitz'in aatzik atil taatib'al majte.— Texh te. **32** Ech tal u yolb'al Tiohx te tuch' tu kajay q'u titz'in tatzik tu tatib'al.

33 Utz aatz i'an u xeen tze' tu u aq'b'al tzi', itx'aa q'u tak'onb'e'm u Pablo tuch' u Silas va'l ak'on tu q'u tokeb'al tz'u'm. Ech yakich tek ib'an ivautiismo tuch' q'u titz'in tatzik tu tatib'al.

34 Unchee' toksa vatz meexha utz, taq' techb'ub'al u Pablo tuch' u Silas tu totzotz. Techalich itxuq'txun tuch' kajay q'u titz'in tatzik tu tatib'al tan, inima u Tiohx.^v

U telb'en u Pablo tuch' u Silas tu Filipos

35 Unchee' aatz tek q'ala'm, ichaj b'en unjolol polesi'y q'u q'atol tzii xe' u xeen tze'. Ex tal te ech te tza': —Chajpu q'u vinaj chi.— Texh te.

36 Aatz tek u xeen tze' tan, tal tu u Pablo ech tza': —Ulyu iyol q'u q'atol tzii aas sachajp'ex. Ech sa'tekveeti sab'enex. B'a'n eb'ena'.— Texh te.

37 Pek aatz u Pablo, tal ko'n tu q'u polesi'y ech tza': —Vatz tenam tz'u'malo' eet utz, ye'xhkam b'oj alax qe kam chaj ti'. Ye't tx'olax kunujul taq'ku'o'

tu tze' utz, aal b'ennajo' aa Roma. Ech kantun' sako'xhijutzi kuchajpe' nitxume'. Pek uloj oj echi utz, a' su'leesano'.— Texh u Pablo.

38 Unchee' aatz tek q'u polesi'y, ex tal q'u yol tu q'u q'atol tzii. Utz aatz tab'ita' aas b'ennaj pe'ks aa Roma u Pablo tuch' u Silas, motx xo'v je' ti'. **39** Ech opon tek vatz u Pablo tuch' u Silas. Motx ex ijaj b'a'nil te. Tiq'o elu'l tu tze' utz, tal te aas samotxelb'en tu u tenam tzi'.

40 Unchee' aatz elu'l u Pablo tuch' u Silas tu tze', motx b'en otzotz xe' u Liidia. Utz imol tib' tuch' q'u niman tetz u Jesusus. Taq' nimal ik'u'l, ech eltekb'en tzi'.

U topon u b'a'nla chusb'al tu Tesaloonica

17 **1** Unchee' motx paal tu q'u tenam, u Amfiipolis tuch' Apoloonia, ech tek opon tu Tesaloonica. Tan atich ma'l atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tzi'. **2** Utz b'en u Pablo tu u atib'al tzi' tan, ech nal chit nichiane'. Utz oxva'l ilanb'al q'ii nichiyol u yolb'al Tiohx latzi'. **3** Nichik'uch vinujul te, kam va'l nital u Yolb'al Tiohx. Nichtale' aas ministeer chit ikam viTxaaom u Tiohx. Pek saq'aav-itz'pu je' xo'l q'u kamnaj. Ech nichtal te tza':

^v **16.34** Ech ixet' q'u niman tetz u Jesusus tu u tenam Filipos tikuenta Macedoonia tzi'. Xamtel tuul, itz'ib'a b'en ma'l u' u Pablo tzixet' aas sib'alich tek ixaaene'.

—Aatz u Jesusus va'l nunpaxsa talax itziul sete tza' tan, a' u viTxaanom u Tiohx.—
Texh te.

4 Ech inima u Jesusus unjolol aanima. Utz imolo tek tib' tuch' u Pablo tuch' u Silas. Sib'al q'u griego q'u'l xo'van Tiohx, niman majte. Antu sib'la ixoj, aya' q'u'l atich talche'.^w

5 Unchee' aatz unjot q'u Israeel q'u'l ye't nimani, motx chi'on taanima. Ech imolo tib' tuch' unjolol q'u vinaj q'u'l ta'xh tatib'al tulaj b'ey, tulaj k'ayib'al; yi'sa' aq'on. Jolol maalola chaj aanima. Ech imol ma'l mam tenam. Utz ilak ma'l mam txab'kin. Motx ex tokeb'e otzotz xe' ma'l u vinaj, Jasoon ib'ii. A' si'chentiq'o elu'l u Pablo tuch' u Silas vatz q'u tenam tala. 6 Pek ye't motx ichab'a. Ech a' tek tiq'o k'asu'l u Jasoon tuch' unjot q'u niman tetz u Jesusus. Utz ex taq' vatz q'u q'atol tzii. Qetu'm chit motx taltu ech tza': —iMotx ulyu q'u vinaj tza' q'ul til ko'xh niteesav aanima tu b'ey tu u vatz tx'ava' tza'! 7 K'ulaxyu tu u Jasoon tzi'. Utz sikajayil chitu' ye' motx isa' q'u mantaar aq'el tu u ijlenal Cesar. A' nimotxtale'

aas atil va't ijlenal, Jesusus ib'ii chi.— Texhtu'.

8 Ech ilak tib' q'u q'atb'al tzii tuch' q'u aanima tu u tenam aas tab'i q'u kam tzi'. 9 Pek aatz u Jasoon tuch' q'ul imol, ichooka ifianza. Ech motx ichajpe'.^x

Vipax itziul u b'a'nla chusb'al tu Berea

10 Unchee' aatz q'u niman tetz u Jesusus, oora tek ichaj b'en u Pablo tuch' u Silas tu u aq'b'al tzi'. Ichaj b'en tu Berea.

Aatz motx opon tu Berea, motx b'en tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tetz q'u Israeel. 11 Utz maasich tzak'kin q'u aa Berea vatz q'u aa Tesaloonica tan, aya'l chit ik'u'l motx ik'ul u yolb'al Tiohx. Jun chit q'ii nichipich'u u Yolb'al Tiohx. A' nichmotxisaji nojchixh ech nitale' va'l ma'tich talax te tu u Pablo tuch' u Silas. 12 Ech sib'al q'u Israeel niman u Jesusus. Antu q'u ixoj griego q'u'l atich talche' tuch' sib'al vinaj.

13 Pek tab'i q'u Israeel q'u'l atich tu Tesaloonica aas atich u Pablo tu Berea ti' talax u yolb'al Tiohx. Motx b'en tzi'. Ex paj ilak txab'kin xo'l tenam.

^w 17.4 Ech ixet' q'u niman tetz u Jesusus tu u tenam Tesaloonica tzi'. Junal griego iyolb'al q'u'l oknaj ti' u tuq'ayb'al q'u Israeel. Pek, tab'i u b'a'nla chusb'al tu u Pablo utz, ech motx ok ti' inimal u Jesusus. Utz ech itz'ib'a b'en ka'va'l u' u Pablo tzixe'. Aya' va'l B'axa U' Tu Tesaloonica tuch' u Ka'b' U' Tu Tesaloonica.

^x 17.9 Aatz u yol "fianza" tu kastiya, echa' ma'j multa nitoksa u juees ti' ma'j ataj paav. Niq'aavixsal u puaj oj nimal u juees.

14 Ech aatz q'u niman tetz u Jesus tan, oora ichaj b'en u Pablo tzi' mar. Pek a' texh kaaka u Silas tuch' u Timoteo. 15 Aatz q'u vinaj q'u'l iq'on b'en u Pablo, a' ex taq'vuka tu u tenam Atenas. Ech motx q'aavi. Utz tal k'asu'l u Pablo ti' aas nal ko'xh topon u Silas tuch' u Timoteo tzixe'.

Vipax itziuil u b'a'nla chusb'al tu Atenas

16 Unchee' tuul ko'xh nich-ich'ian u Pablo tu Atenas, tila aas a' chit ninima q'u b'anich tioxh u mam tenam. Ech tiira txumun taanxelal taq'o. 17 Ech jun q'ii nichitxay tib' tu yol tuch' q'u Israeel tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar tuch' q'u griego xo'van Tioxh majte. Utz echat ko'xh nichian tu k'ayib'al xo'l q'u aanima.

18 Unchee' xe't itxay tib' u Pablo tu yol tuch' unjolol q'u mamaj aa txumb'al majte. Aya'

q'u'l epicuureos vichusb'al. Utz atia estooico. Ech at tixo'l nichalon ti' u Pablo ech tza': —¿Kan tal vantzi' tuch' tzaj iyol atzi'?— Chia. Utz at nichalon: —Texh paxsan itziil unjot q'u tioxh aas anal cheeya.— Texhtu'. Tan axhib'i a' nichipaxsa talax itziuil u b'a'nla chusb'al te ti' u Jesus tuch' ti' u q'aavitz'pichil tika'paj.^y

19 Unchee' ech tiq'ot b'en u Pablo tu ma'l u estaadio Aeroopago ib'ii. Aya' va'l nich-motximolvu tib'. Ech ich'otit te ech tza': —¿Satz veeti saqab'i b'ioj kam chit b'anel tu u chusb'al va'l naale' tzi'?^z 20 Tan aatz q'u kam naale' tzi', tiira paarten anaxh niqab'i. Echtzixe't a' kusa' saqootzaji u tokeb'al.— Texh te. 21 Tan kam koj va't nichmotxtitz'a q'u aa Atenas tuch' q'u puera aanima atich tzi', pek ta'xhich isa' tab'il va'toj ak' kam.

^y 17.18 Aatz u tenam Atenas nital tza', a'ich ma'l u mam tenam va'l atichku u ijlenal tikuenta Grecia tu u tiempo aas uch u ch'a'o tikuenta u Alejandro el Magno. Aya' ma'l u aa ch'a'ola vinaj va'l ole' ti' isub'lu q'u mamaj ijlenal kajayil tikuenta Aasia, tikuenta Europa tuch' tikuenta Iindia. Ech ma'l 300 ya'b' i'an u mam q'esar tenam u Grecia tu u vatz amlika tx'ava' tza'. A' motx txakb'a'n u yolb'al griego. A'ich u yolb'al va'l officiaal. Ech toke' tu yolb'al griego tz'ib'alik u viAk'la Txumb'al U Tioxh (Nuevo Testamento). Aatz tu Atenas, a' atichku q'u mamaj aa txumb'al tuul. Latzi' va'l iq'omichku iyak'il q'ul ichusb'al q'u filosofo echa' u Soocrates, u Platoon tuch' u Aristoteles. Pek tiira ye'xh b'oj u Tioxh sik'u'l va'l aye'n tu Amlika. Tan paarten q'ul itioxh. Ech tiira paarten u Tioxh siatz va'l nictal u Pablo te.

^z 17.19 Aatz u b'ii Aeroopago, a' nik'asku'l ti' vib'ii ma'l u b'anich tioxh tetz ch'a'o va'l “Ares” ib'ii tu yolb'al griego. Utz “Martes” ib'ii tu u yolb'al latiín.

22 Unchee' txake' tek u Pablo tixo'l tu u Aeroopago utz, tal te ech tza':

—Vinaj aa Atenas, vetvilla' aas tiira ex aa uq'ayb'al se-kajayil. 23 Tan vetpaalvillu q'ul enachb'al. Utz vetvil ma'l u nachb'al tz'ib'amal ma'l u tz'ib' siatz ech tza': «NACHB'AL TETZ U TIOXH VA'L YE' OOTZAJIMAL.» Chia. Neq'ila esik'le k'uxh ye' etootzaj. Utz a' u Tiohx va'l nival sete cheel tza'. 24 Aya' u Tiohx va'l b'an-onnaj tetz u vatz amlika tx'ava' tza' tuch' kajay q'u kam atil tuul. A' viB'aal u vatz amlika tx'ava'. Echtzixe't sa'-kojjeje' tu ma'j otzotz aas ib'ano'm aanima. 25 Taq'oni-b'al koj iq'ab' ma'j aanima so'oksan iq'ii. Kam koj nisavsa. Tan aal a' va'l niaq'on kutiichajil sukukajayil. A' niaq'on quulab'. Utz a' niaq'on q'u kam kajayil.

26 A' tz'ajon u b'axa vinaj. K'atz ko'n ma'l vinaj vet'elku tiil kajay q'u aanima q'u'l atil tu u vatz amlika tx'ava' tza'. Utz a' oksan itxolb'alil q'u tenam. A' alonnaj tetz jank'al samotxpaali'ane' utz, til samotx-jeje'ka. 27 Ech samotxichok Tiohx. K'uxh echa' matxumal ichokle' si'ane', loq' sichab'a. Tan tzian koj elnaj u Tiohx sukuk'atza sukujununil. 28 Tan iq'aq'al u Tiohx k'uxh itz'lelo', nikuyikune' utz, atilo'. Nojchit echi va'l nital ma'l u yol alél tu

q'ul e aa txumb'al ech tza': «O' itu'xh ixalam u Tiohx.» Chia.

29 Utz a' chitu'. O' itu'xh ixalam Tiohx. Ech ye' ko'xh qitz'a aas ech u Tiohx a' q'u b'anich tioxh q'u'l b'a'nla q'an ch'ich'. Tan yit' a' koj. B'a'nla saj ch'ich' koj. B'a'nla k'oxich sivan koj. Utz ech ko'n koj a' ma'j kam aas cheesamal ko'n iveet titxumb'al ma'j aanima.

30 Tan aatz u Tiohx vetipaa-salka u tiempo echil tzi', va'l ye't ootzajil u Tiohx tuul. Pek aatz cheel, nitektale' aas samotx-ik'axa q'ul ipaav kajay q'u aanima tu kajay u vatz amlika tx'ava'. 31 Tan b'anel tek ti' ma'l u q'ii taq'o aas tu chit ijikomal su'litx'ol inujul kajay q'u aanima tu u vatz amlika tx'ava'. A' sab'anon taq'o u Vinaj va'l a' oksan tijle'm. Tan toksa iq'ii vatz tenam ti' u q'aavtitz'pu je' xo'l q'u kamnaj.— Texh u Pablo.

32 Unchee' ta'xh tab'i aas sa-q'aavitz'pu q'u kamnaj tika'paj, atia nichte'ko'n motxb'anb'en ti'. Utz atia alon te ech tza': —Tunpat laqab'i q'u'l naale' tzi'.— Texh te.

33 Ech eltekk'asu'l u Pablo tixo'l. 34 Pek atich unjolol majte, inima u Jesusu. Ech imolo tek tib' tuch' u Pablo. Utz atich ma'l u vinaj tixo'l q'u'l nimani tzi', Dionisiis ib'ii, ma'l tu q'u q'atol tzii tu Atenas. Utz antich va't u ixoj majte Daamaris ib'ii.

U topon u b'a'nla chusb'al
tu Corinto

18 1 Unchee' xamtich tek ti' q'u kam tzi', elb'en u Pablo tu Atenas utz, b'en tu Corinto. 2 Utz ichab'a tib' tuch' ma'l u Israeel tzi', Aquila, aa tikuenta Ponto. Analich ko'xh ik'asu'l tu Itaalaa. A'ich imol u Priscila, u tixoj. Tan aatz u Claudio, u ijlenal tu Roma, teesa ma'l mantaar aas saelk'asu'l q'u Israeel tu vitenam.

Ech opon u Pablo tzixe'. Ex iq'ila. 3 Utz yakich atinojka tzixe'. Elaich ko'n q'u taq'on. Ech ela tek nichmotxtaq'onine'. Tan b'ano atib'al nichiane' aya' q'u'l b'u'ji'.

4 Utz jun ilanb'al q'ii, nichichus u yolb'al Tioxh u Pablo tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. A' nichib'an ya'l tok u b'a'nla chusb'al tivi' q'u Israeel tuch' q'u griego.

5 Unchee' eltekk'asu'l u Silas tuch' u Timoteo tu Macedoonia utz, opon tu Corinto. Ta'xh uli utz, tila aas tiira oknaj u Pablo ti' ipaxsal itziil u yolb'al Tioxh. Nichi'an ya'l tok tivi' q'u Israeel aas a' viTxaaom u Tioxh u Jesusus.

6 Pek aatz q'u Israeel, motx ko'n iq'e'b'a' tib'. Utz nichiyogq'one'. Ech ilit'i'yu toksa'm u Pablo siatz. Utz tal te ech tza':

—Ex atko'xh ataj paav oj laku' u choob'al paav seti'. Ye'k lo'ok vjtzil seti'. Pek aatz cheel, ma't'in xo'l q'u puera aanima.— Texh te.

7 Ech elk'asu'l u Pablo tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar utz, b'en otzotz xe' ma'l u vinaj, Tiicio Justo ib'ii, xo'van Tioxh. Anko'xh atichku tatib'al txala u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar.

8 Unchee' aatz u Crispo, u q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar, inima u kuB'aal, tuch' tixoj ik'aol ime'al kajayil. Utz sib'al q'u aa Corinto ab'in u b'a'nla chusb'al utz, nichinima. Utz nichmotxib'an ivautiismo.^a

9 Unchee' aatz u kuB'aal, iq'ila u Pablo tu ma'l visioon tu aq'b'al. Tal te ech tza': —Ye' ko'xh xo'vaxh. Al u b'a'nla chusb'al. Ye' ya'axh ti' talaxe'.

10 Tan atilin sak'atza. Utz ye'xh-ab'il ko'xh si'an iq'ab' sai' aas si'an see. Tan kaana aanima sab'ens niman vetz tu u tenam tza'.— Texh te.

11 Ech ma'l ya'b' tuch' un-nik'amte i'an u Pablo tu Corinto. Nichichusun ti' u yolb'al Tioxh.

12 Unchee' aatz i'ana, a' chit gobernadoorich u Galioon tu Acaya, motx i'an ma'l iatz q'u Israeel ti' ixochax u Pablo. Tiq'o' b'en tu u q'atb'al tzii. 13 Utz motx tal tu u Galioon ech tza':

^a 18.8 Ech ixet' q'u niman tetz u Jesusus tu u tenam Corinto tzi', tikuenta Acaya, xo'l q'u griego. Xamtel tuul, itz'ib'a b'en ka'va'l u' u Pablo tzixe'. A' q'u u' itz'ib'a b'en u Pablo u B'axa tuch' u Ka'b' U' Tu Corinto.

—Aatz u vinaj tzi', niya'lu aanima ti' toksal iq'ii Tiohx. Utz yit' b'a'n koj vatz u kumantaar aas ech toksal iq'ii u Tiohx saku-b'ane' tzi'.— Texh te.

14 Utz si'chyonon u Pablo tala, pek tal u governadoor tu q'u Israeel ech tza': —Kam koj chit ma'j mam paav veti'anla' u vinaj tzi', ma'j koj yatz'o'm veti'ana, b'a'ntan ye' koj suntx'ol enujul. 15 Pek iltaj sevatz oj ti' ko'n unjoloj yol, ti' ko'n ma'j b'ii utz, ti' ko'n q'ul emantaar. Tan yu'nsa' suntx'ol inujul q'u kam tzi'.— Texh te. 16 Ech ipaasat elu'l ti' q'atb'al tzii.

17 Unchee' aatz q'u griego, motx itxay u Soostenes tu k'a'nal, va'l q'esala tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Utz nichmotxiq'os vatz u q'atb'al tzii. Pek kam koj nichtal u Galioon.

18 Unchee' sib' tere'n tiempo i'an u Pablo tzi'. Ech k'astek'ul. Ikaasaka q'u niman tetz u Jesuus. Okb'en tu vaarko yakich tu Siiria. A'ich imol u Priscila tuch' u Aquila.

Aatz opon tu Cencrea, it'uri ivi'. Techlal aas itzojpi ma'l viyol taq' iqu' tuul vatz Tiohx. Ech oktekb'en tu vaarko.^b 19 Aatz motx opon tu Eefeso. Ijatx tib' tuch' u Aquila tuch' u Priscila tzi'.

Utz b'en u Pablo tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Ech nichitxay tib' tu yol ti' u b'a'nla chusb'al tuch' q'u Israeel. 20 Aatz q'u Israeel, ijaj b'a'nil te

aas sa'atin b'itoy tzixe'. Pek ye't ko'n isa'a u Pablo. 21 Utz ikaasako'nka. Tal te ech tza':

—Ministeer se'nvil u nimla q'ii va'l si'an tu Jerusaleen. Tunpajte laq'aavu'lin tzexe' oj li'an txumb'al Tiohx.— Texh te. Ech elk'asu'l tu Eefeso. Okb'en tu vaarko.

22 Unchee' aatz tek opon tu Cesarea, b'en tu Jerusaleen. Ex iq'ila q'u niman tetz u Jesuus latzi'. Ech tek ib'en tu Antioquia.

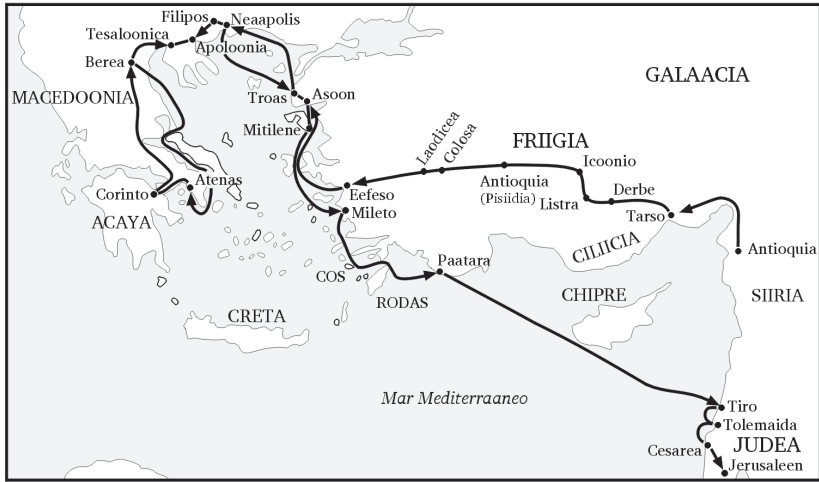
Vitoxpaj ib'en u Pablo ti' en ipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al

23 Aatz nimalich tek tiempo tatin tzi', k'astek'ul. Tzi'tzoch ib'en ti' junun q'u tenam tikuenta Galaacia i'ana, tuch' tu Friigia. A' nichitxakb'a'ka k'atz Tiohx b'a'nil q'u niman tetz u Jesuus.

U taltu u yolb'al Tiohx u Apolos tu Eefeso

24 Unchee' tuul opon ma'l u Israeel tu Eefeso, Apolos ib'ii. A' itz'pinajichku tu Alejandria. Ma'l vinaj aq'el ivi' iyolone'. Tiira tek' tootzaj u Yolb'al Tiohx va'l tz'ib'amalka. 25 Tan ma'tich ichusax ti' u atinchil k'atz u kuB'aal Jesuus. Ech tuch' chit taanima nichiane'. Illel chit iyolone'. Vatzsaj chit nichichusun ti' u Jesuus, k'uxh ta'xh tootzaj u vautiismo tu a' va'l nichtal u Xhan. 26 Ech techalich ixamlil xe't iyolon tu u atib'al

^b 18.18 Choktaj u Números 6.50.

Q'u tx'ava' paalku u Pablo tu vitoxpaj ib'en
 ti' ipaxsal itziil u yolb'al Tiohx
 53 — 57 m.t.J.

Hechos 18.23—21.17

chusb'al tetz u o'tla mantaar.
 Ech aatz tab'i u Aquila tuch' u
 Priscila, isik'le echil tzi' utz,
 motx tal tere'n te kam chit b'anel
 tu u b'a'nla chusb'al.

27 Unchee' tachva b'enchil u
 Apolos tikuenta Acaya. Utz
 aq'ax nimal ik'u'l tu q'u niman
 tetz u Jesusus aas sab'eni. Motx
 itz'ib'a b'en ma'l u' xe' q'u
 niman tetz u Jesusus tzi' aas sa-
 motxik'ule'. Ech aatz oponi,
 mam locho'm i'an tu q'u
 aanima q'u'l tib'a'n'il Tiohx
 ma'tich motx inimat u Jesusus.

28 Tan aatz u Apolos, tuch'
 chit xamlil nichitzaq'b'e q'u
 Israeel vatz tenam. Ech
 ye'xhkam nichitx'olax itzaq'b'el
 tu q'u Israeel. Tan a' nich-
 itxakb'a' va'l nichtal u Yolb'al
 Tiohx aas nojchit a' viTxaom u
 Tiohx u Jesusus.

Viq'aavopon u Pablo tu Eefeso

19 1 Unchee' tuul ko'xh
 atich u Apolos tu
 Corinto tixuenta u Acaya, tuul
 paal u Pablo tu q'u tenam vi'aj
 q'u muunte. Opon tu Eefeso. Utz
 til unjolol niman tetz u Jesusus
 tzi'. 2 Utz tal te ech tza': —¿Ok
 tzik u Tioxhla Espiiritu sek'atza
 aas enima u Jesusus?— Texh te.

Utz alax te ech tza': —Niko'xh
 nikojqab'i oj atil Tioxhla
 Espiiritu.— Texh te.

3 Utz tal paj u Pablo te ech
 tza': —¿Kam vautiismo b'anel
 setaq'o unchee'?— Texh te.

Motx tzaq'b'u ech tza': —A'
 b'anel u vautiismo qaq'o va'l tal
 u Xhan.— Texh te.

4 Tal u Pablo te ech tza':
 —I'an vautisaar aanima u Xhan
 tu a', techlal ik'axal paav. Utz

nichtal tu q'u aanima aas a' samotxinima ma'l va'l su'ulka ti'. Utz a' nital u Jesusus, viTxaaom u Tiohx.— Texh te.

5 Ech ta'xh tab'i u yol q'u aanima tzi', motx i'an ivautiismo tib'ii u kuB'aal Jesusus. 6 Ech taq' je' iq'ab' u Pablo tivi' utz, ok u Tioxhla Espiiritu k'atza. Ech nichtekiyolon tunjot yolb'al. Utz tal unjolol yol majte, aya' q'u'l nital u Tiohx. 7 Utz kab'laal vinaj ixaan sikajayil.^c

8 Unchee' nichib'en u Pablo tu u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Oxva'l ich' atin tzi' iq'omich chit ixamlil ti' talax u yolb'al Tiohx. Nichitxay tib' tu yol tuch' q'u aa uq'ayb'al. Utz nichian ya'l ti' toksal yol tivi' q'u aanima aas sinima viQ'esalail u Tiohx.

9 Pek itiib'ixsa je' taanima unjolol. Ye't nimani. Utz vatz q'u tenam motx ko'n tal tz'ejb'al yol ti' u chusb'al, aya' u B'a'nla B'ey. Ech el tek u Pablo tixo'l. Utz teesa q'u niman tetz u Jesusus majte. Ech jun q'ii nichitxay tib' tu yol ti' u b'a'nla chusb'al tu ma'l u otzotz tetz ma'l u vinaj Tiranno ib'ii.

10 Ech i'an tzi' tu ka'va'l ya'b'. Ech kajay q'u aanima tikuenta Aasia ab'in viyolb'al u kuB'aal Jesusus k'uxh Israeel utz, k'uxh griego majte.

11 Unchee' mamaj txaichil nichian u Tiohx tiq'ab' u Pablo.

12 Nichian b'a'n q'u ya'v tuch' ko'xhtu' nitiq'ol opon ma'j q'u b'u'j tzixe' oj ma'j oksa'm q'u'l ma't ikanax ok tu u Pablo. Yak eloj q'u yaab'il taq'o. Utz yak eloj q'u tioxhil tx'i'li'inaj majte.

13-14 Pek atich unjolol q'u Israeel, til chaj ko'xh nichpaalka, nichteesa tioxhil tx'i'li'inaj k'atz aanima majte. Aya' jujva'l q'ul ik'aol ma'l u vinaj Eceva ib'ii, q'esal oksan yol vatz Tiohx aas nitale'. Ech motx ichuli ib'anb'el vib'ii u kuB'aal Jesusus ti' tojchal el tioxhil tx'i'li'inaj. Ech nichtal tza': —Nivojche'laxh tib'ii u Jesusus va'l nipaxsa itziil u Pablo.— Texh tu q'u tioxhil tx'i'li'inaj.

15 Pek tzaq'b'u ko'n u tioxhil tx'i'li'inaj titzi' u vinaj utz, tala: —Vootzajle u Jesusus. Utz vootzajle u Pablo. Pek aatz ex, ¿ab'il ex netale'?— Texhtu'.

16 Ech aatz u vinaj va'l atich ok tioxhil tx'i'li'inaj k'atza tzi', yuq'pu ti' q'u vinaj. Utz isub'a. Iq'ixe'l toksa'm k'atza. Ech t'u'lich teku'en utz, ak'onnaj tek majte aas motx ooj k'asu'l tzi'.

17 Ech tiira pax chit itziil u kam vatz kajay q'u aanima, q'u'l jejlich tu Eefeso, q'u Israeel tuch' q'u griego. Utz motx ok xo'val k'atza. Ech techalich tek tok iq'ii

^c 19.7 Ech ixet' q'u niman tetz u Jesusus tu u tenam Eefeso tikuenta Aasia tzi'. Sib'al tiempo i'an u Pablo tzi'. Ichus q'u niman tetz u Jesusus b'a'nil. Xamtel tuul, itz'ib'a b'en ma'l u' u Pablo tzixe'. Aya' Q'u Niman Tetz U Jesusus Tu Eefeso.

vib'ii u kuB'aal Jesusu tu q'u kam uchi tzi'. **18** Utz sib'al q'u'l nichmotxniman, motx ul tal q'ul ipaav. Nichtal vatz q'u aanima kam q'u'l ye'xtxoj b'anel taq'o.

19 Echat ko'xh q'u'l nich'an istan majte, motx tiq'o ul q'u tu', chusb'al tetz istan. Utz motx itz'e'sa vatz q'u tenam. B'anax ti' vija'mel q'u u' tz'e'i tzi' utz, 50,000 ija'mel aq'onib'al q'ii elko'p. **20** Ech tiira techalich tek ipax paal viyolb'al u kuB'aal Jesusu. Tan ni'xhina'vit viq'aq'al k'atz q'u niman tetz.

U titz'at b'enchil u Pablo tu Roma

21 Unchee' aatz ma'tich tek ipaal q'u kam tzi', titz'a u Pablo tu taanima aas sab'en tikuenta Macedoonia tuch' tu Acaya. Utz ech tek sab'en tu Jerusaleen. Utz tal ech tza' majte: —Xamtel ministeer se'enin tu Roma aas ma't vatin b'oj tu Jerusaleen.— Texhtu'. **22** Ech ichaj b'en ka'va'l q'u lochol tetz tu Macedoonia. A' ichaj u Timoteo tuch' u Erasto. Pek ech koj u Pablo tan, kaaka b'iit tikuenta Aasia.

U mam txab'kin uch tu Eefeso

23 Unchee' aatz i'an tu u tiempo tzi', uch ma'l mam txab'kin tu Eefeso ti' u B'a'nla B'ey. **24** A' xe'tixsan ma'l u txaq'ol ch'ich', Demeetrio ib'ii. Tan mam puaj nichitx'ak tuch' q'u taq'onom. A' nich'an talaj ivatzib'al u tatib'al u b'anich tioxh va'l Diana. **25** Ech imol tib' tuch' tere'n q'u tetz txaq'ol

ch'ich'il utz, tal te ech tza': —Vinaj, etootzajle aas a' nicheek tx'iib'al kuq'ii tu u qaq'on tza'. **26** Pek netile' utz, netab'i aas ma'xh teesalka sib'al aanima u Pablo tzi'. Ole'y ti' toksal yol tivi'. Tan nitale' aas yit' tioxh koj q'u'l ib'ano'm ko'n aanima. Utz yit' ta'n ko'n koj tu Eefeso nitalva tza', pek nital tikuenta Aasia kajayil. **27** Utz tilayol oj lasotz u kuk'a'y tza'. Utz ta'n ko'nkoxhtu', pek ye'kan oj texh tatin u tatib'al u nimla tioxh Diana vatz q'u aanima li'ana. Utz la'tekxe'tib'ajax ku' u talchu u kutioxh. Tan aal a' chit oknaj iq'ii tu kajay q'u aa Aasia tuch' tu u vatz amlika tx'ava' kajayil.— Texhtu'.

28 Ech ta'xh tab'i u yol q'u vinaj tza', motx pultu taanima tu k'a'nal. Utz getu'm chit taltu ech tza': —¡Techal u Diana, vitioxh q'u aa Eefeso!— Texhtu'. **29** Ech lakpu q'u tenam. Motx i'an mam txab'kin utz, b'eno'k tu ma'l u atib'al tetz chusb'al. Utz iqini elu'l q'ul imol u Pablo tzi'. Aya' u Gayo tuch' u Aristarco, q'u'l aa Macedoonia.

30 Ech a'ich isa' u Pablo, si'choko'p tu va'l molichku tib' q'u tenam tala. Pek ye't aq'ax tzi' te tu q'u niman tetz u Jesusu.

31 Atich unjolol q'u aa Aasia majte atil tijle'm, tamiigoich u Pablo utz, tal talax opon te aas ye'k se'nik'uch tib' tu u molb'alib'.

32 Utz aatz q'u aanima molich tib' tzi', jolol sotznajich ik'u'l.

Tan atia va'len nichiqetu talaxe' utz, at unjolte paarten nictale'. Utz sib'al ye' tootzaj kam toke' atich opon tu u molb'alib' tzi'.

33 Ech toksa ma'l u vinaj q'u Israeel vatz q'u tenam, Alejandro ib'ii. Ichajo'k ti' talaxe' kam tok u moli'b'. Ech si'chtekyolon u Alejandro xo'l q'u tenam. I'an xheenya tiq'ab' aas su'uch tz'ine'chil. Utz samotxteesa tib' q'u Israeel tuul tala. **34** Pek ta'xh ilaxi aas Israeelich, aal ko'n motx q'eq'un q'u aanima. Ech nictal tza': —i'Techal u Diana, vitioxh q'u aa Eefeso!— Chia. Ka'va'l oora ech nictal tzi'.

35 Unchee' a' tek ole' ti' iku' ik'a'nal q'u aanima u aa tz'ib' tu u tenam. Tan tal te ech tza': —Vinaj aa Eefeso, ab'il koj ma'j aanima ye' ootzajin tetz aas o' xeen tetz u tatib'al u nimla tioxh Diana. Utz o' xeen tetz vi-vatzib'al va'l a' ku'naj'ul tu amlika.^d **36** Ye'xhab'il ko'xh sa'alón aas: «Yit' i.» Chaj koj.

Echtzixe't a' inujul aas saku' ek'a'nal. Utz ye' ko'xh kam eb'an tu ooje'l. **37** Tan vetko'xhetaq'o ul q'u vinaj tza' tzi'. Utz ye'k txaal'a kam ni'an tu u tatib'al u kutioxh. Utz ye'xhkam niyoq' u kutioxh majte. **38** Pek oj atil ich'a'o u Demeetrio tuch' q'u tetz txaq'ol ch'ich'il tzi', ech itxa'k atil q'atol tzi. Utz niveete' su'uch yol tuch'. Ech motx oj ixoch tib' siatz.

39 Pek oj atil chit va'toj kam setale', unchee' a' satiq'ov tib' tu ma'j jikla molb'alib'. **40** Tan xo'veb'al oj laqijle aas nikulak tenam ti' ib'anax txab'kin echa' va'l cheel tza'. Utz ¿kam tek laqala oj lach'otil qe kam tok u txab'kin tzi'?— Texhtu'. **41** Ech ta'xh veet tal q'u kam u aa tz'ib' tza', ichaj b'en u mam tenam.

U taq'ax nimal ik'u'l q'u niman tetz u Jesus tikuenta Macedoonia tuch' tikuenta Grecia

20 **1** Unchee' aatz ma'tich tek iya' u txab'kin tzi', aatz u Pablo, isik'le q'u niman tetz u Jesus k'atza utz, taq' nimal ik'u'l. Ech b'eni, ik'aj b'en tu Macedoonia. **2** Paal tu q'u tx'ava' latzi'. Utz sib'al yol paal talka u Pablo tu q'u niman tetz u Jesus, aq'b'al nimal ik'u'l. Ech ik'aj b'en tu Grecia.

3 Aatz oxva'lich tek ich' tatin tzi'. Si'ch'okb'en tu u vaarko va'l yak tu Siiria tala. Pek tab'i u Pablo aas nich'i'an ik'u'l q'u Israeel ti'. Ech taq' tek ku' tib'eyil aas vatz tx'ava' ib'ena' saq'aavb'en tikuenta Macedoonia. **4** Ech b'eni, a'ich imol u Soopater, vik'aol u Pirro, u aa Berea. Antu u Aristarco tuch' u Segundo q'u'l aa Tesaloonica. Antu u Gayo aa Derbe tuch' u Timoteo. Antu u Tiiquico tuch' u Troofimo, q'u aa Aasia. **5** Motx b'axab' b'en q'u

^d **19.35** Aatz u b'anich tioxh Diana vatz q'u aanima, a' chajon va't u q'esal tioxh va'l Juupiter aas nitale'.

vinaj tzi' utz, ich'ia qopon tu Troas.

6 Unchee' k'asu'lo' tu Filipos aas paal u nimla q'ii Tx'a'b'al Kaxhlaan Tx'ix Ye'k Itx'amil. Tu vaarko k'asku'lo'. Ech tu u to'va' q'ii kumolov qib' tuch' tu Troas. Utz jujva'l q'ii kub'an tzi'.

Vikaasat q'u niman tetz u Jesusu u Pablo tu Troas

7 Unchee' aatz tu u b'axa q'ii tetz u xhemaana, kumol qib' tuch' q'u niman tetz u Jesusu ti' ijatxax u kaxhlaan tx'ix. Utz chusun u Pablo tu xo'l. Pek sib' chit tuul vichusun u Pablo i'ana, opon nal ko'xh nik'a aq'b'al tuul. Tan ech tek q'ejal si'chk'asu'l. **8** Utz kaanaich b'oj txijtxub'al atich tu u toxva' chup atib'al va'l molichku qib'. **9** Utz k'ujlich ma'l u xiak tzi' ventaana, Euutico ib'ii. Pek txaypu tu ma'l mam vata'm tan, axhib'i sib' chit tuul vichusun u Pablo. Ech sub'ax tu vata'm utz, chajpu k'asu'l tu u toxva' chup. Kamnajich teku'en aas ul lakaxoj. **10** Ech iku'l u Pablo k'atza. Iq'alu utz, tal ech tza': —Ye' ko'xh xo'vex tan, jitz'lele atzi'!— Texhtu'.

11-12 Ech motx iq'aavje' tu u toxva' ichup u atib'al. A' imol u xiak va'l chajpi, itz'lel teku'en. Ech mam txuq'txunchil inach q'u niman tetz u Jesusu aas til u txaichil tzi'. Ech motx ijatx u kaxhlaan tx'ix utz, techb'u. Utz sib'al ko'n paj chusu'm i'ana, sajb'u texh tuul. Ech tek ib'ena'.

Utz iq'ol k'asu'l u xiak va'l chajpi.

Vikaasat q'u ansiano u Pablo tu Eefeso

13 Unchee' aatz o' tan, b'axab'b'eno' tu u tenam Asoon. Tu vaarko b'enk'o'. Utz paal qiq'o u Pablo tzi' tan, ma'tich talta' aas tu tajan sab'enka.

14 Ech kuk'ul qib' tuch' tu Asoon. Utz okb'en sukuk'atza tu vaarko. Ech opono' tu Mitilene.

15 Ech vi' a' paj kuk'asu'l tzi'. Utz tu va't q'ii tuul, paalo' vatz u tx'ava' Quio. Ech tu paj va't q'ii, opono' tu u toponb'al vaarko, va'l Samos ib'ii. [Kuch'exu kuvaarko tu Troguilio.] Utz ech q'ejal opono' tu Mileto. **16** Utz sako'npaal yakloj u Pablo tu Eefeso tala. Ech ye'k sab'atz tikuenta Aasia. Tan a' nich-tooje'la se'nipaasa u nimla q'ii Pentecostees tu Jerusaleen oj latx'akoni.

17 Ech ichaj k'asu'l chaj u Pablo tu Eefeso. A' tal topon q'u ansiano xo'l q'u niman tetz u Jesusu tu Mileto. **18** Ech aatz opon q'u ansiano, tal u Pablo te ech tza':

—Etootzajle kam vuntxumb'al nunb'an texo'l jatva'x tiempo vul tikuenta Aasia tza'. **19** A' chit niaq'onink'in ti' u kuB'aal Jesusu. Tuch' maanxhoil utz, tuch' oq'el atilin texo'l. Tan kam ko'n mam tza'l nipaalk'in tu vib'ant ik'u'l q'u Israeel vi'. **20** Loq' yit'i'as ye'n koj val q'u

kam sete jank'al q'u'l sa'xhtxak-un sete. Vetunchusex vatz tenam. Utz vetunchusex tulaj atib'al. **21** Nunpaxsa itziil tu q'u Israeel tuch' tu q'u puera aanima aas sik'axa ik'u'l ti' q'ul ipaav vatz Tiohx. Utz sak'uje' ik'u'l ti' u kuB'aal Jesucristo.

22 Pek aatz cheel, se'enin tu Jerusaleen. U Tioxhla Espiiritu nialon ve. Utz ye' vootzaj kam sapaalk'in tzi'. **23** Pek ta'xh vootzaj aas saku'in tu tze'. Utz sapaalin tu mam tza'l. Tan u Tioxhla Espiiritu nialon ve tu q'u tenam q'u'l nipaalk'in. **24** Pek ye'xhkam ma'j nivoksa tetz. Niko'xh a' koj tii'in ti' u vatz unq'ii unsaj. Tan tiira a' unsa' aas tuch' chit txuq'txunchil satzozpu u vaq'on ti' u Tiohx. Utz suntzozpixsa u vijle'm va'l unk'ul tu u kuB'aal Jesus ti' ipaxsal itziil u b'a'nla chusb'al tetz vi-b'a'nil u Tiohx. Ech untzozpe' va'l ni'an u aanima nitok tu t'aspichil aas opon nal tu va'l so'oponka.

25 Ech aatz cheel, vootzajle aas ye'xhab'iste ko'xh va'toj sete, sa'tere'nkojtil unvatz, jatva'l ex paalnajin tzexe' ti' ipaxsal itziil viQ'esalail u Tiohx. **26** Echtzixe't nival sete tu u q'ii cheel tza', aas ye'k unpaav seti' oj le'enex tu u choob'al paav. **27** Tan yit'i'as ma'kojunmuj u chusb'al tetz u Tiohx sete; ye'n koj val vitxum-b'al sete kajayil.

28 Echtzixe't nival sete, kuenta'ex. Utz iltaj q'u niman tetz u Jesus. Aya' q'u'l u Jesus

choonnaj tetz tuch' vikajal. Tan u Tioxhla Espiiritu oksanex tixo'l ex ilol tetz ti' u tatin vatz Tiohx. **29** Vootzajle aas su'ul sub'ul texo'l aas ma't unb'ena'. Echa' tul elq'omla lobo si'ane'. Niko'xh sa'kojikuy q'u niman tetz u Jesus. **30** Utz texo'l atko'xh sacheek je' vinaj aas kam ko'n txub'a'l satal ti' vinujul. A' isa' ib'oyto'k q'u niman tetz u Jesus ti'. **31** Echtzixe't liista'ex. Utz ulsataj sek'u'l va'l unb'an texo'l. Tu oxva'l ya'b' q'iils aq'b'al ye'xhkam nunya' ti' et'oyle', ti' taq'ax nimal ek'u'l sejununil. Utz oq'el nunb'an vatz Tiohx seti'.

32 Ech aatz cheel hermanos, nivaq'ka'ex tiq'ab' Tiohx utz, tu vib'a'nil. Aya' viyolb'al alel taq'o. Tan a' va'l atil itxumb'al ti' veyak'in k'atza. Utz a' va'l sa'aq'on kajay q'u kam sete q'u'l alel taq'o sataq' tu vitenam elnaj k'atz paav. **33** Utz etootzajle ye'xhkam vetvachva epuaj aas atich'in texo'l. Ye'xhkam vachva etoksa'm. **34** Tan tuch' unq'ab' vetaq'onin ti' ichokax q'u kam q'u'l nunsavsa tuch' q'ul unmol. **35** Unchus sete aas aq'on chit su'uchi, ech salochax q'u'l ye'k tetz. Utz nunnachpixsa sete viyol u Jesus aas tal ech tza': «Aal maas techal va'l sauch oya vatz va'l sak'ulax oya.» Chia.— Texh u Pablo.

36 Unchee' ta'xh veet tal q'u kam u Pablo tzi', peche'i utz, iq'ila sik'le Tiohx tuch' q'u ansiano. **37** Ech mamala oq'el

i'an q'u ansiano ti' sikajayil. Nichiq'alu u Pablo utz, nichitz'utz'e'. **38** Tan a' chit txumunku ti' u yol va'l tal u Pablo te aas ye'xhjatu ve't sailax iatz. Ech motx ex ichajpuka b'en u Pablo tu vaarko.

Vipaal u Pablo tu tere'n tenam

21 1 Unchee' aatz ma'tich tek kujatxtu qib' tuch' q'u ansiano, okb'eno' tu vaarko. Jikom kub'en tu u tx'ava' Cos. Utz ech q'ejal tuul, b'eno' tu u tenam Rodas. Elpajb'eno' tzi', kuk'aj b'en tu Paatara. **2** Ech qil ma'l u vaarko aal ipaal tu Feniicia sapaali. Utz ok'o' tuul ech b'eno'. **3** Utz paal qaq'ka u Chipre. A' kaak tu kumax. Utz aalich kub'en tu Siiria. Ech tek opono' tu Tiro tikuenta Siiria tan, paal taq'ka ijatz u vaarko tzi'. **4** Ech qil q'u niman tetz Jesus tzi'. Utz jujva'l q'ii kub'an tzixe'. Nichmotxtal tu u Pablo titxumb'al u Tioxhla Espiiritu aas ye'k sab'en tu Jerusalem. **5** Ech ta'xh tz'aj jujva'l q'ii qatin tzi', k'asu'lo'. Utz ul ichajpuka'o' q'u niman tetz u Jesus tzi' u tenam. A' imol tixoj tuch' ik'aol ime'al. Utz ech peche'o' tzi' a', kuq'ila sik'le Tioxh. **6** Ech motx kukaasa qib' tuch' sukujununil. Oktek'o' tu vaarko utz, motx q'aavb'en tulaj totzotz.

Vib'axab'sal talax tu u Pablo aas sapaal tu tza'l tu u Jerusalem

7 Ech qelb'en tu Tiro utz, opono' tu Tolemaida. Utz qaq' ichajlichil q'u niman tetz u Jesus latzi'. Ma'l q'ii kub'an ka tzixe'. Ech ya' tek u kupaal vi' a'. **8** Tu tek va't q'ii k'asu'lo' utz, opono' tu Cesarea xe' u Felipe, u paxsan tetz u b'a'nla chusb'al. Aya' ma'l tu jujva'l q'u lochol tetz q'ul ichaj u Jesus. Ech atino' tzixe'. **9** Utz atich kaava'l ime'al, tiira jolol ixviak. Utz nichiyolon u Tioxh titzi'.

10 Tuul ko'xh atich'o' tzi' ka'xva'l q'ii, ul ma'l u vinaj aa Judea, Agabo ib'ii. Nichiyolon Tioxh titzi'. **11** Ul tilo'. Utz itxay u k'alb'al xe'aj tuul u Pablo. Iqitz je' iq'ab' tajan tuul. Utz tal tek ech tza': —Ech nital u Tioxhla Espiiritu tza': «Ech iqitzax vib'aal u k'alb'al si'an q'u Israeel tu Jerusalem tza'. Satoksa tiq'ab' q'u puera aanima.» Chia.— Texh u Agabo.

12 Ech ta'xh qab'i u kam tzi', kujaj b'a'nil tu u Pablo tuch' q'u aa Cesarea aas ye'k sab'en tu Jerusalem.

13 Pek tzaq'b'u ko'n u Pablo ech tza': —¿Kam neb'ane' aas netoqe'? Aal ko'xh netilinsa vaanima. Tan k'ajel vib' aas yit' ta'n ko'n koj saqitzp'in, pek k'uxh sayatz'p'in tu Jerusalem

^e **21.8** Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 6.5.

^f **21.10** Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 11.28.

ti' vib'ii u kuB'aal Jesus.—
Texhtu'.

14 Ech ye't chit ole'o' ti' imajl iatz. Kuya'sa texhtu'. Utz qal tek ech tza': —I'an itxumb'al u kuB'aal.— Texho'.

15 Ech ta'xh tek paal q'u q'ii tzi', kub'an quche'. Utz b'eno' tu Jerusaleen. 16 Antu k'asu'l qi' unjolol q'u niman tetz u Jesus aa Cesarea, tuch' u Mnasoon, aa Chipre, o'tla niman tetz u Jesus. Tan a' so'-oponk'o' tzixe' tu Jerusaleen.

**Vitxaypu u Pablo tu viq'analil
u totztioxh tu Jerusaleen**

17 Unchee' aatz opono' tu Jerusaleen, ik'ul qopon q'u niman tetz u Jesus tuch' txuq'-txunchil. 18 Aatz tek ech q'ejal tuul, b'eno' tuch' u Pablo. Ex qil u Jacobo. Utz molich tib' kajay q'u ansiano. 19 Ech motx qaq' ichajlichil. Utz aatz u Pablo, tzi'tzoch chit talax junun q'u kam te i'ana, q'u'l i'an u Tiohx xo'l q'u puera aanima tikuenta.

20 Ech tokxa iq'ii Tiohx aas motx tab'i utz, tal tu u Pablo ech tza': —iMatz iilla' hermano, jatva'x ko'n mil q'u Israeel nimanya tzi'! Pek loq' a' chit ye' motx iq'i' taq'axka u o'tla mantaar. 21 Utz vetmotxtab'il unjolol kam sai'. Tan naal tu q'u Israeel q'u'l aye'n xo'l q'u puera aanima aas saelka ti' vichusb'al u Moisees. Ye'k sitzok'e'l b'iil ichi'l q'ul ik'aol utz, ye'k sisaji ok q'u kostuumbre naal te aas

nitale'. 22 Pek ¿kam sakub'ane'? Tan ye' koj satab'i tzi' aas ulyaxh. Utz sa'xhimol tib' sai' atzi'.

23 Pek b'an va'l saqal see tza', ech nanima u o'tla mantaar satal q'u aanima. Atil kaava'l vinaj tu kuxo'l cheel tza' aas sitzozpi viyol va'l taq' iquul tuul vatz Tiohx. 24 Utz iq'o b'en sai'. Ech ela se'neb'an q'u kostuumbre tetz tx'aatx'och etatin vatz Tiohx tuch'. Utz lachoo q'u kam q'u'l satxakun ti' u tx'olo'm ti' u tel xi'l ivi'. Ech lamotxtil q'u aanima aas noj koj q'u kam q'u'l nitalax te sai'. Pek jikom chit apaale' nanima va'l nital u o'tla mantaar satale'.

25 Pek ech koj q'u puera aanima q'u'l nimanya tan, vetkutz'ib'al b'en talax te. Ta'xh simaj tib' ti' techb'ul q'u echb'ub'al q'u'l ma't ipaal vatz b'anich tioxh. Ye'k satechb'u kaj. Ye'k sichi' chi'o aas ye' elnaj ikajal. Utz ye'k sateesa tib' tu b'ey tuch' aanima.— Texh te.

26 Unchee' ech tek q'ejal tuul, b'eno'k u Pablo tu viq'analil u totztioxh. Tiq'o b'en kaava'l q'u vinaj ti'. I'an q'u kostuumbre tetz tx'aatx'ochil. Ex tale' jatu satzozpu u q'ii ti' u kam tala'tzi'i. Utz jatu satoksa u tx'olo'm sijnunil.

27 Unchee' aatz si'chtektzozpu u jujva' q'ii tetz u nimla q'ii, ilax u Pablo tu viq'analil u totztioxh tu unjolol q'u Israeel q'u'l jejlich tu Aasia. Utz ilak txab'kin xo'l

q'u tenam. Ech itxay u Pablo.

28 Nichmotxiq'eq'une', motx tal ech tza': —¡Vinaj Israeel, loch-onojex! Tan aatz u vinaj tza', a' va'l til chaj ko'xh nichusvu kam aas niteesa iq'ii u kutenam. Niteesa iq'ii u o'tla mantaar utz, tuch' u totztioxh tza'. Utz ta'n ko'n koj, pek vettiq'ol uku'l griego tu viq'analil u totztioxh tza', puera aanima. ¡Vettaq'lu uku'l paav tu u tioxhla atib'al tza'!— Texhtu'.

29 Tan aatz q'u vinaj tzi', til unpajul u Pablo tu tenam aas a'ich imol u Troofimo, u aa Eefeso. Ech motx titz'a aas a' imol oko'p tu viq'analil u totztioxh u Pablo. [§] **30** Ech motx ilak q'u aanima. Motx i'an txab'kin. Motx mulin topone'. Itxay u Pablo utz, ijuxu elu'l ti' elu'l viq'analil u totztioxh. Ech ijupka q'ul ijub'alil. **31** Utz nichtek-motxtitz'a iyatz'pe'. Tuul ex alaxoj tu viq'esal q'u sol aa Roma aas nich'i'an txab'kin q'u aanima tikuentail u totztioxh tu Jerusaleen.

32 Aatz tek u q'esal sol tan, tiq'o k'asu'l sol ti' tuch' tere'n q'esal sol utz, t'aspu topon k'atza. Ech ta'xh tek til q'u aanima aas opon u q'esala tuch' q'ul isol, motx tek ya' iq'ostu u Pablo. **33** Ech aatz u q'esal sol, itxay u Pablo utz, tal iqitzax tu ka'va'l kadeena. Ech ich'oti tu u tenam ab'ilich utz, kam ma'tich i'anta'.

34 Pek aatz q'u mam tenam, paarten nichiqetu talax unjolo utz, paarten nital unjote. Ech ye't el itxumb'al u q'esal sol tuul kam tok u txab'kin nichib'anaxe'. Tal tek tiq'ol b'en u Pablo tu u tatib'al q'u sol. **35** Ech aatz opon tu q'u tanatik, ch'unil tek je' u Pablo tu q'u sol. Tan va'lich itxab'alkab'in u mam tenam. **36** Utz nichmotxiq'eq'un ixamb'u ti' ech tza': —¡Kamoj!— Chu ti' u Pablo.

37 Unchee' aatz nichtekxe't-tiq'ol oko'p u Pablo tu u tatib'al q'u sol, tal tu u q'esal sol ech tza': —¿Satz veeti sayolonin see?— Texh te.

Utz tzaq'b'el tu u q'esal sol ech tza': —¡Ootzaj pe'k yolb'al griego! **38** Utz ¿yit' tzik axh u aa Egipto va'l ilak tenam ti' ib'anax txab'kin jatuten chaj? ¿Aya' va'l tiq'o b'en 4,000 lakol ch'a'o ti' tu tz'inlich tzaji tx'ava'?— Texh te.

39 Unchee' tal tek u Pablo te ech tza': —Yit' in koj. Nojchit nivale', in Israeel. A' atilk'in tu ma'l tenam atil talche'; aya' u Tarso tikuenta Ciliicia. Pek b'an b'a'nil saaq' tzii sayolonin tu q'u tenam tzi'.— Texh te. **40** Utz aq'ax tzii te.

Ech txake' u Pablo tu q'u tanatik utz, i'an xheenyia tiq'ab' aas su'uch tz'ine'chil. Utz anchitu'. Mam tz'ine'chil uchi, ech tek yolon tu yolb'al hebreo. Tal ech tza':

§ 21.29 Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 20.4.

Viyolon u Pablo vatz q'u tenam tu Jerusaleen

22 1 —Vinaj q'esal tenam tuch' ex vitz'in vatzik, ab'itaj q'u yol saval sete tza'.— Texhtu'.

2 Ech aatz tab'i q'u aanima aas tu yolb'al hebreo yolonka, aal chit maas motx itz'inb'a' tib'. Utz tal u Pablo ech tza':

3 —Aatz in, nojchit in Israeel. A' itz'pinajk'in tu Tarso tikuenta Ciliicia. Pek a' ch'iinajk'in tu u tenam tza'. Utz a' chusunin u Gamalieel. Tek' chuselin b'a'n'il ti' u o'tla mantaar tetz q'u kuk'uy kumam. Utz tiira ye' nunq'i' ti' u Tiohx, echa' neb'an cheel tzi'.^h 4 Tan nichunchok q'u aanima q'u'l atil ok ti' u chusb'al tetz u B'a'nla B'ey. B'enamem ech sunb'ane' nichvale', kamnalin. Ech nichuntxay vinaj tuch' ixoj. Utz at ne'nvaq' ku' tu tze'. 5 Utz ilel ab'im'al tu q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx u kam nivale' tza', tuch' q'u q'esal q'atol tzii. Tan a' nichaq'on vu' tetz txayo'm. Ech b'enin tu Damasco ti' itxayax q'u niman tetz u Jesus atil tzi'. Utz, saviq'o ul tu Jerusaleen. Ech sab'anax iveete'!

6 Pek aatz i'ana, tuul atich'o-k'in ti' b'ey, kamal chaq'aal q'iich, nichtekinajab' vopon tu Damasco. Ye'k chit talche' isuti vi' ma'l u rib'kin xamal tu amlika. 7 Ech unku' vatz tx'ava'.

Utz vab'i ma'l u yol, tal ve ech tza': «Saulo, Saulo, ¿kant'u na'an ak'u'l vi', nachok'in?» Texhtu'.

8 Ech untzaq'b'e tek ech tza': «¿Ab'il axh unB'aal?» Texhin te.

Tal ve ech tza': «In u Jesus aa Nazareet. In va'l na'an ak'u'l vi', nachok'in.» Texhtu'.

9 Nojchit antu ilon u rib'kin xamal q'u'l unmol utz, motx xo'vi.

Loq' ye't tab'i u yol va'l alax ve.

10 Utz val tek ech tza': «¿Kam sunb'ane' unB'aal?» Texhin.

Tal u kuB'aal ve ech tza': «Lakpen utz, kuxh tu Damasco. Tan a' sa'alaxku see latzi' kam q'u kam alel teku'en aas sa'ane'.» Texhtu'.

11 Ech a' tek ch'ijjinb'enin sunq'ab' q'u'l unmol tan, ye' nichvilon ve't tu vipa'q'un u xamal i'ana tzi'. Ech oponin tu Damasco.

12 Unchee' atich ma'l u vinaj tzi', Ananias ib'ii, jikomla niman tetz u o'tla mantaar. Utz atich tatin vatz q'u Israeel tu u tenam tzi'. 13 Utz ul tzunxe', xaano'k sunk'atza. Tal ve ech tza': «Hermano Saulo, q'aav ilonoy u b'aq' aatz tzi'.» Texhtu'. Ech tu u mu'k'ul tzi', q'aav ilonin utz, unsaji teku'en.

14 Utz tal ve ech tza': «Aatz vi'Tiohx q'u kuk'uy kumam vet-itxaalaxh ti' ootzajit vitxumb'al. Utz siil u Jikomla Vinaj. Saab'i q'u yol saje'ul titzi'. 15 Ech axh alol tetz si'an vatz kajay aanima ti' va'l vetiilla' utz, ti' va'l

^h 22.3 Choktaj Q'u B'a'nla Chaj Kam B'anel (Hechos) 5.34-39.

vetaab'ila' tzi'. 16 Pek aatz cheel, ti'axh. Lakpen utz, b'a'n avautiismo. Q'ila sik'le vib'ii u kuB'aal, ech sasuuk' q'ul apaav.» Texh ve.

17 Unchee' q'aavu'lin tu Jerusaleen. Utz ex unq'ila sik'le Tiohx tu viq'analil u totztiohx. Ech ye'k talche' k'uchax ma'l u visioon ve. 18 Utz vil u kuB'aal. Nichtal ve ech tza': «Cheel nal eel b'en tu Jerusaleen tza'. Tan yit' sa'kojk'ulax q'ul ayol saal vi' tu u tenam tza'.» Texhtu'.

19 Ech aatz in val te ech tza': «UnB'aal, tootzajle q'u aanima tzi' aas nichvaq' ku' q'u niman eetz tu tze'. Nichuntz'u'ma. Utz nichunb'en tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar ti' ichokpe'. 20 Utz ant in, atich'oponin aas yatz'ax u Esteban, val aaq'onom. Ant in alon ikame'. In xeenka u toksa'm q'u'l nichenyatz'on.» Texhin te.

21 Pek tal ve ech tza': «Kuxh tan, sunchajb'enaxh tzian, xo'l q'u puera aanima.» Texh u Tiohx ve.— Texh u Pablo.

U taltu u Pablo aas b'ennaj aa Roma

22 Ech aatz motx tab'i tok q'u puera aanima tu viyol u Pablo,

q'eq'un motx tal ech tza': —jSotzoj u vinaj tu u vatz tx'ava' tza'! jYe'k si'ane' sa'atin vatz iq'ii saj!— Texhtu'. 23 Ech va'lich motx iq'eq'elkab'ine'. Utz nichmotxib'aj ku' q'ul ichake't vatz tx'ava'. Utz nichimak' je' pojoj ti' kajiq'. 24 Ech tal tek u q'lesal sol, aas saiq'ol oko'p u Pablo tu u tatib'al q'u sol. Utz tal itz'u'male'. A' isa' sael itzi' kam toke' aas nichiq'eq'un q'u aanima ti'.

25 Pek tuul tek nichiqitxax u Pablo, tal tu u ch'ooal q'lesal sol atich k'atza: —¿B'a'n tzik se-tz'u'ma ma'j aanima aas b'ennaj aa Roma untz'oj ye'saj itx'olax inujul vipaav?— Texh te.

26 Utz aatz tab'it u kam u ch'ooal q'lesal sol tza', b'eni; ex tal tu u q'lesala ech tza': —¿Kam sa'ane'? tan aatz u vinaj tzi', b'ennaj pe'ks aa Roma.— Texh te.

27 Ech tul u q'lesala utz, ich'oti tu u Pablo ech tza': —Al ve. ¿Nojchixh b'ennajaxhs aa Roma?— Texh te.

Ech: —Ee' b'ennajin aa Roma.— Texh u Pablo.

28 Tzaq'b'u u q'lesala ech tza': —Aatz in, mam puaj vaq' ti' unb'ens aa Roma.— Texhtu'.ⁱ

ⁱ 22.28 Atich ma'l u ley xo'l q'u aa Roma aas nitaq' tzii tu q'u puera aanima yit' aa Roma koj aas sab'ens aa Roma. Aatz va'l nichian q'u aanima oj nitachva sab'ens aa Roma, sachooni. Oj yit' i', so'ok tu solil xo'l q'u aa Roma. Ech sa'aq'ax tzii te sab'ens aa Roma. Aatz ma't tok u aanima aa Roma, ela texh viderecho tuch' tere'n q'u aa Roma q'u'l itz'pinaj tzi'. Echa' u Pablo tan, b'ennajichs aa Roma tan a' itz'pik tu u tenam Troas va'l b'ens “ciudad oficial” tikuenta u Imperio Romano.

Ech tal tek u Pablo te ech tza': —Pek in aa Roma tu vi-tz'peb'al.— Texh te. **29** Ech oora tek motx xaane'l k'atz u Pablo q'u'l si'chmotxtz'u'man. Utz aal antu u q'esala xo'vi. Tan tab'i aas b'ennaj aa Roma u Pablo. Xo'v je' ti' tan, iqitz tu kadeena.

Vich'otpu itzi' u Pablo vatz q'u q'atol tzii tu Jerusaleen

30 Ech tu tek va't q'ii tuul, icht u Pablo tu q'u kadeena qitzichka. Tan a'ich isa' u q'esal sol satootzaji kam chit ti' nich-xochpika. Utz tal topon q'u q'esal oksan yol vatz Tiohx tuch' q'u q'esal Israeel kajayil. Ech tiq'o elu'l u Pablo, ik'uch siatz.

23 **1** Aatz u Pablo, tii chit isaji q'u q'esala q'u'l molich tib' utz, tal ech tza': —Vinaj vitz'in vatzik, tunnach-b'al atilka aas tiira b'a'n vatin vatz Tiohx ulyuko'xhin tu u q'ii cheel tza'.— Texhtu'.

2 Ech aatz u q'esal oksan yol vatz Tiohx va'l Ananias ib'ii, tal ipaq'ax ok itzi' u Pablo tu q'u'l atich k'atza.

3 Pek tal u Pablo te ech tza': —i'Tiohx sab'anon ich'exel see, ka'vatz! i'Ech axh a' ma'l saj b'itz'! Tan k'ujlelaxh ti' itx'olax unnujul. Na'anb'e u o'tla

mantaar utz, jaal qe'el na'ane' aas naal unq'osaxe'!— Texh te. ^j

4 Ech aatz q'u'l atich tzi', tal te ech tza': —i'Kantu' b'atz'i aas nayoq' u q'esal oksan yol vatz Tiohx tzi'?— Texh te.

5 Tal u Pablo ech tza': —Ye' vootzaj vitz'in vatzik, oj q'esal oksan yol vatz Tiohx. Tan tz'ib'a-malka tu u Yolb'al Tiohx ech tza': «Yit' sa'kojaal tz'ejb'al tzii ti' u q'esal atenam.» Chia.— Texhtu'.^k

6 Unchee' til tek u Pablo aas untanulich q'u aanima saduceo u tuq'ayb'al utz, fariseo untante. Ech qetu'm chit taltu tixo'l q'u q'esala molich tib' ech tza': —Vinaj vitz'in vatzik, in fariseo, ik'aol fariseo. Ech ti' ko'n vun-nimata' aas niq'aavtitz'pu q'u kamnaj, k'uxh nitx'olax unnujul.— Texhtu'.

7 Ech yakich okoj ixo'l q'u fariseo tuch' q'u saduceo aas tab'i q'u yol tzi'. Utz motx ijatz tib' iatz q'u'l molich tib' tzi'.

8 Tan aatz q'u saduceo, nimotx-tale' aas ye'k q'aavtitz'pichil tika'paj. Ye'k aanxel utz, ye'k aanjel majte aas nitale'. Pek ech koj q'u fariseo tan, atile chu ti' q'u kam tzi'. **9** Ech uch ma'l mam q'eq'u'm. Utz txake' tek unjolol q'u aa txumb'al tetz u o'tla mantaar q'u'l imolich q'u

^j **23.3** Aatz u yol “saj b'itz'” nital tza', a' nik'am ti' q'u pantioon tu q'u kampusaanto xo'l q'u Israeel aas tx'anel tilon itz'akal tu saj txun. Pek kamnaj atil tu u jul tzi'. Q'e'naj chi'l vitzu'l. A' nik'am ti' u ka'vatzil niyolonka. Ech teesat tib' iq'ii q'u Israeel tib'ilaj tu q'u yol tzi'.

^k **23.5** Choktaj u Eexodo 22.28.

fariseo utz, tal ech tza': —jYe'k ma'j kam b'anel tu u vinaj niqile' tzi'! Kamal ma'j tioxhil kam vet-q'ılan oj ma'j aanjel majte. Ech a' li'ilon; kam esa' te.— Texhtu'.

10 Ech tiira jatxich tib' iatz q'u aanima. Aal ko'xh nichiyak'in ti' q'u xhaakaluib' nichiane'. Ech aatz tek u q'esal sol, ixo'va tekunen aas noj ib'it'i'yul u Pablo tu q'u tenam tala. Ech isik'le tek ko'p q'u sol. Utz tal teesal k'asu'l u Pablo tixo'l utz, saq'aaventaq' tu u tatib'al q'u sol.

11 Unchee' aatz ma'lich tek aq'b'al tuul, chee u kuB'aal vatz u Pablo utz, tal te ech tza': —Atoj nimal ak'u'l Pablo. Tan kam chit echa' mayolon vi' tu Jerusaleen tza', ministeer ech ayolon vi' tu Roma majte.— Texh te.

Vichoktu txumb'al q'u Israeel ti' iyatz'ax u Pablo

12 Unchee' aatz tek sajb'i, motx imol tib' unjolol q'u Israeel. Motx i'an ma'l nuk'u'm. Ta'xh motx tala aas anal samotx-tx'a'ni aas ma't iyatz'ax u Pablo siatz. **13** Utz maas 40 ixaan q'u vinaj taq' iqu' ti' ib'anax u kam tzi'. **14** Ech imolo tib' b'en xe' q'u q'esal oksan yol vatz Tioxh tuch' xe' q'u q'esal q'atol tzii utz, tal te ech tza': —Aatz o' tza', vetmotxkub'anlu ma'l nuk'u utz, vetqaq'lu kuqul tuul aas ye'xhkam ma'j saqechb'u untz'oj ye'sajen kuyatz'tu u Pablo tzi'. **15** Ech aatz ex tuch' kajay q'u q'esala, altaj tu u q'esal sol aas

satiq'o ul u Pablo sevatz q'ejal. Sako'xheb'ano'k aas aya'l kala sech'oti inujul va'toj kam titzi' tilone'. Tuul aatz o' tan, liista'o' ti' tu b'ey. Yak sakuyatz'e' tuul ye'saj tul sevatz.— Texh te.

16 Pek aatz u titz'in u tanab' u Pablo, tab'i u kam tzi'. Ech b'eni utz, oko'p tu u tatib'al q'u sol; ex tal tu u Pablo.

17 Aatz tek u Pablo, isik'le opon ma'l q'u q'esal 100 sol utz, tal te ech tza': —Iq'o b'en u xiak vatz u q'esala tza' tan, atil ma'l yol satal te.— Texh te.

18 Unchee' ech tiq'ot b'en utz, ex taq' vatz u q'esala. Tal te ech tza': —Vetisik'le'in u Pablo, aya' u preexhu. Utz vetijaj b'a'nil ve aas saviq'o ul u xiak saatz tza'. Tan atil ma'l yol satal see chi.— Texh te.

19 Ech aatz u q'esala, ich'iji b'en u xiak siq'ab' utz, ixaanse'l tib' tuch'. Ech ich'oti te ech tza': —¿Kam yol saal ve?— Texh te.

20 Tal u xiak te ech tza': —Vetmotxinuk'lu unjolol q'u Israeel aas sijaj see siiq'o b'en u Pablo xo'l q'u q'esala simol tib' q'ejal. Loq' sako'xhmotxi'an ok aas aya'l kala a' sich'oti inujul va'toj kam te tilone'. **21** Pek motxi'ch anima tan, maas 40 vinaj saxeen tzi' b'ey chi. A' isa' siyatz'e'. Utz vetmotxinuk'la' aas ye'k satx'a'ni utz, ye'k sauk'ai untz'oj ye'sajen iyatz'ta'. Ech aatz cheel, liista ti' satz aaq' aqul tuul se'naaq'e'.— Texh te.

22 Aatz tek u q'esal sol, ichaj k'asu'l u xiak utz, tal te b'a'nil

aas ye'xhab'il ko'xh va't e
satalvu va'l ma'tich taltu te.

**U teesalb'en u Pablo
tu Jerusalem**

23 Ech isik'let ka'va'l q'esal sol. Utz tal te aas sich'iansa 200 sol alas 9 tu aq'b'al. Va't 70 sol ti' chee sab'enka utz, tuch' va't 200 sol aas lanza q'u b'anb'al ich'a'o. Tan samotxb'en tu Cesarea tal te. **24** Utz sich'iansa chee majte aas saje' u Pablo ti'. Ech b'a'n ko'xh topon so'opon vatz u Felix u gobernador tikuenta Judea. **25** Ech itz'ib'at ma'l u' u q'esala, ech tal tuul tza':

26 —Cheentzik'axh techalla gobernador Felix. Nunq'ilab'enaxh in Claudio Liisias.

27 Nunpaasa b'en u vinaj saatz tzi'. Tan vettxayax tu unjolol q'u Israeel utz, si'ch-motxiyatz'e'. Pek in ex eesan siatz. A' unmol unjolol sol. Tan vab'i aas b'ennajs aa Roma. **28** Ech viq'o b'en xo'll q'ul iq'esal q'u Israeel q'u'l molich tib'. A' unsa' vootza-jita', kam ti' nichmotxixochva. **29** Utz ech vilta' aas a' ni-xochpik ti' unjolol kam ti' q'ul imantaar tetz u tuq'ayb'al. Pek ye'k ma'j ipaav aas sa'koj-i'ane' sayatz'ax ti' utz, niko'xh sa'kojku' tu preexhuil ti'.

30 Utz vetalax ve, aas nitaq' ku' xee unjolol q'u Israeel ti' u vinaj tzi'. Ech toke' nivaq' opon tzaxe'. Utz vetvallu tu q'u xochol tetz aas a' sixochvu saatz kam ikuenta tuch'.

Liil iib', b'a'n koj
paalk'axh.—
Texhtu'.

**Vitx'olax inujul u Pablo tu u
governador Felix tuch' u Festo**

31 Unchee' iq'ol b'en u Pablo tu q'u sol tu aq'b'al. A' tiq'ov b'en tu u tenam Antipatris. Echa' va'l alax te. **32** Ech tu tek va't q'ii tuul, aatz q'u sol q'u'l tu tajan b'enka, q'aavka ul tu q'u tatib'al. A' texh b'en q'u sol q'u'l ti' chee b'enka. **33** Ech ta'xh opon q'u sol tu Cesarea, taq' u u' tu u gobernador utz, ik'uch u Pablo te majte. **34** Ta'xh veet isik'let u u' u gobernador, ich'oti til itenam u Pablo. Utz tab'i aas aa tikuenta Ciliicia. **35** Ech tal te tza': —Anal lavab'i ayol aas lu'ul q'u xochol eetz.— Texh te. Ech talt ixeel u Pablo tu u tatib'al u Herodes.^l

**U tab'it u b'a'nla chusb'al
u gobernador Felix**

24 1 Unchee' aatz o'va'lich tek q'ii tuul, opon u Ananias. Aya' u q'esal oksan yol vatz Tioxh, xe' u gobernador ti' ixochax u Pablo. Antich imol

^l **23.35** Aatz u tatib'al u Herodes nital tza', aya' u cuarteel militar tetz q'u Roma, tatib'al sol niyolonka. Atil preexhuil tuul majte.

ka'xva'l q'u q'esal q'atol tzii tu Israeel, aya' q'ul atil tijle'm utz, tuch' ma'l u licenciado Teertulo ib'ii. **2** Ech sik'lel opon u Pablo tzi'. Aatz oponi, xe't ixochon u Teertulo vatz u Felix. Xe't tal te ech tza': —Techalla Felix, sai' ko'n k'uxh tiira tx'anel qatine'. Utz tu ko'n vab'anone' k'uxh sib'al b'a'nla kam nitiq'o tib' tu u tenam tza', tu vatzak'kinil. **3** K'uxh til chaj ko'xh atilk'o' tan, niqil iq'aq'al vab'a'nil b'enamen. Ech tiira ni'xhku-k'amab'e see.

4 Pek ye'k sunkalab'tziiu'axh. Ta'xh sunjaj b'a'nil see aas saab'i unmu'k'oj o'. **5** Tan ma'xh qilla' aas echa' b'olob' u vinaj tzi'. Lakol txab'kin xo'l q'u Israeel k'uxh til chaj ko'xh atilka. Utz a' ma'l u q'esala tetz ma'l u tal uq'ayb'al va'l “Q'u Nazareet” chu te'le'. **6** Utz veti'an provaal ib'anax txaal'a kam tu viq'analil u totztioxh. Ech ti' vetkutxayva. [Utz sakutx'ol inujul tu u kumantaar vetqala. **7** Pek vettoksa tib' u q'esal sol ti', va'l Liisias ib'ii. Ta'xh vet'exteesa tu kuq'ab' tuch' mam k'a'nal. **8** Utz tal tu q'u xochol tetz aas a' su'ulku saatz.] Ech toj iil cheel atzi', tuul natx'ol inujul aas kam ti' nikuxochva.— Texh te.

9 Ech aatz unjot q'u Israeel q'u'l oponi, nichitxakb'a' talax q'u kam tzi' aas nojchit echi nichtale'.

10 Ech i'antu xheenya u gobernador tu u Pablo aas sayoloni. Aatz u Pablo, tal tek

ech tza': —Vootzajle aas jatva'x ko'n ya'b' axh q'atol tzii tu u tenam tza'. Ech ye'k unxo'val saval vinujul kam ti' nioxchpik'in. **11** K'uxh sach'oti inujul b'a'nil tan, anal elyu kab'laval q'ii vopon tu Jerusaleen ti' inachax Tioxh. **12** Utz ma'koj-ichab'a'in q'u vinaj tzi' aas oj tuul nunyaa vib' tuch' aanima, oj nunlak txab'kin. Ye'xhkam. Niko'xh tu viq'analil u totztioxh. Niko'xh tu atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Utz niko'xh tu u tenam majte. **13** Ech sa'kojmotx-itx'ol itxakb'a'l saatz aas kam ti' nioxchvin cheel.

14 Pek ech koj tan, a' nunnima u chusb'al va'l B'a'nla B'ey chu te'le', va'l chulimal ko'n nimotxtale'. A' nunnima viTioxh q'ul unk'uy unmam. A' nunnima kajay q'u kam q'u'l tz'ib'amalka tu u o'tla mantaar utz, tuch' q'ul tz'ib'amalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tioxh. **15** Utz nunch'ia tuch' txuq'txunchil echa' q'ul ich'iat majte tzi' aas sa'nalq'aav-itx'pu q'u kamnaj, k'uxh jikomla aanima utz, k'uxh yit' jikom koj. **16** Echtzixe't nunb'an ya'l aas b'a'n in vatz Tioxh utz, vatz aanima majte. Tunnachb'al atilka aas ye'k in tu paav.

17 Pek axhib'i aas jatva'x ko'n ya'b' paali aas ye'k in tu vuntenam Jerusaleen tza'. Ech vet'ulin, a' ul vaq' oya tetz me'b'a'. Utz ul vaq' unkutxu majte. **18** Ech a' chit nichunb'an q'u kam viq'analil u totztioxh tzi', tilin unjokol q'u Israeel q'u'l

aye'n tu Aasia. A' chit ma'tich unb'antu tx'aatx'och vatin vatz Tioxh. Loq' yit' a'ich koj unmol mam tenam. Utz yit' txab'kin koj nichunb'ane'.

19 Ech b'a'n atzi' aas a' koj vet'ulxochonin saatz q'u'l ex ilonin, oj kam nital taanima vi'.

20 Pek oj yit' i' utz, tal ko'n q'u'l majte tza' kam paav ichab'a sunk'atza aas vopon vatz q'u q'atol tzii molich tib'. 21 Pek oj ti' ko'n va'l unb'ana aas q'eq'u'm valtu tixo'l ech tza': «Ti' ko'n u q'aav-titz'pu q'u kamnaj k'uxh nitx'ol-ax unnujul cheel.» Texhin.— Texh u Pablo.

22 Unchee' aatz tab'i q'u kam u Felix tza', taq'tekka tetz tunpate. Tan ma'tich tab'it b'a'nil kam b'anel tu u B'a'nla B'ey tzi'. Utz tal tek ech tza': —Ulnalen u q'esar sol Liisias, ech nal lunte'k'ixsa itx'olax inujul u kam tzi'.— Texhtu'. 23 Ech tal tu u q'esar 100 sol aas sixee u Pablo. Loq' tal te aas tiira koj katx'umal tatin si'ane'. Pek sataq' b'oj tzii te se'naq'axoj techb'ub'al. Utz ye'k simaj iatz q'ul imol aas su'lisaji.

24 Unchee' aatz ma'tichtek- ipaal ka'xva'l q'ii tuul, opon paj u Felix tuch' u tixoj Drusila, va'l Israeel. Ech isik'le ul u Pablo siatz utz, tab'i te kam b'anel tu u b'a'nla chusb'al ti' u Jesucristo. 25 Ech yolon u Pablo ti' vib'anax vijikomal, ti' u majoib' tu b'enchil tu paav utz, ti' u sotzchil va'l su'uli. Ech yakich xo'voj u Felix tzi' utz, tala: —Aatz cheel,

kuxh. Anal lunsik'le'axh aas la'atin untiempo.— Texh te.

26 Loq' a' nichich'ia u Felix tu va'l nichiane' tzi' aas sa'aq'ax ipuaj tu u Pablo, ech sichajpu. Tan jatpajul ko'xh ma'tich isik'let opon utz, nichiyolon tuch'.

27 Pek aatz paal ka'va'l ya'b' tuul, el tek u Felix tu governadoiril. Opon tek jalol tetz tu u tijle'm. A' opon u Poorcio Festo. Utz aatz u Felix, taq'ko'nka ku' u Pablo tu preexhuil tan, a' isa' aas b'a'n ko'xh sakaak tuch' q'u Israeel.

U tab'it u b'a'nla chusb'al u governadoiril Festo

25 1 Unchee' aatz oxva'lich ko'n q'ii topon u Festo tu Cesarea, k'asu'l tzi' utz, b'en tu Jerusaleen. 2 Utz opon paj q'u q'esar oksan yol vatz Tioxh siatz latzi'. Antich imol unjolol q'u Israeel q'u'l atich tijle'm utz, ixoch u Pablo te. 3 Ijaj b'a'nil te aas yak ko'xh satal tiq'ol ul u Pablo tu Jerusaleen. Tan nichian ti' aas si'chixee tu b'ey utz, siyatz' u Pablo nichtale'.

4 Pek aatz u Festo tan, tal te ech tza': —Aatz u Pablo, atil ku' tu tze' tu Cesarea. Utz sa'texh-b'enin tzi'. 5 Pek b'enoj vi' ab'iste q'u'l maas atil tijle'm texo'l. Ech oj kam ma'j mam paav b'anel tu u vinaj tzi', lixocha.— Texh te. 6 Ech atin b'iit u Festo latzi'. Kamal vaaxajit q'ii i'ana oj lavate. Ech q'aavb'en tu Cesarea.

Utz ech tek q'ejal tuul, k'uje' tu u q'atb'al tzii utz, tal tiq'ol u Pablo. **7** Utz aatz opon u Pablo, yakich isepo'k tib' q'u Israeel ti' q'u'l a' k'asku'l tu Jerusaleen. Utz sib'la chaj tiila txub'a'l ichuli ti' ixochax u Pablo. Loq' ye' nich-itx'ol itxakb'a'le'.

8 Aatz u Pablo tan, tzaq'b'u ti' q'u kam nichxochpika tzi'. Utz tal ech tza': —Niko'xh ma'j paav b'anel vaq'o vatz u mantaar tetz q'u Israeel tzi', niko'xh tu viq'analil u totztioxh utz, niko'xh vatz u ijlenal Cesar.— Texhtu'.

9 Aatz u Festo tan, a'ich isa' aas b'a'n ko'xh sakaak tuch' q'u Israeel, ech itzaq'b'e u Pablo, tal te ech tza': —¿Satz asa'a sab'en-axh tu Jerusaleen utz, latzi' satx'olpik anujul sunvatz ti' q'u kam?— Texh te.

10 Tal u Pablo ech tza': —Ye'ka tan, vatz u q'atb'al tzii tikuenta Roma atilk'in saatz cheel. Utz a' satx'olpik unnujul tuul. Tan ootzajle b'a'n'il aas ye'xhkam ma'j onkonil vetunb'anlu tu q'u Israeel tzi'. **11** Tan oj vetunb'anlu ma'j mam paav aas sik'ulo'k u kamchil vi', sa'kojunxo'va u kamchil. Pek oj yit' inujul koj q'u kam nixochvin tzi', ye'xhab'il ko'xh ma'j sa'aq'onin te. A' koj samotxtx'olon unnujul. Aal b'a'n a' satx'olon unnujul u ijlenal Cesar.— Texh te.

12 Utz yolon u Festo tuch' q'u oksan itxumb'al. Ech tal tek tu u Pablo ech tza': —Axh vetjajon aas a' satx'olon anujul u ijlenal

Cesar. Ech a' se'enk'axh tzixe'.— Texh te.

Vitx'olax inujul u Pablo tu u Agripa

13 Unchee' aatz ma'tich ipaal ka'xva'l q'ii tuul, opon u ijlenal Agripa tu Cesarea tuch' u tanab'va'l Berenice. Ul iq'ila u Festo.

14 Ech sib'al q'ii i'an latzi'. Utz tal u Festo tu u ijlenal u kam ti' u Pablo. Ech tal te tza': —Vettaq'ka ku' ma'l vinaj u Felix tu preexhuil. **15** Utz aatz b'enin tu Jerusaleen, imol tib' q'u q'esal oksan yol vatz Tioxh sunvatz. A'ich imol q'u q'esal q'atol tzii xo'l q'u Israeel. A' ixoch u Pablo. Utz nichijaje' aas sakami. **16** Pek val te aas ye'k siatz q'u aa Roma aas sako'xh-iyatz' ma'j aanima, untz'oj ye'sajen topon q'u xochol tetz siatz. Ech sateesa tib' tu q'u kam q'u'l nixochpika. **17** Ech motx ul tza'. Utz ye'k chit ch'iam unb'ana. Tan ech q'ejal tuul k'uje'in tu u q'atb'al tzii, ech val tiq'ol u vinaj tzi'. **18** Loq' ye'k ma'j paav ixochva echa' q'u'l nichvitz'a.

19 Pek ta'n nichixochvu ti' unjolol kam ti' q'u tuq'ayb'al. Nixoch ti' ma'l u vinaj, Jesusus ib'ii. Kamnaj teku'en. Pek itz'lele chu itxakb'a't u Pablo. **20** Ech ka'tziiuntek'in ti' u kam tzi'. Utz unch'oti tek tu u Pablo oj sisa'a sab'en tu Jerusaleen. Ech a' satx'olpik inujul ti' q'u kam latzi'. **21** Pek ijaja aas a' satx'olon inujul u Cesar Augusto. A'

sa'aq'axkuka u kam tikuenta tala. Ech valt tek ixeele'. Tan sa'-chitvaq' b'en xe' u Cesar.— Texhtu'.

22 Unchee' tal tek u Agripa tu u Festo ech tza': —Nivachva savab'i u vinaj majte tzi'.— Texh te.

Alax te tu u Festo ech tza': —Axh tzii. Laab'i q'ejal.— Texh te.

23 Unchee' ech tek q'ejal tuul, opon u Agripa tuch' u Berenice. Techal chit topon motx oponi. Q'oon oko'p tu u molb'alib'. Antich imol q'u q'esal sol tuch' q'u vinaj q'u'l atil tijle'm tu u tenam tzi'. Ech el ichaj u Festo utz, iq'ol opon u Pablo siatz.

24 Utz tal tek u Festo ech tza': —Ijlenal Agripa tuch' ex vinaj atilex tu kuxo'l tza', a' u vinaj tzuta va'l nitalax iyatz'ax tu kajay q'u Israeel tu Jerusaleen tuch' latza'. A' ni-motxtale' aas ye'k si'ane' sa'-tere'nko'xhatin vatz iq'ii saj. **25** Pek vetvilla' aas ye'k ipaav aas sik'ulo'k ti' sakami. Pek vet-ijajla' aas a' satx'olon inujul u Augusto. Ech vetvitz'ala' aas sa'chitunchaj b'en tzixe'. **26** Pek kan chaj inujul ipaav suntz'ib'a b'en xe' vunq'esala Cesar. Echtzixe't vetviq'ol ul sevatz. Utz saatz niyolonka, ijlenal Agripa. Ech aatz ma't ach'otit itzi' b'a'nil, kamal la'tekcheei kam vipaav luntz'ib'a b'en. **27** Tan ye'k tokeb'al nunnache' oj sako'xhvaq' b'en ma'j

preexhu utz, ye'k suntz'ib'a b'en kam q'ul ipaav.— Texhtu'.

26 **1** Unchee' tal tek u Agripa tu u Pablo ech tza': —Saveeti sayolon-axh.—Texh te.

Aatz tek u Pablo tan, ilak je' iq'ab' utz, xe't teesa tib' tu q'u kam nichxochpika. Tal ech tza': **2** —Nuntxuq'txune', ijlenal Agripa tan, saatz savalvu vinujul kam ti' nixochvin q'u q'esal uq'ayb'al tu Israeel tzi'. **3** Qe'l tan, tek' ootzajlu kajay q'u kostuumbre tuch' kajay q'u kam xo'l q'u Israeel tza'. Echtzixe't nunjaj b'a'nil see aas sa'atin apaciensia ti' vab'ile'.

4 Jolol tootzaj q'u q'esal uq'ayb'al tu Israeel tzi' atzi' kam u vatin tu u vatz unq'ii unsaj aya'xchen tunxiakil. Tan a' unpaasav tu vuntenam tuch' tu Jerusaleen. **5** Jolol tootzajle aas tiira inich fariseo b'axa. Ech oj sisa'a utz, motxoj tale'. Tan a' u uq'ayb'al va'l tiira tii chit ti' itzojpil u o'tla mantaar. **6** Pek aatz cheel, k'uxh iq'ol-ulin tza', nunxochpe', ti' ko'n ik'uje' unk'u'l ti' ich'ial itzojpu q'u kam q'u'l tal u Tiohx tu q'u kuk'uy kumam. **7** Utz antu kajay q'u Israeel nich'ian itzojpe', aya' kab'laal tanul q'u Israeel. Echtzixe't nimotx-taq'onin ti' Tiohx, niq'ila isik'le Tiohx q'iils aq'b'al. Utz ti' ko'n u k'ujleb'al unk'u'l ti' va'l alel taq'o tzi', k'uxh nichoch'in q'u Israeel tzi', ijlenal

Agripa.^m **8** Pek ζyetz nenima tzik aas niveete' niq'aavtitz'-pixsa q'u kamnaj u Tiohx?

9 Aatz in veti'anka, nojchit a' nichvitz'a aas a' vetz sib' onkonil sunb'an tu q'u niman tetz vib'ii u Jesus aa Nazareet. **10** Utz unb'anlu tu Jerusaleen. Unjupo'k sib'al q'u niman tetz u Jesus tu tze'. A' aq'on vijle'm ti' ib'anaxe' q'u q'esar oksan yol vatz Tiohx. Utz ant in nichval unyol ti' aas nichiyatz'axe'. **11** Utz jatpajul ko'n b'anel vaq'o aas nich-unk'axb'ixsa tu q'u atib'al chusb'al tetz u o'tla mantaar. Utz nichunya'lu ti' aas sataq'ka u uq'ayb'al tzi'. Xo'veb'alich ilakp unvi' ti'. Aal nich'enunchok tu unjot tenam ti' itxaype'.

12 Unchee' a' chit nichunb'an q'u kam tzi', b'enin tu Damasco. Tan taq' vijle'm q'u q'esar oksan yol vatz Tiohx aas ichaj b'enin.

13 Utz aatz atich'ok'in ti' b'ey chaq'aal q'ii, techalla ijlenal, vil iku'l ma'l u rib'kin xamal tu amlika. Paalch irib'un vatz u q'ii tzi'. Utz isuti vi' tuch' q'ul unmol. **14** Ech ku'o' vatz tx'ava' taq'o. Utz vab'i ma'l u yol nich-q'ilanin. Utz tal ve tu yolb'al hebreo ech tza': «Saulo, Saulo, ζkantu' na'an ak'u'l vi', nachok'in? Ech na'ane' va'l ni'an u vaakaxh aas niko'nipaq'ka ajan u toch'b'al tetz utz; ye'xhat

ni'enku te aas k'axb'ixsaib' ni'ane'.» Texh ve.

15 Aatz in tan, val tek ech tza': «ζAb'il axh unB'aal?» Texhin.

Tal u kuB'aal ve ech tza': «In u Jesus. In va'l na'an ak'u'l vi', nachok'in. **16** Pek lakpen utz, txakach. Tan kam koj toke' vetchee'in saatz, pek savok-sa'axhs vaq'onom. Utz sa'an axh txakb'a'n tetz q'u kam q'u'l vet-iilla' tza', tuch' tere'n q'u kam q'u'l siil vi'. **17** Utz sunkolaxh xo'l q'ul eetz aa tenamil. Utz sunkolaxh xo'l q'u puera aanima majte q'u'l sunchajvu-b'enaxh ti' talax vunyolb'al.

18 Ech axh sajjapixsan iatz tu q'u tatin tu sunvatz. Ech se'el tu elq'ej. So'ok tu u txijtxub'al. Utz sael tikuenta u tx'i'li'inaj; so'ok tikuenta u Tiohx. Utz ech tu ko'n vik'uje' ik'u'l vi', samotxik'ul u kuyb'al tetz q'ul ipaav. Utz antu saetzan xo'l q'u niman vetz q'u'l xaansamal el k'atz paav.» Texhtu'.

19 Echtzixe't ye' nunqel u visioon va'l k'uchax ve tu Amlika, ijlenal Agripa. **20** Ech a' b'axal valvu tu q'u'l atil tu Damasco. Ech tek val tu Jerusaleen tuch' tikuenta kajay u Judea utz, tuch' tu puera aanima majte. Nival te aas samotxik'axa ik'u'l, ech so'ok k'atz u Tiohx.

^m **26.7** Kajay q'u Israeel ootzajinich tetz aas sa'chit'ul viTxaaom u Tiohx. Utz nichmotxich'ia. Jatva'l ko'n ciento ya'b' xe't motx ich'iat va'l tala'tzi'i u Tiohx te. Pek loq' a' sik'u'l aas ech tul mam ijlenal si'ane'. Ch'a'o su'li'ane'. Ech samotx'el q'u Israeel tikuenta q'u aa Roma nichmotxtale'.

B'a'n ib'anon si'ane', techlal ik'axat ipaav.

21 Ech ti' ko'n u kam tzi', itxayin q'u Israeel tu viq'analil u toztioxh utz, si'chiyatz'in.

22 Pek Tioxh lochonin, k'uxh anko'xh atilin tu u q'ii cheel tza' ti' talax tu ch'ooajs nimaj. Ye'xhkam nival kam aas saelka ti' q'u yol alal tu q'u alol tetz u yolb'al Tioxh tuch' q'u'l alal tu u Moisees aas sauchi. **23** Echa' va'l tal ti' viTxaaom u Tioxh aas sa'-chitkami. Loq' a' va'l b'axa q'aavitz'pu xo'l q'u kamnaj. Ech ipaxsa itziil u chitpichil tu paav. Ik'uch u txijtxub'al tu vitenam tuch' tu puera aanima.— Texh u Pablo.ⁿ

24 Unchee' tuul nitchal q'u kam u Pablo ti' teesat tib' tu u xochb'al tzi', qetun u Festo tal te ech tza': —iElnajaxh tu b'ey Pablo! A' nieesanaxh tu b'ey q'u sib'la chaj txumb'al ootzaj.— Texh te.

25 Utz tzaq'b'el tu u Pablo ech tza': —Yit' elnajkojin tu b'ey, techalla Festo. Tz'ajel untxumb'al. Inujul q'u yol nivale'. Yit' iyol koj elnaj tu b'ey. **26** Tootzaj-lu q'u kam u ijlenal Agripa atzi'. Echtzixe't aya'l unk'u'l nunyolon siatz. Utz ye'xhkam nivitz'a aas ye' koj tootzaj. Tan yit'i'as tu koj ma'j tz'itz'o'n niuchka.

27 Techalla ijlenal Agripa, vootzajle aas nanima viYol u Tioxh tz'ib'amalka tu q'u alol tetz u yolb'al Tioxh.— Texhtu'.

28 Aatz u Agripa tan, tal tek tu u Pablo ech tza': —Kamal a' naale' aas oora ko'xh sooksa yol tunvi' aas saok'in ti' inimal viTxaaom u Tioxh.— Texh te.

29 Tal u Pablo te ech tza': —I'an koj txumb'al Tioxh aas k'uxh oora utz, k'uxh b'uuchi, pek sai'. Utz yit' axh ko'nkoxh-tu', pek antu kajay q'u'l niab'inin cheel tza'. Utz sab'ens echa' in tza'. Loq' yit' sa'kojqitzpi echa' vunqitzpu tu q'u kadeena tza'.— Texh te.

30 Aatz tek ma'tich taltu q'u kam u Pablo tza', lakpu u ijlenal utz, b'eni. B'en tuch' u governadoor, tuch' u Berenice utz, tuch' kajay q'u'l imol q'u'l ela k'ujliche. **31** Utz tuul motx elb'en, nichmotxiyol sivatzaj ech tza': —Ye'k ma'j kam veti'anlu u vinaj tzi' aas sik'ulo'k ti' sakami. Utz niko'xh tu tze' saku'ka.— Chia.

32 Ech tal tek u Agripa tu u Festo ech tza': —Saveet ichajpu u vinaj koj atzi' aas ye'n koj ijaja aas a' satx'olon inujul u Cesar.— Texh te.

U tiq'ol b'en u Pablo tu Roma

27 **1** Unchee' ku' tib'eyil aas se'eno' tu Itaalia tu vaarko. Ech oksal b'en u Pablo tuch' unjot preexhu tiq'ab' ma'l u q'esal sol Julio ib'ii. Tetz ma'l u compania Augusta ib'ii. **2** Ech qok tu ma'l u vaarko a' k'asku'l tu Adramiitio. Tan si'chpaal tu

ⁿ **26.23** Choktaj u Isaías 42.6; 49.6.

Vib'ey u Pablo aas b'en tu Roma
59 — 60 m.t.J.

Hechos 27.1—28.14

q'u tilanb'al vaarko tikuenta Aasia. Ech b'eno'. Antich kumol u Aristarco, u aa Tesaloonica tikuenta Macedoonia. **3** Tu tek va't q'ii tuul, opono' tu Sidoon. Utz aatz u Julio, jikich chit tu u Pablo. Taq' tzi' te aas sab'en xe' q'u tamiigo latzi', ech sa'aq'ax tetz. **4** Ech k'asu'lo' tzi'. Aalich kupaal tinujul u Chipre va'l majon u kajiq'. Tan aatz u kajiq' vi' a', aal tul sukuvatz nichtule'. **5** Aatz tek ma'tich kurantuka ivi' u mar va'l tikuenta Ciliicia tuch' Panfiilia, opontek'o' tu u tenam Mira, tilanb'al vaarko tikuenta Liicia.

6 Ech ichab'a ma'l vaarko u q'esal sol latzi'. A' k'asku'l tu

Alejandria utz, aalich ib'en tu Itaalia. Ok'o' tuul. **7** Pek loq' jatva'l ko'n q'ii aas tiira q'oon u vaarko. Tuch' chit tza'l opono' tinujul u tx'ava' Gnido. Tan a' nichchijono' u kajiq'. Ech ti' vimajon u kajiq', okpajo' tinujul u Creta vatz u Salmoon. **8** Ech tzi'aj a' texh kub'ena'. Tuch' chit tza'l opono' tu ma'l u tilanb'al vaarko B'a'nla Tilanb'al Vaarko ib'ii, naja'ch u tenam Lasea.

9 Unchee' sib'al tek tiempo ma't ipaale'. Utz ma'tich ipaal u nimla q'ii ti' ikuyax va'y. Ech opon tek u tiempoil kajiq' jab'al. Utz xo'veb'alich tek u xaaom vi' a'. Ech tal tek u Pablo tu q'u aanima ech tza':^o **10** —Ninachpu

^o **27.9** Aatz u tiempo tetz ikuyax va'y xo'l q'u Israeel, aya' u q'ii tetz u “Yom Kippur” tu yolb'al hebreo utz, “Día del Perdón” chu tu kastiya. A' niku'k tu u motxeb'al septiembere. Ixe'teb'al u kajiq' jab'al. Choktaj u Leviitico 16.1-34.

ve aas tza'l u kuxaan vi' a' si'ane'. Utz mam tz'ejo'm su'uchi. Utz ta'n ko'nkoxh sa-tz'ejxu q'u ijatz tuch' u vaarko tzi', pek ant o' sasotz'o' majte.—Texhtu'.

11 Pek aatz u q'osal sol, ye' ko'n nichtoksa tetz viyol u Pablo. Ta'n nichtab'i kam nital u olin tetz u vaarko tuch' vib'aal.

12 Tan axhib'i yit' b'a'nich koj u tilanb'al vaarko latzi' majte aas a' sakupaasav u tiempoil kaji'q' jab'al tuul. Ech kajay q'u aanima motx alon aas aal b'a'n sak'asu'l-o' tzi'. Utz kamal tiempo lo'opono' tu u tilanb'al vaarko Fenice tikuenta Creta, tala. Ech a' sakupaasav u tiempoil kaji'q' jab'al tzi'. Tan nisajin b'en aal toke'.

**U tza'l paalku q'u aanima
tu u vaarko**

13 Ech paal ma'l u kaji'q' aal iku'e'. Utz tal q'u aanima aas elyo'p tu va'l nichmotxtitz'a. Ech motx teesa u xe'ab' tetz u vaarko utz, ech aalich tek ib'en tzi'aj a', najach u Creta. **14** Pek ye'xh ko'xh jank'al tuul, xe't ma'l mam kaji'q' jab'al. Tiira xo'veb'al iyak'il. A' k'asku'l tikuenta aal ije'a' tuch' aal tela'. **15** Utz tiq'o' b'en u vaarko. Ye't veet ve't toksal ti' vib'ey. Ech kutx'ajmi texh qiq'ol b'en. **16** Paalo' ti' b'en ma'l u seplich tx'ava' nik'a a', Clauda ib'ii. Imaj b'iil u

kaji'q'. Ech peena chit ole'o' ti' tiq'ol ji'ul u tal jukub', u elab'al-ul vi' a'. **17** Utz aatz ma'tich tiq'ol je'ul u tal jukub', qitzax tek u nimla vaarko tu ijvil sijaq', lochb'al tetz. Tan nichixo'vale' noj en ipaq'o'k tib' ti' q'u xaj Sirte nichtale'. Utz eesal u xe'ab' tetz u vaarko. Ech kutx'ajmi texh tiq'otb'eno' u kaji'q'.

18 Ech q'ejal tuul, anko'xh techal chit kuveet tu u mam kaji'q' jab'al. Ech xe't tek ik'onax-ke'l ijatz ti' itzoyb'ixsal u vaarko.

19 Tu texh u toxva' q'ii tuul, a' tek motx kuk'onka el q'u kam nitxakun tu vaarko. ^p **20** Ech jatva'l ko'n q'ii ye't qil iatz q'ii niko'xh tx'umi'l ti' u mam kaji'q' jab'al. Ech nichtere'nkojqale' oj siitz'e'o'.

21 Unchee' sib'al tek q'ii tuul aas ye' nichkutx'a'ne', txake' tek u Pablo tu xo'l utz, tal ech tza': —Vinaj, b'a'n atzi' enima koj va'l vala. Ye't koj k'asu'lo' tu Creta. Tan ta'xh vet'ulkuk'ullu tza' u tza'l tuch' u tz'ejo'm tzi'.

22 Ech aatz cheel, nival sete aas atoj nimal ek'u'l tan, ye'xh-ab'il ma'j sakam tu kuxo'l. Pek ta'xh satz'ejxu u vaarko tzi'.

23 Tan vetchee ma'l viaanjel u Tioxh sunvatz tu aq'b'al ma'it. Aya' u Tioxh va'l in tetz utz, in taq'onom. **24** Utz vettal ve ech tza': «Ye' ko'xh xo'vaxh Pablo. Tan ministeer so'oponaxh vatz u Cesar. Utz sai' ko'n antu sa'atin

^p **27.19** Aatz q'u kam ik'onka el tzi', aya' q'u ijvil, tuch' q'u ch'ich' qitzb'al utz, tuch' q'u t'eb'kin b'u'j va'l niokku u kaji'q' tetz u vaarko.

iq'ii saj q'u'l ela atilok'axh tuch' tu u vaarko tzi'.» Texhtu'.

25 Echtzixe't atoj nimal ek'u'l. Tan k'ujlel unk'u'l ti' Tioxh aas ech si'ane' va'l vettallu ve tzi'.

26 Pek kamal sa'chit'enkupaq'-o'k qib' ti' ma'j seplich tx'ava' nik'a a'.— Texh u Pablo.

27 Unchee' at b'enku tu q'u iq'on tetz u vaarko aas atichte-k'o' naja'ch tx'ava'. A' chit i'an nik'a aq'b'al tu tek 14 q'ii aas til ko'xh nichtiq'ovpaalo' u mar, va'l Adriaatico ib'ii. **28** Ech taq' ko'p u echab' naab'il a' jaq' a'. Utz ech tilta' aas atich tere'n 20 jaa inaab'il u a'. B'iil ko'xh paj ixaan opon siatz, q'aav paj taq' ko'p u echab'al jaq' a'. Utz va't 15 ko'n jaa inaab'il. **29** Ech taq' tek ko'p kaava'l q'u xe'ab' tetz u vaarko tu a'. Tan a' tek motx ixo'va ipaq'to'k tib' ti' ma'j sivan. A' taq'vu ko'p tu u ti' iqu. Utz ech a' texh nichmotxich'ia isajb'e'.

30 Unchee' aatz q'u iq'on tetz u vaarko tan, si'chtekmotxjutz-pe'l tala. Motx taq' ko'p u tal jukub' tu a', u elab'alul vi' a'. Nichko'xhmotxi'ano'k aas aya'l kala a' si'chtoksa u xe'ab' tetz u vaarko va'l siatz tilone'.

31 Pek aatz u Pablo, tila utz, tal tu u q'esal sol tuch' tu q'u sol ech tza': —Sa'kojext'ol etel vatz u kamchil oj satelab'eka u vaarko q'u iq'on tetz u vaarko tzi'.— Texh te.

32 Ech aatz tek q'u sol, itzok' vik'aa'il u tal jukub' elab'alul vi' a'. Ech tz'ejxuka.

33 Aatz xe't isajb'u saj, tal u Pablo tu kajay q'u aanima aas sa-tx'a'ni. Tal te ech tza': —Ma'x 14 q'ii cheel nikuch'ia kam saya'-k'o'. Utz ye' nikutx'a'ne'.

Ye'xhkam ma'j niqechb'u. **34** Pek aatz cheel, b'antaj b'a'nil, tx'a'-nojex ti' vetiichajil. Tan niko'xh ma'j tal kam sab'anonex sejun-unil tzi'.— Texh u Pablo. **35** Ech ta'xh veet tal u kam tzi', itxay ikaxhlaan tx'ix utz, taq' ta'ntioxh ti' vatz kajay q'u aanima. Utz ipixha. Ech xe't itx'a'ne'.

36 Unchee' motx tek tiq'o nimal ik'u'l kajay q'u aanima utz, motx tek tx'a'n majte. **37** Utz ma'lenich 276 kuxaane' atich'o' tu u vaarko tzi'. **38** Ech aatz motx veet itx'a'ne', ik'onka q'u triigo tu mar. Ech tek ivoy-b'ixsa b'iit u vaarko.

Vipaxka u vaarko tu sanaab' tu Malta

39 Unchee' aatz sajb'u tek b'a'nil, ye'ich tootzaj q'u olin tetz u vaarko ab'iste chaj u tx'ava' tzi'. Loq' titz'a aas satiq'o b'en u vaarko tzi', oj lo'ole'i tala. Tan til ma'l u tal tx'ava' atil sanaab'il a' sitzi'. **40** Ech itzok'ka el q'u xe'ab' tetz u vaarko utz, itz'ejka tu mar. Iso'pi q'u qitzb'al tetz u olib' tetz. Utz toksa u b'u'j tetz kajiq' va'l siatz. Ech aalich tek ib'en u vaarko tzi' a'. **41** Loq' a' oponku tu untanul mam sanaab' xo'l a'. Yakich majaxojka vivatz tuul. Ye'kan yik nich-i'ane'. Utz xe't tek ijajpu u ti' iqu tu vipaq'to'k tib' u mar ti'.

42 Ech aatz q'u sol tan, si'ch-tekmtoxyatz' q'u preexhu kajayil tala. Ech ye'k sajutzpe'l ma'j, achi'm tela'. 43 Pek aatz u q'esal sol tan, imaj iatz q'ul isol. A' isa' ye'k sayatz'ax u Pablo. Utz tala aas ab'il q'u'l sitx'ol achi'm, a' b'axal sik'on ko'p tib' tu a'. Ech saelu'l vatz tx'ava'. 44 Utz aatz tere'n, vi' aq'en saelku'l. Utz atia a' saelku'l vi' q'u kam tetz u vaarko tala. Utz ech chit i'ana. Ech kajay motx el tu u tza'l tzi'. Motx elu'l vatz tx'ava'.

28 1 Unchee' aatz ma'tich tek qel tu u tza'l tzi', qab'i teku'en aas Malta pe'k u tx'ava' tzi'. 2 Utz aatz q'u aanima q'u'l jejlich latzi', tiira b'a'n chit kuk'ulax i'ana. Aal motx toksa kuxamal tan, nichiku' jab'al utz, ti' u che'v majte. 3 Ech imol unjolol tzaji vi'aj tze' u Pablo; taq' oko'p tu u xamal. Utz t'aspe'l ma'l u venenola tx'i'la txokop tu vitz'a'l u xamal. Ech ch'une' ok ti' iq'ab' u Pablo. 4 Ech ta'xh til q'u aanima q'u'l jejlich tu u tx'ava' tzi' aas ch'unlich ok u tx'i'la txokop siq'ab' u Pablo, nichtekmotxtal tib'ilaj ech tza': —Nojchit yatz'ol aanima u vinaj atzi'. Tan k'uxh vetitx'ollu tel tu u mar tzi', sa'kojix'ol tel vatz u choob'al tetz q'ul ipaav.—
Textxu'.

5 Pek aatz u Pablo tan, ilit'u ko'n el u tx'i'la txokop siq'ab' vi' xamal utz, ye'xhkam ma'j i'ana.

6 Aatz q'u aanima tan, nich-motxich'ia isipk'e' oj ye'k ko'xh talche' sakam majte tala. Loq' sib'al ko'xh ma'tich ich'ian tuul. Utz motx tila aas ye'xhkam ma'j i'an u Pablo. Ech motx tek ich'exu itxumb'al. Utz nichtek-tale' aas tioxh u Pablo.

7 Unchee' aatz ma'l u vinaj atich itx'ava' latzi', Puublio ib'ii. Utz q'esalaich tu u tx'ava' nik'a a' tzi'. Tiira jikich. Ik'ulo' oxva'l q'ii. Taq' qatib'al. 8 Utz atich ku' vitat u Puublio vatz tx'ach. Ya'vich tu xamal tuch' tu tx'i'la uul. Ech oko'p u Pablo tzixe'. Iq'ila sik'le Tioxh ti' utz, taq' je' iq'ab' tib'a. Ech i'an b'a'n.

9 Ech tiq'o tek opon iya'v q'u aanima q'u'l atich tu u tx'ava' tzi' tan, til va'l i'ana. Utz nichian b'a'n q'u ya'v. 10 Ech techal qilb'el motx i'ana. Utz taq' k'asu'l qetz tetz kub'ey aas k'asu'lo' tzi'.

U topon u Pablo tu Roma

11 Unchee' aatz ma'tich ipaal oxva'l ich', b'enpajo' vi' mar. B'eno' tu ma'l u vaarko a' k'asku'l tu Alejandria va'l ipaasav u tiempoil kaji'q' jab'al tu u tx'ava' nik'a a' tzi'. Utz k'oxich ok vivatzib'al q'u b'anich tioxh ti' q'u'l Xu'm chu te'le'.^q

^q 28.11 Aatz u yol “Xu'm” nital tza', aya' vib'ii ka'va'l q'u b'anich tioxh k'oxel ok ivatzib'al ti' u vaarko. “Castoor” tuch' “Poluux” ib'ii. Ech a' vipatrono tioxh u vaarko.

12 Unchee' opontek'o' tu Siracusa, u tilanb'al vaarko. Utz oxva'l q'ii kub'an tzi'. 13 K'as-pajulo' tzi'. Tzi'aj a' qul tu Reegio. Utz tu tek va't q'ii tuul, xe't paj ipaal u mam kaji'q' va'l aal tul aal iku'e'. Utz tu tepaj ika'b' q'ii tuul, opono' tu Puteoli. 14 Ech qil qib' tuch' unjolol q'u niman tetz u Jesusus latzi'. Utz ib'an ya'l qe aas sakaa jujva'l q'ii o' tzixe'. Kaachit'o'. Ech xamtel teku'en okb'eno' ti' b'ey ma't Roma. 15 Utz ul ik'ulo' q'u niman tetz u Jesusus tan, tab'i aas qopone'. A' motx ul ik'ulvo' tu va'l K'ayib'al K'atz U Mam B'ey ib'ii, tu u q'e'tx b'ey va'l Oxva'l K'a'y ib'ii. Ech ta'xh ilax q'u niman tetz u Jesusus tu u Pablo, taq' ta'ntioxh tu u Tioxh. Utz txuq'txuni. 16 Ech aatz opono' tu Roma, oksal q'u preexhu tiq'ab' u q'esal sol ilol tetz. Ech koj u Pablo tan, aq'ax tzii sa'atin tu ma'l atib'al paarte. Utz ma'l ko'n sol xeen tetz oksali.

Viyolon u Pablo tuch' q'u q'esal Israeel tu Roma

17 Unchee' aatz ma'tich ipaal oxva'l q'ii, molax q'ul iq'esal q'u Israeel tu u Pablo q'u'l jejlel tu Roma. Utz aatz molich tek tib', tal te ech tza': —Vinaj vitz'in vatzik, tu Jerusalem txaypik'in utz, latzi' vetoksal-k'asu'lin tiq'ab' q'u aa Roma tzi'. Pek ye'xhkam ma'j onkonil vetunb'an tu u kutenam. Ye'xhkam nunqel vikostuumbre q'u kuk'uy kumam.

18 Si'chichajpu'in aas ma'tich ich'otil untzi' tala. Tan ye'k paav ichab'a sunk'atza aas si-k'ulo'k vi' sakamin. 19 Pek ye't motx taq' tzii unjolol q'u q'esal uq'ayb'al tu Jerusalem. Ech tek vilt'a' aas aal b'a'n a' satx'olon unnujul u Cesar ti' vela'. Loq' yit' a' koj unsa' sunxoch vuntenam. 20 Ech kam koj ti' k'uxh vetunsavsa'ex, pek a' unsa' savilex utz, sunq'ila'ex. Ech saval sete aas ti' ko'n ik'uje' kuk'u'l ti' va'l nikuch'ia o' Israeel k'uxh qitzelin tu q'u kadeena tza'.— Texh te.

21 Ech motx tek tal ech tza': —Ye'xhkam nikuk'ul ma'j u' tu Judea sayolon qe sai'. Niko'xh nikojtul ma'j q'u qitz'in qatzik aas su'lixoch'axh. Ye'xhab'il kam tal sai'. 22 Pek niqachva aas saqab'i kam niitz'a ti' u uq'ayb'al nanima tzi'. Tan niqab'i ipax itziiul aas til chaj ko'xh nieesalik iq'ii.— Texh te.

23 Ech motx iq'attu ma'l q'ii q'u Israeel aas samotxoponi. Utz anchitu'. Sib'al ixaan motx opon tzixe' tu va'l k'amichku tatib'al. Utz ni'xhichib'an talax vi-Q'esalail u Tioxh te. A' chit nichtoksa u Jesusus tivi', kam chit echa' nital vimantaar u Moisees tuch' va'l nital q'u alol tetz u yolb'al Tioxh. Q'ala'm xe'ti utz, ku'q'ii ya'i. 24 Ech atich unjolol niman q'ul iyol tzi' utz, at ye't niman. 25 Ech ye't ik'ul ve't tib' itxumb'al q'u aanima tzi'. Xe't tek ik'asu'l. Utz tal u Pablo te ech tza':

—Nojchit va'l tal u Tioxhla
Espiiritu titzi' u Isaias u alol
tetz u yolb'al Tioxh, aas tal tu
q'u kuk'uy kumam ech tza':

26 «Kuxh xe' u tenam tzi' utz, al
te ech tza':

Sa'ab'inex tuch' exichin,
loq' sa'kojpaal etxumb'al tu va'l
setab'i.

Utz sasajinex,
loq' sa'kojekan tilaxe' kam va'l
sesaji.

27 Tan tiib'inaj u taanima q'u
tenam tzi'.

Ye' nimotxisa'a tab'ile' kam
tokeb'al q'u yol.

Ye' nimotxisa'a tilax q'u kam
q'u'l ijikomal.

Ech toke' ye'k samotxilon q'u
b'aq' iatz.

Ye'k samotxab'in tuch' q'ul
ixichin.

Utz ech ye'k satootzaji u
tokeb'al q'u kam tuch'
taanima.

Ech ye'k saq'aavo'k sunk'atza.

Utz ye'k sunb'an b'a'n te.

Chajaxh te.» Chia.^r

28 Ech ootzajitaj b'a'nil tan,
aatz u chitpichil tu paav nitaq' u
Tioxh tzi', vettaq'lu tu q'u puera
aanima. Utz aal a' samotx-
k'ulun.— Texh u Pablo. **29** [Ech
aatz veet taltu q'u kam tzi',
va'lich tek ikalab'tziiut tib' q'u
Israeel aas k'asu'l.]

30 Unchee' ka'l ya'b' i'an u
Pablo tu va'l k'amichku u tatib'al
tzi'. Utz aya'l ik'u'l nichik'ul
topon q'u aanima nichtopon
tzixe'. **31** Nichtal viQ'esalail u
Tioxh te. Utz nichichus q'u kam te
ti' u kuB'aal Jesucristo. Ye'xhkam
nichixo've'. Ye'xhkam nichmajon.

^r **28.27** Choktaj u Isaias 6.9-10.